B 373/5

A M. KIR. TANÁRKÉPZŐ-INTÉZETI GYAKORLÓ-FŐGIMNÁZIUM ÉRTESITŐJE

AZ 1913/1914. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE

Dr. BADICS FERENC

KIR. TANÁCSOS, KIR. FŐIGAZGATÓ.

816

BUDAPEST.

1914.

VÁROSI KÖNYVTÁR
BUDAPEST ❀ KÖZPONT
B 373/5
KÜLÖN GYŰJTEMÉNY
CSAK KÜLÖN ENGEDÉLYLYEL ADHATÓ KI

B 373/5

Budapest. II. Ker. Tanítóképző.
ünnepélyi gyakorló főgimnázium.
Értesítő 1913/14

Közp. nyomt. XX. cs. 106. sz.

BUDAPEST
SZÉKES-
FŐVÁROS

KIVONATOSÍTVA 1963

A M. KIR. TANÁRKÉPZŐ-INTÉZETI GYAKORLÓ-FŐGIMNÁZIUM ÉRTESITŐJE

AZ 1913/1914. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE

Dr. BADICS FERENC

KIR. TANÁCSOS, KIR. FŐIGAZGATÓ.

BUDAPEST.

1914.

1976

1985

D373/5
13587

VÁROSI NYILVÁNOS KÖNYVTÁR BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A NEGYEDIK NEMZETKÖZI ÉRTEKEZLET A MATHEMATIKAI OKTATÁSRÓL.*

(Páris, 1914 április 1—4.)

Nehány évvel ezelőtt (1908-ban) a mathematikusok Rómában tartott nemzetközi kongresszusa egy szervezet létesítését határozta el, mely a különböző nemzetek középiskoláiban folyó mathematikai oktatás anyagának és módszereinek összehasonlító tanulmányozásával foglalkozzék.

Ez a szervezet: egy nagy nemzetközi bizottság csakugyan létrejött, működését egyes nemzeti albizottságokkal kiegészítve megkezdette, s ma már a közös munkának példanélküli eredményét mutathatja fel: egy több mint 200 darabból álló gyűjteményes művet.

Ez a nagy mű, bár a munka kedvező folyását a bizottság elnöke Klein Félix, Göttinga híres professzora, a maga nagy tekintélyével és lankadatlan buzgóságával támogatta, még sem jöhetett volna létre, ha nincs meg mindenütt az az érzés, hogy itt az emberiség közös ideáljának, a művelődésnek egy alkotó részéről van szó.

Amint Klein mondotta:** «A mathematika annak a kiváltságnak örvend, hogy tárgyalható önmagában, ama szenvedélyek nélkül, amelyeket rövidéletű elméletek, dogmák vagy érzelmek ébresztenek.» Ez az, ami megkönnyítette ezen a téren a nemzetközi munkát.

A nemzetközi bizottság időnkénti összejöveteleken számbavette az anyaggyűjtés munkáját, de ezenkívül a mathematika tanításának egyes, általános érdekű kérdéseivel is foglalkozott, gondosan előkészített jelentések alapján. Így került szóba, az 1910-i *Brüsszel*-ben tartott értekezleten a tiszta és alkalmazott mathematika kölcsönös hatása; a következő évben *Milano*-ban a szigorúság kérdése és a mathematika különböző részeinek (pl. a planimetria és stereometriának) együttes tárgyalása. Ujra egy év mulva *Cambridge*-ben, az általános mathematikai kongresszussal

* A Vallás- és Közoktatásügyi Miniszteriumhoz benyujtott jelentés.
** A Brüsszellben tartott értekezlet megnyitójában (1910).

egyidejüleg tanácskozott ez a bizottság. Napirendje volt: a szemlélet és kisérlet szerepe a mathematikai oktatásban, egy bibliografia létesítése és a fizikusok mathematikai oktatása az egyetemen.

Ugyancsak a cambridgei mathematikai kongresszus meghosszabbította e bizottság megbizatását, meghagyva, hogy a szükséghez képest tartson további gyüléseket.

Erre következett a jelen 1914 április 1—4. napjaira összehivott értekezlet, *Párisban*, amelyen az infinitezimális számítás középiskolai tanítása és a technikusok mathematikai képzése alkották a megbeszélés tárgyát.

A megelőző értekezleteknek jellege a munka közös célja mellett egymástól eléggé különböző volt. Brüsszelben egy nemzetközi kiállítás és a technika összegyüjtött csodái alkották a gyülés keretét. Milanóban egy nemzet ujraéledésének ötven éves örömünnepe zajlott. Cambridgeben egy nagy, tudós gyülekezet a kutatás legújabb eredményeinek bemutatására szolgáltatott alkalmat. A párisi összejövetelnek speciális jellegét az utána következő mathematikai-filozófiai kongresszus adta meg, mely több pontban szoros tárgyi kapcsolatban állott az előbbivel. Ennek külső kifejezése volt az a körülmény, hogy a mathematikai értekezlet tagjai emerre is hivatalosak voltak.

A párisi értekezletnek egyik főtargya, amint emlitettem: a differenciál és integrál számítás középiskolai oktatásában elért eredményeket összefoglaló jelentés volt. A tárgy valóban általános érdekü. Ama mozgalmakban, melyek a XX. század eleje óta mondhatni az egész müvelt világban a középiskola mathematikai oktatásának reformálását tüzték ki célul, mindenütt szerepel, mint a müveltségnek általános követelménye, hogy az életbe kilépő ifjak ne távozzanak az iskolából Newton és Leibniz genialis alkotásának némi ismerete nélkül. Nálunk e követelés 1906-óta van napirenden, főképen a Középiskolai Tanáregyesület mathematikai reformbizottságában részesül alapos megvitatásban. Ennek tulajdonitható, hogy a tanügyi közvéleménybe a reform szükségének érzete annyira átment, hogy az ismert miniszteri reformrendeletnek erre vonatkozó pontját egyértelmű helyeslés fogadta. Alapos a reményünk, hogy az infinitezimális számitás elemeinek a tanitása rövid idő leforgása alatt nálunk is kötelező lesz.

Azonban illő megemlékezni arról, hogy egy másik tantervrevizió előtt, 1897-ben gyakorló iskolánk mostani pædagogus tanára, *Waldapfel János*, már kivánta «a magyar közmüveltség nevében... a Newton ragyogó óriáskardjának, a differential- és integrál számitásnak legalább egy rövidke időig való villogtatását.» (M. Pædagogia 1897. április.)

Most pedig, mikor e kivánság a megvalósulás küszöbén áll, a kérdés előadója a nemzetközi bizottságban *Beke Manó*

professzor, intézetünknek egykor szintén tanára, aki az újabb idők reformmozgalmaiban vezető szerepet játszott.

Az általános és nemzeti érdeken kívül intézetünknek külön hivatása és ezek a személyes vonatkozásai is indítottak arra, hogy a Nagyméltóságú Minisztériumtól a párisi konferenciára való kiküldésemet kérjem. Kérésem kedvező elintézése tette lehetővé, hogy e tanulságos összejövetelen részt vehettem.

Az első nap, április 1-én csak a francia Mathematikus Társaság ülése és a reá következő ismerkedő est hozta össze az értekezletnek tagjait. Az ülésen *Vessiot* elnök üdvözölte a külföldi vendégeket. *Fehr*, az állandó bizottság titkára, felelt reá szíves szavakkal. A külföldi tagok nevében *Demeczky* M. professzor beszélt. *Hadamard* és *Lebesgue* két rövid előadása után ismerkedni kellett volna, ha a hangulat a Sorbonne rideg tantermében felállított buffet mellett kellően fel tudott volna melegedni.

A másnap délelőtti megnyitó ülésen *Borel* Emil, az École Normale aligazgatója tartott előadást e címen: «*A középiskolai oktatás alkalmazkodása a tudomány haladásához.*» Az előadó, kinek úgyis, mint kutató tudósnak, úgyis, mint középiskolai tankönyvek szerzőjének, jól hangzó neve van, azt a feltünő tényt tette elmélkedés tárgyává, hogy bár a XVII. század nagy mathematikusai: Descartes, Viète, Newton a fizika és a technika fejlődésére oly nagy hatással voltak, középiskolai tanításunk még csak most gondol az általuk alapított új tudomány elemeinek bevezetésére. A fő okot abban találja, hogy a mathematika a legrégibb rendszerezett tudomány, amelyet hosszú századokon át csupán a formális képzés eszközének tartottak.

Ezt a különben ismert tételt egy tudós elmének szellemes megjegyzéseivel és érdekes példákkal világította meg.

Nyomatékosan mutatott reá, hogy a haladás a középfokú oktatásban csak nagyon lassú lehet. A mathematikai reform gondolata is annak a nézetnek elterjedésével érlelődött meg, hogy a mathematikát a közműveltség részének kell tekinteni.

Ez a formailag is szép előadás szolgált bevezetésül a *Beke* jelentéséhez.

Egy másik előadást *D'Ocagne*, az École Polytechnique professzora, tartott: «*A mathematika szerepe a műszaki tudományokban*» címen. Ez pedig tartalmi kapcsolatban állott a másik főtárggyal: *Stäckel* professzor jelentésével. D'Ocagne előadásáról csak annyit jegyzek meg, hogy a mathematikai fizika haladásának a gyakorlati műszaki tudományra való hatását ismertette, az idevágó kutatások széleskörű ismerete alapján. Ugyanazt a nézetet bizonyította, amit nálunk néhai Kőnig Gyula vallott, hogy a mérnökök alapos elméleti kiképzése a magasabbrendű műszaki feladatok megoldásához feltétlenül szükséges.

A délutáni ülésben került sor a *Beke* jelentésére. Ez a munka egy gondosan kidolgozott kérdés-sorozaton (Questionnaire) és az ezekre beérkezett feleleteken alapult. Nem volt könnyű dolog a sok töredékes adatból összefoglaló, világos és egységes munkát alkotni. Amint az elnöklő *Hadamard* professzor mondotta, kiváló ez a jelentés úgy a szempontok emelkedett voltánál, a részletek bőséges megokolásánál, mint a lényeges dolgok világos kidomborításánál fogva.*

A «*Jelentés*» szerint a differenciál és integrál számítás majd minden államban be van vezetve a középfokú oktatásba. Több országban már a hivatalos tanterv is rendeli, az államok másik csoportjában széltében tanítják tanterv nélkül. Csak kevés azon országok száma, melyekben az oktatás köréből még teljesen hiányzik. Örvendetes tény az, hogy *minden állam, amely az utóbbi 12 év*** *alatt a középiskolák számára új tantervet alkotott, kisebb-nagyobb mértékben bevezette az infinitezimális számításokat.*

Ami a *terjedelmet* illeti, majdnem kivétel nélkül megelégednek az egyváltozós függvényekkel. Ezek között mindenütt szerepelnek a polinómok és a racionális törtek. Nagyobbára a Lagrange jelölését alkalmazzák, kevesebbet a Leibnizét. Az államok nagyobbrészében az integrál számítás elemeit is tanítják; legtöbb helyen a határozott integrált a határozatlan előtt tárgyalják.

Az *alkalmazások* köre néhol a Taylor-sorra is kiterjed. De úgy látszik nincs még az iskolákban a talaj erre kellőképen előkészítve. Ellenben a maximum-minimum számítás mindenütt szerepel. Felhasználják a fizikai oktatásban is az új fogalmakat. Általánosan használják az integrál számítást terület és térfogat számításra.

Fontos dolog a *szigorúság* kérdése, ez a legkényesebb pontja az új oktatásnak. Az egyetemi tanárok panaszkodnak, hogy a növendékek a középiskolákból nem hoznak szigorúan alapozott ismeretet. A középiskola férfiai azt erősítik, hogy a növendékek átlagos értelmi képessége ezt nem engedi meg. Mint követésre méltó példát említi *Kopp Lajos* által a helybeli IV. ker. reáliskola részére megállapított tanmenetet. Ebben a tárgyban *Hadamard*-nak a geometriáról mondott véleménye lehet irányadó: «A kezdők józan ésszel kell hogy megértsék azokat az igazságokat, melyek a józan észnek vannak alárendelve — mert ily módon elkerülhetjük azt a gyakori és sajnálatos tévedést, hogy a mathematika és a józan ész két ellentétes dolog volna. A szigorúság megjő később, ha a szüksége felmerült.»

* A «*Jelentés*» sikerült francia fordítása *Szűcs Adolf* műegyet. magántanár, volt gyakorló-tanárunk munkája.

** A nagy francia középiskolai reform életbelépése óta.

Ezért az irracionális szám pontos értelmezése nem szerepel (Olaszország kivételével). Folytonos és nem differenciálható függvényeket sem említenek. A differenciált sok helyen tanítják, azonban a Taylor-sor maradék tagja nem szerepel az oktatásban.

Fontos dolog a *fúzió* kérdése, vagyis hogyan helyezzük el az új anyagot az eddigi keretekbe? Erre nézve általánosan azt az útat követik, hogy már az alsóbb osztályok tanításában előkészítik, s nem külön fejezetképen tanítják.

Azonban emellett a reform megvalósítása alkalmából az összes államok arra törekednek, hogy a tanítási módszer javításával a növendékek túlságos megterhelését elkerüljék. A tanítástervek gondos aprólékos átvizsgálása remélhetőleg szintén arra fog vezetni. hogy a mostan tanított anyagból némely részeket el lehet hagyni.

A szakkörök véleménye az új oktatás sikeréről a különböző országokban még nem egységes. Általában a középiskolák körében rokonszenvesen fogadták a reformmozgalmat és az eredményekkel is meg vannak elégedve. Ellenben a felsőbb iskolák tanárai több államban tartózkodással néznk, s nem várnak jó eredményeket. Megjegyezzük azonban, hogy azon államokban, melyekben a mozgalom a felsőbb iskolák tanárainak részvételével vagy vezetésével folyik — mint nálunk is — ez a véleményeltérés nincsen meg, sőt a mozgalom valóságos lelkesedéssel terjed. A baj ott van, Klein Felix szerint, hogy a közép és felső oktatás emberei nagyon eltávolodtak egymástól. De remélhető, hogy épen ezek a kérdések majd elősegítik mindenütt azt, hogy érintkező pontokat találjanak, s így a közép és felső oktatás egymáshoz közelebb jusson.

«A mathematikai oktatás kifejlesztésétől — így végzé az előadó — várunk erősen fegyelmezett logikus gondolkodást, termékeny szemléletet s élénk érdeklődést gyakorlati kérdések iránt; várjuk a valóságok iránti érzéket a tények igazságos értékelését, a kritikai módszert, az önálló munka megszokását és mindenek fölött: az igazság megismerését és szeretetét. Mindez együtt a nevelésnek legmagasabb eszményképe, a művelődésnek elsőrangú kérdése. A közép és felsőbb oktatás tanárai kell, hogy egyesítsék törekvéseiket emez eszmény szolgálatára, eme kérdés megoldására. Ha megteszik, a jövőt jól készítették elő.»

Ez a rövid vázlat nem adja vissza a jelentés gazdag tartalmát, csak azt a célt szolgálja, hogy a hozzáfűződő megbeszélés megértésére nyújtson alapot.

A megbeszélés átnyúlt az április 4-én tartott utolsó ülésre is. Az áttekinthetőség kedvéért együttesen szólok róluk.

A jelentés általános részéhez szólott *Van-Vleck* (Wisconsin, É.-am. Egy. Áll.) aki arra hítta fel a figyelmet, hogy náluk az egyetemek első éve a Francia- s más országok utolsó középiskolai

osztályának felel meg. Ezekben tanítják a grafikus módszereket, a differenciál hányadost. A helyzet igazságos megítélésére ezt tekintetbe kell venni.

Németország pár képviselője; *Lietzmann* (Jena) és *Thaer* (Hamburg) elismerték, hogy hazájukban a reformmozgalom emberei sokat tanultak a franciáktól, bár a kezdés Göttingából indult ki. Egyes államokban (Württemberg, Baden, Hamburg stb.) ugyan négy évtized óta tanítottak felsőbb számításokat, de ez más alapon és más céllal történt. Úgy szerepelt mint a rendes iskolai anyag toldaléka

Több felszólaló, köztük *Thaer* is, a kezdés időpontjáról tettek kérdést. *Hadamard* azt kívánta, hogy a bizottság tagjai erről is tájékoztassák az előadót. Hogy ez mennyire fontos körülmény, arra éppen Franciaország szolgáltat példát. *Bioche* (középiskolai tanár, Paris) ismertetett meg külön jelentésben, az elért eredménnyel, konkrét példákon mutatván be, mit tanulnak a francia diákok az új terv szerint. (Ez általános elismerésben részesült). De rámutatott arra, hogy az 1902-i nagy reform túlment a célon, amikor a felsőbb számítások megkezdését a *seconde*-ba (VI. osztály) helyezte. A tanárok közül sokan ezen osztály tanulóit igen fiataloknak tartották, de *Tannery J.* az Ecole Normale jeles igazgatója ellene volt a változtatásnak. Azonban az inspecteur générale úgy találta, hogy az aggodalmak alaposak. Ehhez képest az 1912-i tantervrevizió alkalmával a kezdést egy évvel feljebb tolták, a seconde-ban megmaradt a függvény vizsgálata derivált nélkül. Igy most csak a két felső osztályban tanulnak infinitezimális számítást s ebben a tanárok is megnyugodtak.*

Azt hiszem, e tanulságnak a mi reformtervünk készítői is hasznát vehetik.

Castelnuovo (Róma), azt a tapasztalatát említtette, hogy a felsőbb részek tanításában az eredmények jók, míg az elemi részekben sokszor nem kielégítők. Igaz, hogy ennek oka az, hogy ebben nem megyünk a dolog mélyére mint abban. Azonban arra intsen ez, hogy a módszer javítására az alsó fokon is törekedjünk. A felsőbb részek terjedelméről azt mondta: annyit akarunk tanítani, hogy a jogászok is eleget érthessenek a nemzetgazdaságtanból.

A megbeszélésnek másik nagyérdekű mozzanata a differenciál-hányados tanításának kérdése volt.

Bioche említette, hogy a tanulókban hamar kifejlődik az a hajlandóság, hogy minden függvénynek azonnal a deriváltját vegyék. Ez könnyen válhat értelem nélküli eljárássá.

* Megjegyzem, hogy nem szólott itt a *Mathématiques spéciales*-ról amelyben gyönyörű eredményeket érnek el. Azonban ez, mint ismeretes, külön, szakiskolára előkészítő osztály.

Helyesnek tartja a következő utat: *a)* megmutatni a folytonosságot, *b)* a megfelelő görbét elkészíteni, *c)* a derivált vizsgálatára áttérni.

Fontené (Paris). Barátja a derivált bevezetésének, de mihelyt a növendék megalkotta a differenciál-hányadost, többé nem gondolkozik. Némely esetben nevetséges is volna a függvényt a derivált segítségével vizsgálni pl.: $\frac{1}{x}$-et, de ha szükséges, pl.: *sin.* x-nél használjuk a deriváltat.

Nem szabad úgy tanítani, mintha főcél volna a derivált származtatása.

Hadamard (Paris). Igazat ad a felszólalóknak abban, hogy amikor lehet, derivált nélkül tanulmányozzuk a függvényeket, mert a differenciálás valóságos csapássá válhat. Azonban nem kell elfelejtenünk, hogy deriváltakkal a kínos speciális módszereket elkerülhetjük. Még *Enriques* (Bologna) utalt arra, hogy tulajdonképen a legtöbb esetben, pl. a maximum—minimum számításánál is elég az első derivált vizsgálata.

A tanítandó anyag terjedelménél főleg a Taylor-sorról esett szó.

Hadamard nem ért egyet az előadóval, aki nem javasolja ennek a sor-nak a középiskolába való bevitelét. A *sin.* és *cos.*-nál ez a sorfejtésnek egyedüli eszköze. De nem akarja ezt mindenik függvénynél. Pl.: a *log.* $(1+x)$ kifejtésénél valósággal tudományellenes dolog volna. Itt az $\frac{1}{1+x}$ sorbafejtése és integrálása az igazi mód.

Azonban a Taylor-sor csak ott vezethető be, ahol az egészsorokat alaposan tanítják. Ez hasznos tanulmány, ellenben a Taylor-sor maradéktagjának vizsgálata nem, mert kényes és nehéz dolog.

Darboux a tudomány történetének arra a tanulságára hivatkozott, hogy nehéz dolgok megértése az idők folyamán mind könnyebbé válik. Lagrange még nagy nehézséggel vezette le a Taylor-sort, ma pedig gyermekeknek tanítjuk. Ez csodálatos dolog, s meg kell ismertetnünk!

A fuzió kérdésénél *Rátz L.* társunk mutatta be, általános érdeklődés között, azt a menetet, melyet már évek óta alkalmaz (Budapesten az evang. gimnáziumban) a felsőbb számítások bevezetésére. Hangsulyozza, hogy az alsóbb osztályokban is meg kell tennünk mindent az új fogalmak előkészítésére, különben nem várhatunk kellő eredményt. *Enriques* a differenciál és integrál-számítás minél korábbi együttes tárgyalását tartja kívánatosnak.

Az április 3-iki üléseket *Stäckel P.* heidelbergi professzornak jelentése: «*A mathematika helye és szerepe a felsőbb technikus oktatásban*» és annak megvitatása foglalta le. A vita a következő napi ülésen zárult be.

Itt csak röviden említhetem a nagy gonddal és szabatossággal írott jelentésnek azt a tanúságát, hogy a mérnökök a tudomány haladásához illő mathematikai oktatásban részesülnek az egész világon.

Az értekezleten 150—160 tag vett részt, képviselve volt a legtöbb európai állam, s Északamerika is. Örömmel jegyezhetem fel, hogy evvel az alkalommal Magyarország, nemcsak a résztvevőknek aránylag nagy számával mutatta érdeklődését,* hanem az ott folyt munkából kultur-nemzethez méltó módon vette ki részét.

A konferencia, munkája végeztével Bonaparte Roland hercegnek, az aviatika és a földrajzi tudomány ismert pártfogójának, bőkezű vendégszeretetét élvezte, egy esti fogadáson.

Április 6-án újra komoly munka: a mathematikai-filozófiai kongresszus kezdődött, ahol az előadások egész sora foglalkozott a mathematika alapvető fogalmaival, mint: tér, idő, végtelen. Ezek valamennyien tanlságosok voltak a középiskolai tanár szempontjából is, de kivált két előadás adott alkalmat arra, hogy a mathematikai oktatás kérdései kerüljenek szóba.

Couturat előadása: «*Visszaélés a szemlélettel a mathematikai oktatás körében*», tulajdonképen reakciós jellegű támadás volt az euklidesi geometria középiskolai oktatása érdekében, amelyre azonban *Hadamard* megadta a kellő választ.

Fontené szinte mentegetőzve említette, hogy mennyire szigorú a mathematika oktatása már a *seconde*-tól kezdve, ahol, ha szorozni kell egy egyenletet, mindig megmondják, hogy a szorzó nem = 0!

A határértékeknek és a végtelennek kérdését vetette fel *Enriques*-nek egy érdekes előadása, amelynek megvitatása alkalmat adott, hogy a *nominalisták* és *empiristák* két nagy tábora mérje össze szellemi fegyvereit.

Az előadások sorában hazánkat *Dienes Pál* és *Kőnig Dénes* előterjesztései is képviselték, melyek általános elismerésben részesültek. A kongresszusnak nagy érdeket adott *Boutroux* Emilnek, a Sorbonne filozófus tanárának megnyitó- és záróbeszéde.

A mély tudománnyal írott és finom szónoki művészettel előadott megnyitó, a filozófia és a mathematika közötti harmónia helyreállítását tűzte ki, mint kívánatos célt és a filozófusokat és mathematikusokat közös vállvetett munkásságra szólította fel.

Egyetlen hiányát éreztem a párisi tartózkodásnak, nogy nem hallgathattam meg a husvéti szünet miatt az iskolákban

* A bejelentett résztvevők száma volt pl.: Németbirodalomból 15, Magyarországból 14, Ausztriából 2.

folyó tanítást. Pedig a francia középoktatás és főleg «*mathématiques spéciales*» eredményei, melyeket oly sokan dícsértek már, nagyon érdekeltek volna s az értekezleten hallott előadások kiegészítéseül szolgáltak volna.

Remélem, hogy tantervünk reviziójának küszöbén, a fentebb előadottak nem lesznek minden tanulság híján. Erős tárgyi tanítás, a formális részek különválasztása, kellő fokozatosság és a terjedelem óvatos megszorítása biztosíthatják azt, hogy «a Newton ragyogó óriáskardja» közművelődésünk fegyvertárában a maga helyét elfoglalhassa.

Szabó Péter.

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF SÍRJÁNÁL.*

Kijöttünk, megdicsőült nagy szellem, követve *Végrendeleted* szavait, azokhoz a «néma hantokhoz», melyek halandó porodat takarják. Kijöttünk áldozni sírodon emlékednek ma, születésed száz éves fordulóján. Száz esztendő — egy pillantás az Örökkévaló szemében, egy örökkévalóság a maikor forgatagos, rohamos gyorsasággal élő ember előtt. Élünk a percnek, a jelennek, s éltünknél csak feledésünk gyorsabb. De Téged nem felejtett el nemzeted. Te élsz, életed, a nemzet költőjének szavaival szólva, egy éltető eszmévé finomult, emléked ma is élő valóság, szellemed közöttünk lebeg, megihlet és magával ragad. Ez az évtizedek súlya alatt meg nem roppanó emlékezet leghangosabban szóló bizonyítéka emberi nagyságodnak.

Nagy volt Eötvös József, egyike nemzetünk legnagyobbjainak. Értelmének fénye egy egész korszakot világított be, akaratának ereje az intézmények hosszú sorát keltette életre, szíve magába zárta az egész emberiséget. Költői munkái, elméjének legsajátosabb, legkifejezőbb alkotásai, visszatükrözik az emberi lélek mélységeit, s egy félezredév fájdalmas panaszai hangzanak ki belőlük. A múltról énekelt a jelennek, a jelenről a jövőnek; igazi vates volt, a szónak kettős értelmében: próféta és művész egy személyben. De ő nem erre a kettős koszorúra vágyott. A művészet megragadó játéka, mellyel olvasóit gyönyörködtette, a múltnak és jelennek jóslat erejével ható képei, melyeket eléjük varázsolt, csak eszközök voltak, hogy velük nemzete boldogságán munkáljon. Eötvös elsősorban jó ember akart lenni, az volt a törekvése, hogy minden szavát, gondolatát, tettét embertársai javának szentelje. A legszebb regény, a legragyogóbb szónoklat, a legmélyebb bölcselkedés az ő szemében a szellemnek puszta játéka, ha nem irányul egy magasab célra, az egyén, a köz, az emberiség boldogítására. Ebben a gondolatban, melyet az elméletből átvitt a gyakorlatba és ott valóra váltott, futottak össze lelki

* Elmondatott a költő-politikus születésének száz éves fordulója alkalmából intézetünk felsőbb osztályú növendékeivel Ercsiben rendezett emlékünnepélyen. (L. alább a XIV. fejezet 7. pontja alatt.)

működésének szálai és fonódtak össze egységes, hatalmas, fönséges világnézetté. Az egyes csak úgy lehet boldog a földön, ha önző céljairól, személyes ábrándjairól lemondva, magát a köznek szánja, ha minden erejével, akaratával és törekvésével az emberiség ügyét szolgálja. S mit követetel tőlünk az emberiség érdeke, mi az, ami az emberek millióit boldogítja? Nem a kincs, hír, gyönyör, az élet tovaillanó, múló értékei, hanem aminek értéke maradandó, a lelki műveltség és a humanizmus. A végtelen tengeren bolygó vitorlásnak a sarkcsillag, a lét hullámain hányódó emberiségnek ez a vezéreszme tündöklik biztos kalauzként. Ez az egyetlen, ami a századoknak, évezredeknek egymást váltó törekvései, céljai, ideáljai között állandóan vissza-visszatér, ez az, ami felé ha céljától el-eltérítve, irányától el-eltaszítva, ha lassan is, de biztosan halad az emberi nem. Ennek a gondolatnak megértésére fogékonnyá, ennek a rendeltetésnek megvalósítására erőssé tenni nemzetét: volt Eötvös életcélja, s a legnemesebb, legmagasabb értelemben vett népművelés volt igazi hivatása. Ezért, népünk kiműveléséért küzdött szóval és tettel, az íróasztala előtt s a miniszteri székben, a költészetben és az életben egyaránt.

Mint a marathoni görög harcos, aki hírül vivé Athénnek honfitársai győzelmét, holtan omolt le a város küszöbén: Eötvös lelke is szinte abban a pillanatban szállt el törékeny testéből, mikor eszméi diadalt aratva lassankint megvalósultak. A teste itt pihen, a halála óta tovasuhant 43 esztendő alatt eloszolva az anyaföldbe; lelke, annyi nagy gondolat, annyi nemes érzés foganó helye, velünk van, velünk lesz, buzdítónk és bátorítónk az élet küzdelmeiben; példája, egy tiszta tökéletességben megfutott életpálya, előttünk lebeg mint ideál, melyet elérni nem tudunk soha, de amely felé törni, amelyet nagy messzeségben megközelíteni minden erőnkből igyekezni fogunk. Evvel a hittel, evvel az ígérettel teszem le a budapesti gyakorló-főgimnázium nevében kegyeletünk zöldellő adóját, e virágos koszorút, sírodnak megszentelt kövére.

Császár Elemér.

ISKOLAI ÉRTESÍTŐ.

I.

A M. KIR. KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZŐINTÉZET GYAKORLÓ-FŐGIMNÁZIUMÁNAK TANÁRI SZEMÉLYZETE 1913/14-BEN.

A) A tanári testület rendes tagjai.

Dr. Badics Ferenc kir. tanácsos és kir. főigazgató, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, az intézet igazgatója, a M. Tud. Akadémia rendes tagja, az Orsz. Középiskolai és az Orsz. Rajztanárvizsgáló-bizottságok tagja, az Orsz. Közoktatási Tanács tagja, a M. Irodalomtört. Társ. s a M. Pædag. Társaság rendes tagja.

Dr. Balázs István rendes tanár, a Nemzeti Irodalmi Társaság tudományos osztályának rendes tagja és igazgató-tanácsának tagja, az Erzsébet Népakadémia előadó tagja, szk. m. kir. honvéd-huszár hadnagy. A természetrajzi és vegytani gyakorlatok és tanulmányi kirándulások vezető tanára.

Bokor László rendes tanár, a Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesületének választmányi tagja.

Dr. Császár Elemér rendes tanár, tud. egyetemi magántanár, a M. Tud. Akadémia lev. s a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a Budapesti Philologiai Társ.-nak és a Magyar Irodalomtörténeti Társ.-nak választmányi, a Magyar Történelmi Társulatnak igazg.-választmányi és az Erzsébet Népakadémia előadó tagja. Az Ifjúsági Önképzőkör tanár-elnöke.

Dr. Császár Ernő rendes tanár, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság választmányi és az Erzsébet Népakadémia előadó tagja.

Dr. Cserép József rendes tanár, tud. egyetemi c. nyilv. rendkívüli tanár, a M. Tud. Akadémia klassz.-filol. bizottságának segédtagja, a Budapesti Philol. Társ. választmányi, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület és a Turáni Társaság r., a Magyar Pædagogiai Társaság pártoló s az aradi főgymn. «Bódogh-Gyorsírókör»-ének tiszteleti tagja.

Dr. Fest Sándor rendes tanár, az angol nyelv rendk. tanára.

Dr. Geréb József c. középiskolai igazgató, rendes tanár, a M. Tud. Akadémia klasszika-filológiai bizottságának segédtagja, az Erzsébet-Népakadémiának előadó tagja, a művészettörténet rendkívüli tanára.

Kármán Ferenc rendes tanár, tartalékos tüzérhadnagy.

FŐVÁROSI NYILVÁNOS KÖNYVTÁR BUDAPEST

Dr. Láng Nándor rendes tanár, tud. egyetemi magántanár, a M. Tud. Akadémia lev. tagja, az Orsz. Középiskolai Tanárvizsgáló-Bizottság tagja, a Budapesti Philologiai Társaság választmányi és az Orsz. Régészeti és Embertani Társulat igazg.-választmányi tagja.

Pályi Sándor rendes tanár, az Orsz. Szabadoktatási Tanács titkára, a Szabad Lyceum és az Erzsébet Népakadémia alelnöke, az Orsz. Gyorsírói Tanács rendes tagja, a gyorsírás rendkívüli tanára.

Dr. Pruzsinszky János c. középiskolai igazgató, rendes tanár, a M. T. Akadémia klasszika-filológiai bizottságának segédtagja, az Országos Közegészségi Egyesület, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság, a Budapesti Philologiai Társaság választmányi tagja.

Dr. Staud János rendes tanár.

Dr. Szabó Dezső rendes tanár, tudomány-egyetemi magántanár, a Magyar Történelmi Társulatnak igazg.-választmányi tagja.

Dr. Szabó Péter rendes tanár, a Mathematikai Oktatás Nemzetközi Bizottsága magyarországi albizottságának tagja, az Országos Középiskolai Tanáregyesület és a Budai Zenekör választmányi tagja. Az Ifjusági Zenekör tanár-elnöke, a gyorsírás rendkívüli tanára.

Szervánszky Jenő rendes torna-tanár, szolgálaton kívüli honvédhadnagy.

Szijártó Miklós c. középiskolai igazgató, rendes tanár, az Orsz. Pædagogiai Könyvtár és Tanszermúzeum tanácsának rendes tagja.

Ujházy László rendes tanár, a Szt.-István-Társulat igazgató-választmányának, irodalmi és tudományos osztályának rendes tagja, az Orsz. Pædagogiai Könyvtár és Tanszermúzeum tanácsának alelnöke, a Kath. Tanáregyesület igazgatóságának előadó tanácsosa.

Dr. Vértesy Dezső rendes tanár, a M. T. Akadémia klasszika-filológiai bizottságának segédtagja.

Dr. Waldapfel János rendes tanár, az Országos Közoktatási Tanács tagja, a Mathematikai Oktatás Nemzetközi Bizottsága magyarországi albizottságának tagja, az Országos Középiskolai Tanáregyesület és a Szabad Lyceum választmányi és a Magyar Pædagogiai Társaság rendes tagja.

B) A tanári testület külső tagjai.

Bikár Radivoj gör. keleti szerb lelkész, intézetünknél a gör. kel. szerb vallástan tanára.

Demény Dezső esztergom-főegyházmegyei áldozó-pap, pápai kamarás, a «Zeneközlöny» szerkesztője, intézetünknél a róm. kath. vallástan tanára és a róm. kath. vallású tanulók hitszónoka.

Józan Miklós a székesfőv. unitárius egyház esperes-lelkésze, az unit. vallástan tanára.

Dr. Kaiblinger Fülöp székesfőv. községi főreálisk. tanár és szakfelügyelő, intézetünknél a francia nyelv rendkívüli tanára.

Dr. Kandel Sámuel az izr. vallástan tanára.

Dr. Lobmayer Géza egyetemi tanársegéd, sebész-főorvos, az egészségtan tanára és iskola-orvos.

Martony Elek az ág. hitv. evang. vallástan tanára.

Steuer Lajos ág. hitv. evang. vallástanítási igazgató.

Dr. Schwarz Jakab az izraelita vallástan tanára.

Szabó Károly református lelkész, a református vallástan tanára.

Dr. Szabó Viktor székes-főv. községi főreáliskolai rendes tanár, nálunk a szépírás tanára.

Willmouth Bódog a m. kir. Operaház zenekari tagja, a Filharm. Társaság főtitkára, intézetünknél a műének és zene rendkívüli tanára.

II.

A TANÁRI TESTÜLET RENDES TAGJAINAK IRODALMI MŰKÖDÉSE 1913/14-BEN.

Dr. Badics Ferenc: 1. *Gyöngyösi István összes költeményei.* I. kötet. A M. Tud. Akadémia megbizásából bevezető tanulmánynyal, irodalomtörténeti, nyelvészeti és szövegkritikai jegyzetekkel. (*Régi Magyar Költők Tára* Bpest. 1914.) — 2. *Gyöngyösi magyarázatok.* I—II. Nyelvtörténeti cikkek. (*Magyar nyelv.* 1913. dec. és 1914. márc. 7.) — 3. Jelentés a M. Tud. Akadémia Ipolyi-pályázatán jutalmat nyert munkáról. (*Bajza József életrajza). Akadémiai Értesítő* 1914. máj. füz. — 4. *Magyar irodalmi olvasókönyv* a VI. oszt. számára. II. köt. 7-ik kiadás. Athenaeum, 1914.

Dr. Balázs István: 1. *Természetrajzi és khémiai gyakorlatok.* (A m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium 1912—13. évi Értesítője.) — *A természettudományok oktatása a francia középiskolákban.* (Természet, 1912, novemberi füzet. Bpest.) — 3. *A kiskunfélegyházai tanítóképző-intézet botanikuskertje.* (Természet, 1912, decemberi füzet. Bpest.) — 4. *Természet-filozófiai problémák* I., II., III., IV. (Járai I. név alatt. Természet, 1912.) és Naturphilosophische Probleme I., II., III., IV. (St. Járai név alatt. Természet, 1912. Bpest.) — 5. *Néhány szó a természettudományok tanítástervezetének reformjáról.* (Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny, 1913, december 4. Bpest.) — Intenziv módon vett részt úgy a Földrajzi, mint a Biológiai, ásványtani és vegytani reformbizottságok (az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület reformbizottságai) munkálataiban és a Földrajzi reformbizottságnak, a Vallás-Közoktatásügyi Miniszterhez intézett memorandumát elsősorban az ő tervezete és munkája alkotja. — *A jó és a rossz természettudományi szempontból.* Felolvasta a Nemzeti Irodalmi Társaság felolvasó ülésén. 1914. II. 8. — Tankönyvbírálatot készített a Vallás-Közoktatásügyi Miniszter megbizásából.

Bokor László: 1. Szakvélemény «*A középfokú normál rajztanmenet tervezeté*»-ről. (Beadta a Képzőművészeti főiskola igaz-

gatóságához). — 2. *A középiskolai reform és a rajz.* (Orsz. Középisk. Tanáregy. Közl. XLVII. évf.)

Dr. Császár Elemér: *a)* Önálló művei és kiadványai: 1. *A német költészet hatása a magyarra a XVIII. században.* Budapest, Akadémia, 1913. — 2. *Deákos költők, I.* A Kisfaludy-Társaság Nemzeti könyvtára, XXIII: 1. k. 1914. — *b)* Értekezések: 1. *Batsányi János.* Budapesti Szemle 155. k. (1913). (Önállóan is). — 2. *Báró Eötvös József.* U. ott 156. k. (1913). — 3. *Katona Bánk bánjának első kidolgozása.* Irodalomtörténeti Közlemények, 1913 II—III. f. (Önállóan is). — 4. *Eötvös József mint regényíró.* Figyelő, 1913. dec. 15. és A Kisfaludy-Társaság Évlapjai, 1914. (Önállóan is). — 5. *Vértesi Arnold.* Budapesti Szemle, 157. k. (1914) és a Kisfaludy-Társaság évlapjai, 1914. (Önállóan is). — 6. Irodalomtörténeti cikkek a *Révai Nagy Lexikona* IX—X. kötetében. — *c)* Ismertetések és bírálatok a Budapesti Szemle és az Egy. Phil. Közl. 1913., az Irodtört. Közl. és a Hivatalos Közlöny 1914. évfolyamában. — *d)* Fölolvasást tartott 1., a Kisfaludy-Társaságban *Eötvös mint regényíró* c. 1913. okt. 1-én; 2. u. ott *Vértesi Arnoldról* 1913. dec. 1-én. — 3. A komáromi Jókai Egyesületben 1913 dec. 14-én Eötvösről. — 4. Hat előadást tartott a budapesti Szabad Lyceumban 1913 nov. és dec. havában a magyar regény történetéről. — *e)* Tagja volt a M. T. Akadémia Karácsonyi-dráma pályázat bíráló bizottságának és a Vojnits-jutalom bíráló bizottságának. Szerkesztette az Egy. Phil. Közl. modern részét 1913-ban, Szilády Áronnal az Irodtört. Közl.-eket 1914-ben, Beöthy Zsolttal és Négyesy Lászlóval a Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtárának első sorozatát.

Dr. Császár Ernő: 1. *Arany János öt levele.* (Irodalomtört. Közl. 1914: I. f.) — 2. *Szenci Molnár Albert zsoltárai* (Irodalomtört. Közl. 1914. II. és III. f.). — 3. *Az Olcsó Könyvtár és Magyar könyvtár 1913-ban* (Budapesti Szemle, 1914: III. f.) — 4. *Ambrus Zoltán dramaturgiai dolgozatai* (Budapesti Szemle, 1914: VI. f.) — 5. Bevezetéssel ellátva kiadta Vajda János *Válogatott költeményeit* (Magyar Könyvtár.) — 6. *Jókai Mór,* előadás a Szabad Lyceumban (1913. nov. 20-án és dec. 6-án).

Dr. Fest Sándor: 1. *Az angol irodalom magyar vonatkozásairól* írt cikkeket, értekezéseket. (Magyar Shakespeare-Tár, Ungarische Rundschau, Irodalomtörténet, Egy. Phil. Közlöny, Magyar figyelő, Történelmi szemle, Századok, Hungarian Spectator, Magyar Nyelv). — 2. Ismertetések, bírálatok az Egy. Phil. Közlönyben.

Dr. Geréb József: 1. A Révai-féle *Nagy Lexikon* IX—XI. kötetében a görög-római történelemre és kulturára vonatkozó cikkek. — 2. Kisebb cikkek lapokban és folyóiratokban. — 3. Szerkeszti a *Magyar Közművelődést,* a Gyakorló-főgymn.

Egyesület közlönyét. — 4. Sorozatos hat előadást tartott az Erzsébet-Népakadémiában Homerosról és eposzairól.

Dr. Láng Nándor: 1. *Kréta és Hellasz.* (Akadémiai Értesítő 1913 : 277. füzet). 2. *Beöthy Zsolt egyiptologiai gyűjteménye* (írta Mahler Ede) c. munkában a görög-római művészet körébe tartozó emlékek leírása. 3. A Révai-féle *Nagy Lexikon* IX—XI. köteteiben class. archaeologiai cikkek. 4. Kogutowicz: *Atlasz a világtörténelem tanításához* c. műben az ókori Keletre és Görögországra vonatkozó 8 térkép szerkesztése. 5. Ismertetések és bírálatok a *Berliner philologische Wochenschrift*-ben és az *Egy. Philologiai Közlöny*-ben. 6. Hivatalos bírálatok a Hivatalos Közlönyben. Szerkesztette az *Egyetemes Philologiai Közlöny* class. philologiai részét. 7. *Előadások: A görög szobrászat remekeiről.* (A Komáromi Szabad Lyceumban. 1914. febr. 22.) *A görögök és rómaiak művészete.* (6 előadás a Népművelő Társaság kultúrtörténeti kurzusán 1914 január havában). 8. *Egy újonnan felfedezett antik reliefről.* (Az Országos Régészeti és Embertani Társaság márc. 31.-i ülésén). — 9. *Myron művészete.* (A Gyakorlófőgimnáziumi Egyesület máj. 16-i ülésén).

Pályi Sándor: Népszerű tudományos sorozatos előadások a földrajz köréből. Szerkeszti a Szabad Lyceum értesítőjét.

Szabó Dezső: 1. *A pozsonyi béke* 1491. (Századok 1914. májusi füzetében). — 2. Könyvismertetések a Századokban.

Dr. Szabó Péter: *a)* Értekezések, cikkek: 1. *Bolyai Farkas törekvései az erdészeti pályára.* (A M. T. Akadémia III. osztályában bemutatták 1914 május 18-án; megjelenik az Akadémiai Értesítőben.) 2. *Kármán Mór hetvenéves.* (Orsz. Középisk. Tanáregyleti Közlöny. XLVII. évf.) 3. Könyvbirálat (u. ott.) 4. *Báró Eötvös József levele Szabó Sámuelhez.* (Magyar Pædagogia, 1913. nov.). — *b)* Előadást tartott a XI. Nemzetközi Gyorsiró Kongresszuson (1913 aug. 13-án): *Rapport sur l'adaptation du système hongrois A. Nagy aux langues étrangères* címen.

Szijártó Miklós: 1. *Számtan* II. rész 4. kiadása. — 2. Iparostanoncz iskolák fizika tanításának tervezete a m. kir. kereskedelemügyi miniszterium számára. — 3. Népszerű tudományos előadások a fizika köréből.

Dr. Vértesy Dezső: Az Egy. Phil. Közlönyben és az Orsz. Középisk. Tanáregyes. Közlönyben közölt bírálatokat.

Dr. Waldapfel János: 1. *Ein deutscher Pädagog als Vorgänger Spencers in der Klassifikation der Wissenschaften* (Archiv f. Gesch. d. Phil. 1913). 2. *Kulturpolitikai közlemények.* (Magyar értékek külföldön. Budapesti Hirlap 1914 május 6. — A humanistikus gymnasium. Gyülés Bécsben. Budapesti Hirlap 1914 május 14. — 3. Szerkeszti a «*Közműveltség*» c. negyedéves folyóiratot.

III.

A VEZETŐ ÉS GYAKORLÓ TANÁROK INTÉZETI MUNKAKÖRE AZ 1913–1914. ISKOLAI ÉVBEN.

Folyó szám	Vezető tanárok	Gyakorló tanárok	Tanítottak
1.	Dr. Badics Ferenc igazgató	— —	— —
2.	Dr. Balázs István rendes tanár	Szilber József Kárpáti Ernő Dr. Nánásy László Szamák Albin M. Dr. Jablonszky Jenő Geduly Olivér Geduly Olivér Svehla Gyula	I. oszt. természetrajzot II. « « IV. « « V. « « VI. « «
3.	Pokor László rendes tanár	— — — —	I. II. IV. rajz. geometriát V—VIII. görögpótló rajzot
4.	Dr. Császár Elemér rendes tanár	Zolnai Béla Dr. Gönczi István Dr. György Lajos Dr. Braun Soma Biró Bertalan Dr. Kardos Lajos Dr. György Lajos	II. oszt. magyart IV. « « VI. « «
5.	Dr. Császár Ernő rendes tanár, osztályfő a III.-ban	Dr. Brisits Frigyes Bányai Géza Dr. Braun Soma Dr. Brisits Frigyes — —	III. oszt. magyart III. « latint VIII. « magyart
6.	Dr. Cserép József rendes tanár, osztályfő a VI.-ban	Dr. Asztalos Lajos Kilár Isván Dr. Asztalos Lajos	VI. oszt. latint VII. « latint
7.	Dr. Fest Sándor rendes tanár, osztályfő a VII.-ben	Gálos R. Bernát — — — — — —	III. oszt. németet V. « németet VII. « magyart VII. « németet
8.	Dr. Geréb József rendes tanár, osztályfő a VIII.-ban	— — — — — —	VI. oszt. gör.-pótló irod. VIII. « latint VIII. « görögöt
9.	Kármán Ferenc rendes tanár	— — — — — — — —	I. oszt. mennyiségtant III. « « III. « rajz. geometriát V. « mennyiségtant

Folyó szám	Vezető tanárok	Gyakorló tanárok	Tanítottak
10.	Dr. Láng Nándor rendes tanár, osztályfő a IV.-ben	Dr. Asztalos Lajos Dr. Horváth Endre Ihász József Dr. Kertész Ármin Bányai Géza Dr. Dengyel Lajos Ihász József Dr. Kertész Ármin	IV. oszt. latint V. « «
11.	Pályi Sándor rendes tanár	— — — — Dr. Hille Alfréd	I. oszt. földrajzot II. « « III. « «
12.	Dr. Pruzsinszky János rendes tanár	Dr. Kertész Ármin « « «	II. oszt. latint VII. « görögöt
13.	Dr. Staud János rendes tanár, osztályfő az I.-ben	Kilár István Dr. Dengyel Lajos Gálos R. Bernát Dr. Braun Soma	I. oszt. magyart I. « latint V. « magyart
14.	Dr. Szabó Dezső rendes tanár, osztályfő az V.-ben	— — Dr. Miskolczy Gyula Buday Károly Dr. Grexa Gyula — —	V. oszt. történelmet VI. « « VII. « « V. « gör.-pótló irod.
15.	Dr. Szabó Péter rendes tanár, osztályfő a II.-ban	Strobel Ernő — — — —	II. oszt. mennyiségtant VI. « « VII. « «
16.	Szijártó Miklós rendes tanár	— — — — — — Egerváry Jenő Elek H. Kovács Gyula	IV. oszt. mennyiségtant VIII. « « VII. « természettant VIII. « «
17.	Ujházy László rendes tanár	— — — —	III.. IV., VIII. oszt. történelmet VII. « gör.-pótló irod.
18.	Dr. Vértesy Dezső rendes tanár	Dr. Dengyel Lajos Dr. Asztalos Lajos — —	V. oszt. görögöt VI. « « VIII. « gör. pótló irod.
19.	Dr. Waldapfel János rendes tanár	— — — — — — — —	IV. oszt. németet VI. « « VIII. « « VIII. « filozófiát
20.	Szervánszky Jenő rendes tornatanár	— —	I—VIII. oszt. tornázást

Folyó szám	Tanítottak továbbá			
	Intézeti hittanárok:			
1.	Bikár Radivoj	I., III. és IV.	osztályban	gör. kel. (szerb) vallástant
2.	Demény Dezső	I—VIII.		róm. kath. «
3.	Józan Miklós	II—VI és VIII.		unitárius «
4.	Dr. Kandel Samu	I., II., IV. és VII. VIII.		izraelita «
5.	Martony Elek	V—VIII.		ágost. h. ev. «
6.	Steuer Lajos	I—IV.		« «
7.	Szabó Károly	I—VIII.		református «
8.	Dr. Schwarz Jakab	III., V. és VI.		izraelita «
	A szépírás és a rendkívüli tárgyak tanárai:			
1.	Bokor László	I—VII. oszt.-ban		szabadkézi rajzot
2.	Dr. Fest Sándor	V—VII. «		angol nyelvet
3.	Dr. Geréb József	VIII. «		művészettörténetet
4.	Dr. Kaiblinger Fülöp	I—VI. «		francia nyelvet
5.	Dr. Lobmayer Géza	VII-VIII. «		egészségtant
6.	Pályi Sándor	IV—VI. «		gyorsírást a haladó-csop.
7.	Dr. Szabó Péter	— —		« kezdő-csop.
8.	Dr. Szabó Viktor	I—II. «		szépírást
9.	Szervánszky Jenő	I—VIII. «		karéneket
10.	Willmouth Bódog	I—VIII. «		zenét

IV.

AZ INTÉZET TANÁRJELÖLTJEI

az 1913—1914. iskolai évben.

a) Ösztöndíjas rendes tagok.

Bányai Géza, 1891. júl. 25., Telekháza (Zemplén vm.), r. kath. lat.-gör., okl.

○ *Bródy Imre*, 1891. dec. 23., Gyula (Békés vm.), izr., math.-fiz., okl.

Buday Károly, 1890. júl. 17., Sá.-Ujhely, r. kath., tört.-lat., szkv.

Dr. Dengyel Lajos, 1891. júl. 10., Kolozsvár, ág. h. ev., lat.-gör., okl.

5. *Egerváry Jenő Elek*, 1891. ápr. 16., Debreczen, r. kath., math.-fiz., szkv.

Dr. Gönczy István, 1889. dec. 9., Nagypeleske (Szatmár vm.), gör. kath., magy.-ném., okl.

Dr. Grexa Gyula, 1891. jan. 2., Budapest, r. kath., tört.-földr., okl.

Hagyó-Kovács Gyula, cist. r. áldozópap, 1888. márc. 14., Sajóvárkony (Borsód vm.), r. kath., math.-fiz., okl.

Dr. Hille Alfréd, 1891. aug. 14., Szeged, róm. kat., tört.-földr., szkv.

10. *Dr. Horváth Endre*, 1891. nov. 23., Mindszent (Csongrád vm.) r. kath., lat.-gör., okl.

Dr. Jablonszky Jenő, 1892. ápr. 5., Miskolcz, r. kath. term.-föld., okl.

Dr. Kardos Lajos, 1891. ápr. 24., Szentes, izr. magy.-lat., okl.

Kilár István, 1890. aug. 12., Andrásfa (Vas vm.), r. kath., magy.-lat., okl.

○ *Dr. Miskolczi Gyula*, 1892. okt. 14., Szeged, r. kath., tört.-lat., szkv.

15. *Stróbel Ernő*, 1891. nov. 23., Budapest, r. kath., math.-fiz., okl.

Szilber József, 1891. nov. 30., Szabadka, r. kath., term.-földr., okl.

Zolnai Béla, 1890. márc. 10., Székesfehérvár, r. k., magy.-ném., okl.

b) Rendkívüli tagok.

✳ *Dr. Asztalos Lajos*, 1890. júl. 29., Pécs, r. kath., lat.-gör., okl.

Biró Bertalan, 1890. márc. 1., Kiskőrös, r. kath., magy.-lat., szkv.

20. ✳ *Dr. Braun Soma*, 1890. febr. 13., Kecskemét, izr., magy.-lat., okl.

Dr. Brisits Ervin Frigyes, cist. r. áldozópap, 1890. márc. 4., Máza (Baranya vm.), r. kath., magy.-lat., okl.

✳ *Dr. Erdős Ernő*, 1890. szept. 4., Ipolyság (Hont vm.), izr., tört.-földr. szkv.

○ ✳ *Dr. Fridli Rezső*, 1885. jún. 7., Farád (Sopron vm.), r. kath., termr.-vegyt., okl.

Gálos R. Bernát, cist. r. áldozópap, 1888. dec. 15., Felsőcsatár (Vas vm.), r. kath., ném.-lat., okl.

25. ✳ *Geduly Olivér*, 1889. máj. 19., Budapest, ág. h. ev., termr.-vegyt., okl.

Grünwald Fülöp, 1887. aug. 31., Sopron, izr., tört.-földr., okl.

Dr. György Lajos, 1890. ápr. 3., Marosvásárhely, r. kath., magy.-lat., okl.

✳ *Ihász József*, 1887. márc. 17., Nemes-Dömölk (Vas. vm.), ág. h. ev., lat.-gör., okl.

Kárpáti Ernő, 1886. ápr. 1., Alsó-Meczenzéf (Abaúj-Torna vm.), ág. h. ev., term.-földr., okl.

30. ○ ✳ *Dr. Kertész Ármin*, 1879. ápr. 8., Katymár (Bács-Bodrog vm.), izr., lat.-gör., okl.

Dr. Nánásy László, 1890. aug. 23., Budapest, ref., termr.-földr., szkv.

✳ *Raab Dezső*, 1885. okt. 14., Aranyos (Komárom vm.), izr., magy.-lat., okl.

✳ *Svehla Gyula*, 1888. dec. 19., Ipolyberzencze (Nógrád vm.), ág. h. ev., termr.-vegyt., okl.

Szamák Miklós, 1891. nov. 16., Dévényújfalu, ág. h. ev., termr.-chemia, okl.

35. ○ ✳ *Vilner Ferenc*, 1890. okt. 2., Jászberény (Jász-Nagykún-Szolnok vm.), izr., tört.-földr., okl.

A jelek és rövidítések magyarázata: A ✳ = a múlt tanévben is tagja volt az intézetnek; ○ = évközben távozott; okl. = okleveles; szkv. = szakvizsgálatot tett.

c) A tanárjelöltek statisztikája.

	Felvétetett	Évközben tanári v. más alkalmazást nyert	Év végén volt	Vallásra nézve					Szaktárgyakra nézve										Képesítésre nézve		
				róm. kath.	gör. kath.	ág. h. ev.	református	izraelita	magy.-ném.	ném.-latin	magy.-latin	latin-görög	lat.-tört.	termr.-vegyt.-földr.	termr.-vegyt.	termr.-földr.	tört.-földr.	math.-fiz.	doctori okl.	tanári okl.	tanári szakv.
Rendes tag	17	2	15	13	1	1	—	2	2	—	2	3	2	—	—	2	2	4	8	13	4
Rendkívüli tag	18	3	15	6	—	5	1	6	—	1	5	3	—	—	4	2	3	—	8	15	3
Összesen:	35	5	30	19	1	6	1	8	2	1	7	6	2	—	4	4	5	4	16	28	7

V.

AZ 1913/1914. ISKOLAI ÉVBEN FELDOLGOZOTT TANANYAG.

A) Rendes tárgyak.

a) Vallástan. *

I. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: A hitről. A parancsolatokról. A malaszteszközökről.
Kézikönyv: Esztergomi kis káté.

Ágost. hitv. evang. Tanár: *Steuer Lajos.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az ó-szövetségi könyvek ismertetése.
Kézikönyv: Bereczky S.: Bibliaismertetés.

Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Új-szövetségi bibliai történetek. Bibliaolvasás. Egyházi énekek.
Kézikönyv: Hamar István, Isteni kijelentés.

Görög-keleti (szerb). Tanár: *Bikár Radivoj.* Heti óra 1.
Tananyag: Biblia I. és II. része. Ó testamentum: I. Az emberi nem élete Mózes törvényéig. II. Törvény alatti élet. Uj testamentum: I. Jézus Krisztus élete. II. Jézus Krisztus csodatettei. III. Jézus Krisztus tana.
Kézikönyv: Petrovics János az ó és új testamentum bibliai története.

Izraelita. Tanár: *Dr. Kandel Samu.* Heti óra: 2.
Tananyag: Bibliai történet Mózes haláláig. Biblia- és imafordítás a tankönyv szerint.
Kézikönyv: Dr. Dékány, Bibl. olvasm. I. köt. és Imakönyv.

* Teljesség kedvéért közöljük, megjegyezvén, hogy a vallástani tananyagot az illető vallásfelekezetek főhatóságai szabják meg, s a tanítás is azok felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

II. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az ó-szövetségi szentiratok. A zsidók története Krisztus eljöveteléig.
Kézikönyv: Dr. Pokorny Emánuel: Ó-szövetségi bibliai történetek.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Steuer Lajos.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az új-szövetségi könyvek ismertetése.
Kézikönyv: Bereczky S., Bibliaismertetés.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Új-szövetségi bibliai történetek. Egyházi énekek. Bibliaolvasás.
Kézikönyv: Hamar István, Isteni kijelentés.
Unitárius. Tanár: *Józan Miklós.* Heti óra: 1.
Tananyag: Újszövetség.
Kézikönyv: Bereczky: Biblia Ismertetés.
Izraelita. Tanár: *Dr. Kandel Sámuel.* Heti óra: 2.
Tananyag: Izrael története a honfoglalástól a templom pusztulásáig. Biblia- és imafordítás a tankönyv szerint.
Kézikönyv: 1. Dr. Weiss M., Bibliai olvasmányok II. kötet. 2. Imakönyv.

III. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az új-szövetségi szentiratok. Palesztina földrajza. Jézus élete. Az apostolok cselekedetei.
Kézikönyv: Dr. Pokorny Emánuel, Új-szövetségi bibliai történetek.
Görög-keleti (szerb). Tanár: *Bikár Radivoj.* Heti óra: 1.
Tananyag: Gör. kel. katekizmus.
Kézikönyv: Milovánovics Mihály, Gör. kel. katekizmus.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Steuer Lajos.* Heti óra 2.
Tananyag: Egyháztörténelemből a reformáció előtti kor, a reformáció kora és a magyar egyháztörténelem.
Kézikönyv: Bereczky Sándor, Egyháztörténet.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Keresztyén hit- és erkölcstan. Bibliaolvasás. Egyházi énekek.
Kézikönyv: Szőts Farkas, Református ker. erkölcstan.
Izraelita. Tanár: *Dr. Schwarz Jakab.* Heti óra: 2.
Tananyag: A zsidók története a második templom idejében. Biblia- és imafordítás a tankönyv szerint.
Kézikönyv: 1. Schön D. A zsidók története. I. k. 2. Imakönyv.

IV. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az egyházi felszerelések, szertartások leírása, jelentése. Az egyházi év felosztása.
Kézikönyv: Dr. Pokorny Emánuel, Szertartástan.
Görög-keleti (szerb). Tanár: *Bikár Radivoj.* Heti óra: 1.
Tananyag: I. Általános szertartástan: az istentiszteletről, templomokról, egyházi személyekről és egyházi felszerelésekről. II. Magán szertartástan: köz- és magánistentiszteletek.
Kézikönyv: Zsivánovics Sándor, Gör. kel. szertartástan.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Steuer Lajos.* Heti óra: 2.
Tananyag:
Kézikönyv: Bereczky Sándor, Hit- és erkölcstan.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Keresztyén erkölcstan. Egyházi éneklés. Biblia olvasás.
Kézikönyv: Szőts Farkas, Keresztyén erkölcstan.
Unitárius. Tanár: *Józan Miklós.* Heti óra: 1.
Tananyag: Konfirmációi Káté. Szentlélek. Anyaszentegyház. Bűnbocsánat. Örökélet. Szertartások.
Kézikönyv: Ferencz József, Káté.
Izraelita. Tanár: *Dr. Kandel Sámuel.* Heti óra: 2.
Tananyag: A zsidóság tört. a talmud befejezésétől az újkorig.
Kézikönyv: 1. Büchler, A zsidók története. 2. Imakönyv.

V. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: A vallástudomány fogalma és fölosztása. Alapvető és ágazatos hittan az apostoli hitvallás XII ágazata alapján.
Kézikönyv: Demény-Baumann, Katholikus hittan.
Ágost. hitv evang. Tanár: *Martony Elek.* Heti óra: 2.
Tananyag: A szentírás könyveinek ismertetése.
Kézikönyv: Batizfalvy—Bereczky, Bibliaismertetés.
Református. Tanár: *Szabó Károly* Heti óra: 2.
Tananyag: A keresztyén egyház története a reformációtól napjainkig. Bibliaolvasás. Egyházi énekek.
Kézikönyv: Bátori G., Egyháztörténelem.
Unitárius. Tanár: *Józan Miklós.* Heti óra: 1.
Tananyag: Keresztyénség fejlődése. Hitviták. Reformáció.
Kézikönyv: Pálffy—Bereczky, Ker. Anyaszentegyház Tört.
Izraelita. Tanár: *Dr. Schwarz Jakab.* Heti óra: 2.
Tananyag: Szemelvények a prófétai könyvekből. A zsidó vallás története az újkorig.
Kézikönyv: Dr. Neumann, Az asszir korszak prófétai könyvei.

VI. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: A törvény. Az ember képes Isten akaratát megismerni és végrehajtani. Az erkölcsi jó és rossz. Kötelességeink Isten, önmagunk és felebarátaink iránt.
Kézikönyv: Demény Dezső, Erkölcstan.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Martony Elek.* Heti óra: 2.
Tananyag és kézikönyv: mint az V. osztályban.
Kézikönyv: Bereczky Sándor, A Keresztyén Egyház Története. Kis Énekeskönyv.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Keresztyén egyház története a reformációtól napjainkig. Egyházi énekek. Biblia olvasás.
Kézikönyv: Bátori Gábor: Egyháztörténet.
Unitárius. Tanár: *Józan Miklós.* Heti óra: 1.
Tananyag: Egyháztörténet.
Kézikönyv: Ferencz József: Unitárius Kis Tükör.
Izraelita. Tanár: *Dr. Schwarz Jakab.* Heti óra: 2.
Tananyag: Szemelvények Jeremiás Ezekiel Jezsajás és Maleáchi próféták könyvéből. A zsidó vallás története az újkorban.
Kézikönyv: Dr. Frisch, A babyloniai és perzsa korszak prófétai könyvei.

VII. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: Egyháztörténelem. Ókor. Középkor. Újkor.
Kézikönyv: Demény Dezső, Egyháztörténelem.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Martony Elek.* Heti óra: 2.
Tananyag: Az egyetemes ker. egyház története a veszfáliai békétől korunkig és a magyar evang. egyház története.
Kézikönyv: Bereczky, Egyháztörténet II. rész.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Keresztyén hit- és erkölcstan. Egyházi énekek.
Kézikönyv: Szőts Farkas, Református keresztyén hit- és erkölcstan.
Izraelita. Tanár: *Dr. Kandel Samu.* Heti óra: 2.
Tananyag: A bibliai könyvek összefoglaló ismertetése.
Kézikönyv: Dr. Fényes Mór: A biblia ált. tartalmi és eszmei ismertetése.

VIII. osztály.

Róm. kath. Tanár: *Demény Dezső.* Heti óra: 2.
Tananyag: Isten léte. Az ember. A kinyilatkoztatás. Katholikus egyház.

Kézikönyv: Kemény-Baumann, Kath. apologetika.
Ágost. hitv. evang. Tanár: *Martony Elek.* Heti óra: 2.
Tananyag: mint a VII. osztályban.
Kézikönyv: mint a VII. osztályban.
Református. Tanár: *Szabó Károly.* Heti óra: 2.
Tananyag: Keresztyén hit- és erkölcstan. Egyházi énekek.
Kézikönyv: Szőts Farkas, Hit- és erkölcstan.
Unitárius. Tanár: *Józan Miklós.* Heti óra: 1.
Tananyag: Isten—Ember—Egyház—Confessiók.
Kézikönyv: Ferencz József: Hittan.
Izraelita. Tanár: *Dr. Kandel Sámuel,* Heti óra: 2.
Tananyag: Rendszeres hit- és erkölcstan.
Kézikönyv: Dr. Fényes Mór: Rendszeres zsidó vallás és erkölcstan.

b) Magyar nyelv.

I. osztály.

Vezető tanár: *dr. Staud János.* Gyakorló tanár: *Kilár István.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 158.

Olvasmány: *a) Költői:* Arany: Rege a csodaszarvasról, Keveháza, Attilát hazavárják, Szent László füve, Nyalka huszár. Petőfi: János vitéz, Téli világ. Három fiú. Gyulai: Hadnagy uram. (Nagyrészt könyv nélkül is.) — *b) Prózai:* Magyar népmesék: Fehérló fia. A farkas-tanya. A szürke ló. A róka, medve és a szegény ember. Krisztus és a madarak. A Tisza eredete. A Szerencse és az Áldás. Kőmíves Kelemenné. Hún mondák és történet: Attila, Isten ostora (a krónikák nyomán). Attila udvarában. (Priskos Rhétor után). Magyar mondák és történet: A magyarok bejövetele (a Névtelen Jegyző és a Képes Krónika után). A magyarok kalandozásai. Lehel kürtje (Jókai). Botond bárdja. A magyarok a szent-galleni monostor alatt (Ekkehard után.) Szt.-Gellért legendája a Csanád-mondával. Magyar lovagvilág (Jókai). A magyar föld és népe. A játszó pajtás. Görög regék: Apollon. Niobe és Leto. Hermes. Perseus. Herakles.

Nyelvtan: Az egyszerű mondat és nemei; mondatrészek, beszédrészek; igehajlítás, névszóhajlítás és ragozás (a névszó mint alany, tárgy, határozó, jelző); igenevek; helyesírás, interpunctio gyakorlatilag.

Irásbeli dolgozatok a helyesírás és nyelvtan begyakorlására, közös rövid fogalmazások, önálló rövid reproductiók szóbeli vázlat vagy kérdések után.

Kézikönyvek: Négyesy László, Magyar olvasókönyv, I. rész. Négyesy László: Magyar nyelvtan, I. rész.

II. osztály.

Vezető tanár: *dr. Császár Elemér.* Gyakorló tanárok: *dr. György Lajos, Zoinai Béla, dr. Gönczy István.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 160.

Olvasmány: *a) Költői:* Kont (Garay), Szilágyi Erzsébet (Tóth Kálmán), Hunyadi László (Petőfi Sándor), Szibinyáni Jank (Arany), Hunyadi (Czuczor), Mátyás anyja (Arany), Pesti gyermekek utcai éneke (1458), Budai harcjáték (Kisfaludy K.), Mátyás király Gömörben (Garay), Régi dal, régi dal (Jókai), Pécsi deákok éneke (Baksay Sándor), Mohács (Eötvös), A rab oroszlán, A völgy és a hegy, A kutyák dala, A farkasok dala (Petőfi), A keresztútról, Egy szegény asszony könyve (Vörösmarty), A jó öreg kocsmáros (Petőfi), Családi kör (Arany), A puszta télen (Petőfi), Az obsitos (Garay), Honfidal (Petőfi). — *b) Prózai:* Nagy-Lajos élete (Küküllei János krónikája nyomán). Nagy-Lajos megsebesülése Aversánál (a dubnici krónikából). Hunyadi János harcaiból (Bonfinius és Heltai nyomán). Mátyás királlyá lesz (Bonfinius után). Mátyás király jeles tettei és mondásai (Galeotto után). A kenyérmezei diadal (Jókai). A mohácsi vész (Brodarics után). Lykurgos élete, Solon (Plutarchos). Mesék Aesopustól és Fáytól. Az arany trombita (Herczeg Ferenc), Az utolsó szó Istenhez (Eötvös Károly), A rokkant szekér (Mikszáth). A Szent Anna tava (Jókai). A versek többnyire könyv nélkül is.

Nyelvtan: Szóképzés, szóösszetétel. Jelentéstan. A határozók tana. Szórend. Az összetett mondat. Mellé- és alárendelt mondatok nemei és kötőszavai. Mondatok átalakítása. Írásjelek.

Írásbeli dolgozatok részint a nyelvhasználat gyakorlására, részint az olvasmányok reprodukálására szolgáltak.

Kézikönyvek: Négyesy László, Magyar olvasókönyv, II. rész, Négyesy László, Magyar nyelvtan, II. rész.

III. osztály.

Vezető tanár: *dr. Császár Ernő.* Gyakorló tanár: *dr. Brisits Frigyes.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 131.

Olvasmány: *a) Prózai:* Budavár eleste (Szalay-Baróti), Eger ostroma (Horváth M.), Egy ostromnap Egerben (Gárdonyi), Bocskai és a hajdúk (Varga O.), Zrínyi M. (Kazinczy F.), Buda visszafoglalása (Acsády), Zrínyi Ilona (Jókai), Török vendéglátás (Takáts S.), A nagyenyedi két fűzfa (Jókai), Coriolanus (Plutarchos után), Az első magyar komikus (Gyulai Pál), A kötél áztatva jó (Jókai), A kis csizmák (Mikszáth). — *b) Költői:* Dobozi Mihály és hitvese (Kisfaludy S.) Török Bálint (Arany), Pókainé (Gyulai), Rákócziné (Arany), A bajusz (Arany), Falu végén kurta kocsma (Petőfi),

Csokonai (Petőfi), A peleskei nótárius a Hortobágyon (Gvadányi), Rózsavölgyi halálára (Petőfi), Rákosi szántó (Kisfaludy K.), Hymnus (Kölcsey), Szózat (Vörösmarty), Mikes (Lévai). — A költemények nagy része könyv nélkül is.

Nyelvtan: A magyar nyelvtan rendszeresen, különös tekintettel a magyar nyelv sajátságaira.

Írásbeli dolgozatok: Az olvasmányok nyelvi anyagának feldolgozása, tartalmi kivonatok, átalakítások, rövid összefoglalások (történeti tények elbeszélése stb.).

Kézikönyvek: Négyesy László, Magyar olvasókönyv III. rész. Négyesy: Rendszeres magyar nyelvtan.

IV. osztály.

Vezető tanár: *dr. Császár Elemér.* Gyakorló tanárok: *dr. Braun Soma, dr. Kardos Lajos, Biró Bertalan.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 128.

Olvasmány: Főolvasmány Arany János Toldija. E mellett *a)* Mesék, példák, anekdoták a Példák könyvéből, Pesti, Heltai, Haller, Rozsnyai D., Mikes. Péczeli, Fáy, Vitkovics, Czuczor meséiből. Elbeszélések: Dardanus (Faludi), A huszti beteglátogatók (Jókai), A szegedi vár (Mikszáth), Szilveszter reggelén (Eötvös K.), A fülemile (Arany). *b)* Leírások: Szalonta égése (Arany), Hortobágyi képek (Jókai), Középkori magyar apácák (Beöthy), Kedves találkozás, Madárhegy (Tóth Béla), A bujdosók Rodostóban (Mikes), Az alföld, Az erdei lak, A Tisza (Petőfi), Az erdei lak (Tompa), A közelítő tél (Berzsenyi). *c)* Erkölcsrajzok, jellemzések: A képmutatás, A nyegleség, A gyávaság (Theophrastos), Perikles (Plutarchos) A magyar faj (Hunfalvy J.), Milyen a magyar iparos (Mikszáth), A hizelgő (Bajzától), Vörösmarty szülői (Gyulai), A megelégedés, Jámborság és középszer, Báró Wesselényi Miklós képe, Wesselényi hamvaihoz (Berzsenyi), Etele, A puszta sír, Szent László, Szigetvár (Vörösmarty), Himfy dalaiból kettő, Zsugori uram (Csokonai), Az igaz bölcs (Verseghy) Kullancs úrfi (Jókai). *d)* Színmű: Mátyás deák (Kisfaludy Károly).

Stilisztika: Stilisztikai, poétikai és verstani alapvetés az olvasmánnyal és gyakorlatokkal kapcsolatban. A nyelv a stílus szempontjából. A stílus nemei és tulajdonságai. Verstan. Polgári ügyiratok.

Írásbeli dolgozatok: Az olvasott mesék átírása mai nyelvre, az eltérések összeállításával; más mesék szabad átdolgozása; reprodukciók és önálló kisebb dolgozatok adott közös tárgyakról.

Kézikönyvek: Arany Toldija, magyarázta Lehr. — Négyesy László, Stilisztika. — U. az, Verstan.

V. osztály.

Vezető tanár: *dr. Staud János.* Gyakorló tanár: *dr. Braun Soma.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 94.

Olvasmányok: Az ifjabb Plinius két levele. Thurzó György levelei nejéhez. Mikes Kelemen Törökországi Leveleiből. Petőfi és Arany levélváltása. Deák levele egy nőrokonához. A nándorfehérvári győzelem (Heltai), Hunyadi János (Salamon F.), Prini Péternek, Majlát Istvánnak és Török Bálintnak fogságokról (Tinódi). id. Wesselényi Miklós báró (br. Kemény Zsigmond), Mutatvány Apor Metamorphosisából. Xenophon beszélgetései: a szülők iránti szeretetről, az istenségről. Aristoteles: az indulatok, különösen a haragról. Pázmány P.: Hasznai a teremtett állatokról való elmélkedésnek. Salamon Ferenc: Daliás Idők. Beszédek: Kossuth L.: A nemzeti védelemről, Deák Ferenc első felirati beszéde. Kölcsey Ferenc: Emlékbeszéd Kazinczy Ferenc fölött. Parainesis Kölcsey Kálmánhoz. Gyulai Pál: Arany János. Balladák: Szilágyi és Hajmási Kádár Kata. (népballadák). Vörösmarty: Szilágyi és Hajmási. Ágnes asszony, Tetemre hivás. V. László. Szondi két apródja. Zách Klára. Ezenkívül több, az iskolában számonkért házi olvasmány.

Elmélet: Szerkezettan és retorika.

Írásbeli dolgozatok: Összefoglalások; tartalomkivonatok, leírás, jellemzés, értekezés, beszéd.

Kézikönyv: Négyesy: Retorika. Greguss-Beöthy: Balladák.

VI. osztály.

Vezető tanár: *dr. Császár Elemér.* Gyakorló tanár: *dr. György Lajos.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 103.

Poétika: Elemzett, illetőleg ismertetett művek az epikai költészet köréből: Ilias, Odysseia, Mahá-bhárata, Rámájana, Sáhnáme, Nibelung-ének, Kudrun, Roland-dal, Kalevala; Aeneis, Megszabadított Jeruzsálem, Szigeti veszedelem, Zalán futása, Buda halála; Divina Commedia, Elveszett paradicsom; Két szomszédvár; Toldi-trilógia; kuruckori, nép- és műballadák; Jósika: Abafi; Jókai: Az új földesúr. Munkák és napok, Theogonia; Vojtina Ars poeticája; — A lírai költészet köréből: szemelvények a görög lirából; régi magyar egyházi énekek és kuruc dalok, néhány népdal, továbbá nagy költőink lírájából az olvasókönyvek idevágó darabjainak feldolgozása, tekintettel mind a műfaji változatokra, mind a lírának nemzeti fontosságára. — A drámai költészet köréből: Shakespeare Coriolanusa, Molière Tudós női, Kisfaludy Károlytól A kérők. A költői műfajok és formák ismertetése genetikus alapon.

Írásbeli dolgozatok: Regények, eposzok meséje és szerkezete,

tragédiák és vígjátékok cselekménye, egy-egy drámai hős jellemzése; több balladai és lírai költemény méltatása; szabad leírás.

Kézikönyvek: Négyesy L.: Poétika olvasmányokkal, Badics F., Magyar irodalmi olvasókönyv II. kötet, 4. kiadás.

VII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Fest Sándor:* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 102.

Irodalomtörténet: A magyar nemzeti irodalom fejlődésének története a legrégibb időktől 1820-ig, különös tekintettel az egyes korszakok műveltségi állapotainak jellemzésére s a kiválóbb írói egyéniségek és irodalmi művek olvasmányokon alapuló ismertetésére. A magyar nyelv történeti fejlődése; a nyelvtudomány fejlődése; a nyelvújítás, a magyar nyelv mai állapotának rendszeres áttekintése.

Olvasmányok: A régibb irodalomból szemelvények, a XVII—XIX. század kiválóbb termékeiből a kijelölt művek egészben, (házi olv. iskolai számonkéréssel).

Írásbeli dolgozatok: Irodalom- és művelődéstörténeti értekezések a tárgyalt korszakokról, írókról és műveikről. — Rendszeres magánolvasmány.

Kézikönyv: Beöthy: A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése I. rész. — Szinnyei József: A magyar nyelv.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Császár Ernő.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 96.

Irodalomtörténet: A magyar nemzeti irodalom fejlődésének története a XIX. században, különös tekintettel a kiválóbb írói egyéniségek és irodalmi művek olvasáson alapuló ismertetésére.

Írásbeli dolgozatok: Párhuzam a *Magyarokhoz* és a *Himnusz* között. — Kisfaludy Károly vígjátéki alakjai. — *Argirus* és *Csongor és Tünde.* — Vörösmarty hazafias költeményei. — Petőfi elbeszélő költeményei. — Arany költői egyénisége. — A népszínmű. — A *Kegyenc* méltatása.

Kézikönyv: Beöthy, A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése II. rész. — Segédkönyvek: Badics, Petőfi válogatott költeményei I—II. rész és Magy. irod. olvasókönyv IV. rész. — Szinnyei József, A magyar nyelv.

c) Latin nyelv.

I. osztály.

Vezető tanár: *dr. Staud János.* Gyakorló tanár: *dr. Dengyel Lajos* és *Gálos R. Bernát.* Heti óraszám: 6. Összes óraszám: 190.

Olvasmány: Egy római gyermek életét és fejlődését feltüntető latin szöveg. (1 – 26. fejezet némi kihagyással).

Nyelvtanítás: Az olvasmány alapján a declinatiók; a coniugatióknak activum alakjai az indicativusban és imperativusban; igenevek, melléknevek, számnevek, névmások, adverbiumok. A legfőbb præpositiók és a mellérendelő kötőszók. A mondattanból az egyeztetés szabályai.

Írásbeli gyakorlatok: Magyar mondatok fordítása latinra az olvasmányokból, a tanártól szerkesztett mondatok alapján.

Kézikönyv: Geréb-Wirth: Kis latin nyelvkönyv.

II. osztály.

Vezető tanár: *dr. Pruzsinszky János.* Gyakorló tanár: *Dr. Kertész Ármin.* Heti óraszám: 6. Összes óraszám: 178.

Olvasmány: Az első osztályban megkezdett olvasmányok folytatása a Liber Sexti fonalán: Salutatio, Toga virilis, Triclinium, Inter cenam, Epigrammata, Canius deceptus, Panem et Circenses, Leo et pastor, Hector et Andromache, Sepulcrum Hectoris, In peristylio, Senex tristis, Africa, Adhortationes, Consecratio villæ, Baiis, Vindemia, Gai carmen, Aegritudo avunculi, Mors et funus, Auli litteræ, Colloquium in navi, Navis appellitur, Servus emitur, Ex portu in urbem itur, Epistola Sexti, Romæ incendium, Equus Troianus, Epistola Lælii ad filium, Castra, Vigiliæ, Oppidi expugnatio, Triumphus, Sextus domi. — Könyvnélkül a Senex tristis c. párbeszédes olvasmány, továbbá közismert latin közmondások és szállóigék, összesen 70.

Nyelvtan: Az alaktan kiegészítése; a teljes passivum, coniugatio periphrastica, verba deponentia, tőváltoztató igék, verba impersonalia et defectiva. A participialis és infinitivusos szerkezetek (participium coniunctum et absolutum, accusativus cum infinitivo); gerundium, gerundivum.

Írásbeli gyakorlatok: Az olvasmányokkal párhuzamosan haladó magyar gyakorlatok latinra fordítása, továbbá iskolai dolgozatok magyarból latinra és megfordítva az olvasmányok szókincsének és az alaktani ismereteknek begyakorlására.

Kézikönyvek: Fodor—Székely, Liber Sexti. II. rész és Grammatica Sexti.

III. osztály.

Vezető tanár: *dr. Császár Ernő.* Gyakorló tanárok: *Bányai Géza, dr. Braun Soma* és *dr. Brisits Frigyes.* Heti óraszám: 6. Összes óraszám: 192.

Olvasmány. A II. osztályban megkezdett történet befejezése: Quintus Cæsar táborában, Massilia ostrománál; polgárháború;

diadalmenet. *Phaedrus*-ból: Lupus et agnus. Ranæ regem petierunt. Vacca, capella, ovis et leo. Cervus ad fontem. Vulpes et ciconia. Vulpes et aquila. De vitiis hominum. Graculus superbus et pavo. Aesopus et petulans. Lupus et gruis. Lupus et vulpes iudice simio. Leo senex, aper, taurus et asinus. Vulpes et caper. Viatores et latro. Socrates ad amicos. — *Livius*-ból: Képek a római köztársaság történetéből.: Horatius Cocles, Mucius Scævola, Clœlia, Menenius Agrippa, Coriolanus.

Nyelvtan: Az egyszerű mondat. Az összetett mondat. Alanyi és tárgyi, határozó, jelzői mellékmondatok. Consecutio temporum. Oratio obliqua.

Írásbeli gyakorlatok: Az olvasmányokra vonatkozólag a tanár által szerkesztett magyar mondatok fordítása latinra.

Kézikönyvek: Geréb-Morvay, Kis latin nyelvkönyv; Cserép József, Latin olvasókönyv; Csengeri János, Latin alaktan és latin mondattan.

IV. osztály.

Vezető tanár: *dr. Láng Nándor.* Gyakorló tanárok: *dr. Asztalos Lajos, dr. Horváth Endre, Ihász József, dr. Kertész Armin.* Heti órák száma: 6. Összes óraszám: 190.

Olvasmány: *a) Prózai:* Gallia és lakói; Cæsar háborúja Ariovistus ellen; A gall és germán nép szokásai. Cæsar élete és művei; Gallia meghódításának jelentősége. — *b) Költői:* Ovidiusból: Az emberiség korszakai. Philemon és Baucis. Orpheus és Eurydice. Dædalus és Icarus.

Nyelvtan: Az egyszerű mondat tanára vonatkozó ismeretek rendszerezése. Az összetett mondatok, különösen az alárendelt mondatok kötőszavai, modusai és tempusai. Oratio obliqua. Verstani alapismeretek, a hexameter.

Írásbeli gyakorlatok: Az olvasmány alapján szerkesztett szövegek fordítása magyarból latinra.

Kézikönyvek: Kempf J., C. Julius Cæsar «De bello Gallico» című művéből szemelvények. — Cserép J.: Szemelvény P. Ovidius Naso költeményeiből. — Csengeri János, Latin mondattan.

V. osztály.

Vezető tanár: *dr. Láng Nándor.* Gyakorló tanárok: *Bányai Géza, dr. Dengyel Lajos, Ihász József, dr. Kertész Ármin.* Heti óraszám: 6. Összes óraszám: 198.

Olvasmány: *a) Költői: Ovidius* Fastijából: Lupercalia; Róma alapítása; Remus halála; Lemuria; Nőrablás; Romulus halála; A Salius papok eredete; Terminalia; A Fabiusok hősi vállalata; Magna Matert Rómába viszik. Tristia: A költő önéletrajza.

Catullustól: A veréb halálára. Cæsarhoz. *Horatiustól:* Az arany középszer. Rossz idők. *Tibullustól:* Sulpicia Cerinthushoz. *Propertiustól:* Gallus végszava. *b) Prózai: Livius* XXI. k. A háború előzményei. Hannibal jelleme. A római hadüzenet. Hannibal átkelése az Alpokon. XXII. k.: A cannæi csata. XXX. k.: Zama.

Nyelvtan: Az összetett mondat syntaxisa.

Irásbeli gyakorlatok: Fordítások magyarból latinra az olvasmányokhoz szerkesztett szöveg alapján.

Kézikönyvek: Kalmár Elek, Szemelvények T. Livius műveiből. — Cserép József, Szemelvény P. Ovidius Naso költeményeiből. — Csengeri János, Anthologia Latina, Stílusgyakorlatok és Latin mondattan.

VI. osztály.

Vezető tanár: *dr. Cserép József.* Gyakorló tanárok: *dr. Asztalos Lajos* és *Kilár István.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 174.

Olvasmány: *a)* Vergilius Aeneiséből I. ének 1—144; II, 1—66; 199—254; IV. 1—128; 331—449; 522—553; 583—671. *b)* Prózai: Sallusti *de bello Jugurthino liber* 1—16; 27—45; 92—94. fej. Ciceronis oratio pro Sestio 1—5; 15—52; 33—114. §.

Irásbeli dolgozatok: *a)* Iskolai 11. fordítások magyarról latinra és latinról magyarra az olvasmányokkal kapcsolatban. *b)* Házi dolgozatok: a művelődéstörténet s mondattan körébe vágó feladatok vagy fordítás magyarról latinra, összesen 12.

Kézikönyvek: dr. Cserép József, Szemelv. Vergilius Aeneiséből, Sallusti bellum Jugurthinum et bellum Catilinæ és M. Tullii Ciceronis pro P. Sestio oratio.

VII. osztály.

Vezető tanár: *dr. Cserép József.* Gyakorló tanár: *dr. Asztalos Lajos.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 167.

Olvasmány: *Költői:* Vergilius Aeneiséből a VII. ének. 37—106; 192—340; VIII. 306—368; 608—731; IX. 176—313; 367—449; XI. 532—596; XII. 614—790; 887—951. versei. Plautus *Captivi*-jának I., II., III. és V. actusa. *Prózai:* Szemelvények Cicero bölcseleti műveiből: Cato Maior de senectute, Lælius de amicitia, Tusculanæ disputationes (V. k.).

Irásbeli dolgozatok: Fordítás latinról magyarra s kétszer magyarról latinra. Házi dolgozatok mint a VI. osztályban.

Kézikönyvek: dr. Cserép József: Szemelvény Vergilius Aeneiséből. — Gerevics: T. M. Plauti Captivi. — Boros Gábor: Szemelvények Cicero bölcseleti műveiből.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Geréb József.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 115.

Olvasmány: A) *Költői:* Horatius lyrai költeményei a következő csoportosításban: *a)* életelv és erkölcsi nézetek: Carm. I. 1., 22; II. 3; III. 1., 2., 3; II. 15., 18; I. 31; II. 10; I. 9; — *b)* barátai: I. 3, 24; II. 7., 14; IV. 7; — *c)* Mæcenas: I. 20; II. 17; III. 29; — *d)* politika és vallás: I. 14, 34, 37; IV. 15; Carmen sæculare, III. 30; — A sermókból Sat. I. 1., 4., 6., 9; II. 2. Epist. I., 1, 2, 7, 9, 20; II. 3 (Ars poëtica). — B) *Prózai: a)* Cicero «de officiis» I. könyve; *b)* Tacitus Annaleséből két részlet. — Több tanuló magánszorgalomból végzett olvasmányairól is referált. (Horatius lyrai versei, satirái és epistolái; Cicero «de officiis» II. könyve).

Irásbeli dolgozatok: Fordítások latinból magyarra és magyarból latinra.

Kézikönyvek: Cserép József, Horatius válogatott költeményei; Boros Gábor, Cicero De officiis; Gyomlay Gyula, Szemelvények P. Cornelius Tacitus történeti műveiből.

d) Görög nyelv.

V. osztály.

Vezető tanár: *dr. Vértesy Dezső.* Gyakorló tanár: *dr. Dengyel Lajos.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 149.

Olvasmány: A forgalomban levő vagy egyébként ismeretes görög szók eredeti alakjain az írás és olvasás begyakorlása. Homeros Odysseia-jából: I—V. Énekből nyelvtanilag is feldolgozva összesen 300 vers; cursorius olvasással és tartalmi ismertetéssel összekötve. Könyvnélkül u. a.

Nyelvtan: Az olvasmány alapján a görög hang- és alaktan.

Irásbeli dolgozatok: A szöveggel kapcsolatban álló gyakorlatok: magyarból görögre fordított mondatok.

Kézikönyvek: Csengeri Odysseia-kiadása. Cserép, Homerosi görög nyelvtan.

VI. osztály.

Vezető tanár: *dr. Vértesy Dezső.* Gyakorló tanár: *dr. Asztalos Lajos.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 162.

Olvasmány: Homeros Odysseiájából folytatólag a VI—XXIV. Énekekből, a kézikönyv közölte szemelvények szerint (cursorius olvasással és tartalmi ismertetéssel összekötve) összesen 1200

vers, nyelvtanilag is feldolgozva. Az eposz tartalmi összefoglalása; a homerosi világ kulturájának ismertetése. Herodotos művéből: Kroisos és Solon, Xerxes és Demaratos. Thermopylaei csata.

Nyelvtan: Az igék alakjainak képzése; az igék osztályozása; a nyelvtani ismeretek kiegészítése.

Írásbeli dolgozatok: Magyar szöveg fordítása görögre és görög (homerosi) szöveg fordítása.

Kézikönyvek: Homeros Odysseiájának Csengeri János-féle kiadása és a hozzávaló jegyzetek. Cserép József: Homerosi görög nyelvtan. Geréb József: Görög prózai szemelvények.

VII. osztály.

Vezető tanár: *dr. Pruzsinszky János.* Gyakorló tanár: *dr. Kertész Ármin.* Heti óraszám: 5. Összes óraszám: 149.

Olvasmány: *Költői:* Homeros Iliasa: Az I. ének; II. énekből 1—283-ig; (Thersites-jelenet); a IV. é. Pandaros és Machaon-jelenet; a VI. é. Hektor és Andromache; IX. é. Odysseus, Phoinix és Aias beszéde; XVIII. é. Achilleus nagy gyásza; Achilleus pajzsa; XXII. 1—515. Hektor halála. Homerosról általában, a két épos jelentősége, a homerosi kérdés; az Ilias szerkezete. — *Prózai:* Xenophon Apomnemoneumatáiból I. 1. Sokrates vallásossága; I. 2. (1—18, 24—26, 31—48). Sokrates hatása az ifjúságra.

Írásbeli dolgozatok: Görög szöveg fordítása magyarra.

Kézikönyv: Csengeri, Homeros Iliasa bő szemelvényekben és a hozzávaló jegyzetek. Geréb József, Görög prózai szemelvények Herodotos, Xenophon és Platon irataiból.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Geréb József.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 110.

Olvasmány: *a)* Költői: Sophokles *Antigone*-ja. *b)* Prózai: Szemelvények Platon Apologiájából, Kriton egészen, részletek a «Phaidon»-ból.

Írásbeli dolgozatok: Fordítás görögből magyarra.

Kézikönyvek: Csengeri János, Sophokles Antigoneja. — Geréb József, Görög prózai szemelvények.

e) Görög pótló-tárgyak.

V. osztály.

A) **Irodalmi olvasmányok.** Előadó tanár: *dr. Szabó Dezső.* Heti óraszám: 3. Összesen: 93.

Olvasmány: a) *A görög irodalomból:* Válogatott részletek Homeros Odysseiájából és Iliasából (tartalmi kapcsolatokkal), különös tekintettel a szereplő személyek tetteiben és beszédeiben nyilatkozó lélektani jelenségekre s ezek okaira; a homerosi kor világnézetére, erkölcsi felfogására, gondolat- és érzelemvilágára vonatkozó adatok összeállítása, végül a homerosi kérdés ismertetése. Válogatott fejezetek Herodotos történeti munkájából (perzsa, egyiptomi és skytha szokások, a görög-perzsa háborúk stb.), tekintettel a nomád életmódra s Herodotos történetírói felfogására. — b) *A magyar irodalomból:* Költői olvasmányok: Tinódi Buda veszéséről s Terek Bálint fogságáról, válogatott részletek Gyöngyösi Kemény Jánosából és Arany János Buda halála c. költeményéből, különös tekintettel a leírás, szerkesztés, jellemzés és költői előadás fejlődésére, a párhuzamos görög-magyar költői részek összehasonlításával. Történeti olvasmányok: válogatott fejezetek Heltai, Kemény J., Bethlen M., Cserei M. és Apor P. munkáiból — a régi magyar életmód és szokások, másrészt a történeti előadás fejlődésének feltüntetésével. Egy iskolai és egy házi dolgozat.

Kézikönyvek: Homeros Odysseiája Gyomlay Gy. és Iliasa Csengeri J. fordításában. Válogatott olvasmányok Herodotosból, ford. Geréb J. — Dr. Badics F. Magyar irodalmi olvasókönyv. I. kötet.

B) Szabadkézi rajz: Tanár: *Bokor László.* Heti óraszám: 2. Összesen: 60 óra.

a) Magyar díszítő elemek vázolása; rajzolása egyszinü festéssel bevonva, végül egyszerre, ecsettel foltszerüen alakítva. Nagyobb kör és szögletes síkformák, hengeres és szögletes térformák egyenkénti, majd csoportos távlati rajzolása vázlatszerüen, körvonallal, később a fény és árnyék feltüntetésével.

b) Ókori jellegzetes műalkotások bemutatásával kapcsolatban a különböző anyagok szerepe a művészi technikákban. Az agyagvidék művészete a Tigris és Eufratesz mentén; a kővidék művészete a Nilus völgyében s a művészi stilus kialakulása a görög földön, majd Itáliában.

VI. osztály.

A) Irodalmi olvasmányok: Előadó tanár: *dr. Geréb József.* Heti óraszám: 3. Összesen: 98.

Olvasmány: Az I. félévben: a görög lírai költészet fejlődésének ismertetése szemelvényes fordításokból; a politikai és társadalmi élet átalakulása kapcsán az egyéni és közérzés megnyilatkozásának költői formái. — A klasszikus versformák meghonosodása a magyar irodalomban; szemelvények a klasszikus költői iskola műveiből, hatásuk a nemzeti szellem s a magyar költői nyelv és verselés fejlődésére. — A II. félévben: a görög

dráma eredete, a Dionysos-kultuszhoz való viszonya és főbb irodalmi képviselői; a görög színház és színjátéki szokások ismertetése. Olvasmányok: Aischylos *Leláncolt Prometheusa*; Sophokles *Oedipus király, Oedipus Kolonosban* és *Antigone* c. drámája; Euripides *Iphigeneia Aulisban* c. drámája; végül Aristophanes *Plutosa* bőven ismertetve.

Kézikönyvek: Badics Ferenc, Irodalmi Olvasókönyv. II. k. Sophokles drámái Csiky Gergely fordításában. Aischylos Prometheusa Zilahi Károly fordításában; Euripides drámája Radó Antal fordításában.

B) **Szabadkézi rajz:** Tanár: *Bokor László.* Heti óraszám 2. Összes óraszám: 60. *a)* Magyar díszítő elemek rajzolása és festése s ezekből soros díszítések alakítása. Csoportosan összeállított hengeres és szögletes térformák távlati rajzolása. (Nagyobb és kisebb modellek, rajztermi bútorok, nagy gipszedények.) *b)* Középkori jellegzetes műalkotások bemutatása alapján a keresztény építészeti stilusok, a naturalista és idealista szobrászat, a naturalista és idealista festészet kialakulása a cinquecento végeig.

VII. osztály.

A) **Irodalmi olvasmányok:** Előadó tanár: *Ujházy László.* Heti óra: 3. Összesen: 98.

Olvasmány: a) *A görög irodalomból:* Részletek Thukydides történelmi művének I., II., VI. és VII. könyvéből; kapcsolatosan a görög attikai próza megalakulása, Thukydides élete, pragmatikus módszere és művészete. Demosthenes művei közül az olynthosi beszédek és a koszorúról tartott beszéd. b) *A magyar irodalomból;* részletek Virág Benedek Magyar Századaiból; Horváth Mihály, a pragmatica sanctio története; Szalay László: Néposztályok Szt.-István idejében; Teleky József gróf: A vaskapúi diadal és Hunyadi János jellemzése. Jászay Pál: Magyarország napjai a mohácsi vész után. Kölcseynek a magyar nyelv ügyében tartott beszéde, valamint Széchenyinek a szólásszabadságról és Kossuthnak az országgyűlési teendőkről tartott beszéde.

Kézikönyvek: Szilasi, Szemelvények Thukydidesből; Földi, Demosthenes válogatott beszédei és Badics, Magyar irodalmi olvasókönyv III.

B) **Szabadkézi rajz:** Tanár: *Bokor László.* Heti óra: 2. Összes óraszám: 62.

a) Használati tárgyak, ipari eszközök, építészeti részletek rajzolása, edények, gyümölcsök csendéletszerű színes felvétele.

b) Újabb kori jellegzetes műalkotások bemutatásával a barok és rokokó korszak építészeti stilusa, szobrászatának iránya, nagy festő egyéniségek, a festészet akadémikus jellege. A művészetek modern irányai (plein-airizmus, impresszionizmus).

VIII. osztály.

a) **Irodalmi olvasmányok:** Előadó tanár: *dr. Vértesy Dezső.* Heti óraszám: 2. Összesen: 39.

Olvasmány: Platon: Sokrates védőbeszéde; Kriton; részletek a Politeiából és Gorgiasból. Részletek Aristoteles Ethikájából. A görög filozófia fejlődése Aristotelesig. A görög építés és szobrászat áttekintése: a kiválóbb emlékek ismertetése.

Kézikönyvek: Alexander-Gyomlay-Péterfi, Platon és Aristoteles. Zsámboki Gy. A gör. művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése.

b) **Szabadkézi rajz:** Tanár: *Bokor László:* Heti óra: 2. Összes óraszám: 52. *a)* Házi eszközök, szerszámfélék, edényformák, gyümölcsformák, edények, madarak, gipszkéz és láb rajzolása és festése. — *b)* Magyarországi műalkotások bemutatásával építészeti és szobrászati emlékeink művészi értéke; festészetünk régebbi és modern irányainak kialakulása. Különálló nagy festő egyéniségek.

f) Német nyelv.

III. osztály.

Vezető tanár: *dr. Fest Sándor.* Gyakorló tanár: *Gálos R. Bernát.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 123.

Olvasmány: *a)* Sorok és versszakok Goethe, Schiller és Heine költeményeiből. Goethe: Zwischen heut' und morgen. Die Frösche. Herder: Der Wettstreit. Uhland: Das Schwert. Des Knaben Berglied. Die Kapelle. Schiller: Der Schütz. Rückert: Vater und Sohn. — *b)* Közmondások. — Grimm: Das Riesenspielzeug. Lessing: Das Schaf und die Schwalbe. Die Wohltaten. — Der Besitzer des Bogens. Herder: Die drei Freunde. Hebel: Der seltsame Spazierritt. Chr. Schmid: Der Pilger.

Nyelvtan: Kiejtés és helyesírás. Az olvasmánnyal kapcsolatban az alaktanból: coniugatio és declinatio; a mondattanból: mondatrészek, fő- és mellékmondatok megkülönböztetése; a szórend elemei. — Tárgyi szócsoportok. — Beszédgyakorlatok az olvasmány és a tárgyi szócsoportok kapcsán.

Írásbeli dolgozatok: Az olvasmánnyal kapcsolatos mondatok fordítása magyarból németre; dolgozatok a helyesírás begyakorlására és a nyelvtani ismeretek biztosítására.

Kézikönyv: Timár Pál, Német nyelv- és olvasókönyv I.

IV. osztály.

Előadó tanár: *dr. Waldapfel János.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 103.

Olvasmány: *a)* Uhland: Die Einkehr. Siegfrieds Schwert. Das Schwert. Rückert: Die sechs Wörtchen (Első- és utolsó versszak). Schiller: Lied des Hirten. Chamisso: Das Riesenspielzeug. Hoffmann v. Fallersleben: Spiellust im Frühling. — *b)* Herder: Aus Tirol. Niebuhr: Orestes und Pylades. Wolff: Siegfried. Klee: Walter und Hildegunde. Witzschel: Die heilige Elisabeth von Ungarn. Tschudi: Graf Rudolf von Habsburg.

Nyelvtan: Az alaktan kiegészítése. A mondattan elemei.

Írásbeli dolgozatok: Az olvasmányok tartalmának feldolgozása kisebb mondatokban. Dolgozatok a nyelvtani ismeretek biztosítására.

Kézikönyvek: Timár Pál: Német nyelv- és olvasókönyv I.

V. osztály.

Előadó tanár: *dr. Fest Sándor.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 102.

Olvasmány: *a)* Lenau: Die drei Zigeuner. Goethe: Der Sänger. Der König von Thule. Der Fischer. Erlkönig. Schiller: Der Handschuh. Scheffel: Normannenlied. — *b)* Die Nibelungensage. Kudrun. Die Gralsage. Lohengrin. Der Sängerkrieg auf der Wartburg und Meister Klingsor aus Ungarn.

Nyelvtan: A nyelvtani ismeretek kiegészítése.

Írásbeli gyakorlatok: Az olvasmánnyal kapcsolatos szöveg fordítása magyarból németre; olvasmányok tartalma és magyarázatok reprodukciója németül.

Kézikönyvek: Heinrich: Német balladák. Timár: Német olvasókönyv II. Timár: Rendszeres német nyelvtan.

VI. osztály.

Előadó tanár: *dr. Waldapfel János.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 101.

Olvasmány: *a)* Goethe: Der Schatzgräber. Platen: Das Grab im Busento. Herder: Der Cid; tüzetes tárgyalással az 1., 3., 10., 14., 18., 24., 25., 28., 29., 31—39., 41—43. románcok. *b)* Freytag: Die Völkerwanderung. Uhland: Die Nibelungensage; szemelvényekkel a Nibelungenliedből, Simrock fordításában (Első és utolsó ének). Der grimme Hagen. Der Gral und Parzival. — A Kudrun tartalma szemelvénnyel a Kudrunból (1207—1250 versszak).

Nyelvtan: A mondattan kiegészítése (a dolgozatjavítás kapcsán).

Irásbeli dolgozatok: Az olvasmányok tartalmának feldolgozása. Fordítások magyarból németre Eötvös Gondolataiból.

Kézikönyvek: Heinrich G. Német balladák I. Heinrich G. Német tan- és olvasókönyv III. Timár P. Német olvasókönyv II. Herder: Cid (magy. Hoffmann). Timár P. Rendszeres német nyelvtan.

VII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Fest Sándor.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 94.

Olvasmány: Schiller: Der Kampf mit dem Drachen. Der Taucher. Der Handschuh. Ritter Toggenburg. — Goethe: Der Zauberlehrling. Bürger balladái. — Schiller: Wilhelm Tell. — Goethe: Dichtung und Wahrheit (Szemelvények). — Goethe: Hermann und Dorothea.

Irásbeli gyakorlatok: Az olvasmánnyal kapcsolatos szöveg fordítása magyarból németre; olvasmányok és magyarázatok összefoglaló reprodukciója németül.

Kézikönyvek: Heinrich: Német balladák. Heinrich: Német tan- és olvasókönyv III. Goethe: Dichtung und Wahrheit (magy. Tiber). Goethe: Hermann und Dorothea (magy. Weber).

VIII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Waldapfel János.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 80.

Képek a XVIII. és XIX. század irodalmának történetéből.

Olvasmány: Goethe: Heidenröslein. Das Veilchen. Gefunden. Iphigenie auf Tauris. Epilog zu Schillers Glocke. Grenzen der Menschheit. Das Göttliche. Szemelvények «Dichtung und Wahrheit»-ból. (A strassburgi évek. Herder befolyása. Sesenheim. Götz. Werthers Leiden. Lily. Stolberg grófok. A svájci út. Lavater. Bodmer. Elutazás Weimarba.) — Lessing: Die Parabel von den drei Ringen. — Schiller: Der Spaziergang. Das Lied von der Glocke. — Heine: Frieden. Die Wallfahrt nach Kevlaar. — Lenau: Die drei Zigeuner. Die drei Indianer. Schilflieder (I. II.) — Grillparzer: Hannibal und Scipio.

Irásbeli dolgozatok: Szabad dolgozatok kapcsolatban az olvasmánnyal. Goethere vonatkozó Eötvös-Gondolatok fordítása magyarból németre

Kézikönyvek: Heinrich G. Német balladák. Heinrich G. Német tan- és olvasókönyv, III. és IV. kötet. Goethe: Iphigenie auf Tauris (magy. Maywald). Goethe: Dichtung und Wahrheit (magy. Tiber).

g) Történelem.

III. osztály.

Előadó tanár: *Ujházy László.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 102.

Magyarország története a magyarok bejövetele előtt. A magyarok eredete, őshazája és költözései. A honfoglalás és a kalandozások. A kereszténység és a királyság megalapítása. Szt. István intézményeinek bomlása és a hűbéri alapon való szervezkedés. Magyarország mint Kelet-Európa nagyhatalmassága. Küzdelem a törökök ellen és az ország hanyatlása 1526-ig. Az ország alkotmánya és intézményei, fejlődésük folytonos szemmeltartásával.

Kézikönyv: Ujházy: A magyar nemzet történelme. I. Mika: Történelmi Olvasókönyv. I.

IV. osztály.

Előadó tanár: *Ujházy László.* Heti óraszám 3. Összes óraszám: 97.

Magyarország története a mohácsi vésztől 1867-ig. Magyarország politikai földrajza. Ausztria. Magyarország és Ausztria közjogi viszonya.

Kézikönyv: Ujházy: A magyar nemzet történelme. II. k. Mika: Történelmi Olvasókönyv. II.

V. osztály.

Előadó tanár: *dr. Szabó Dezső.* Heti óraszám 3. Összes óraszám: 99.

Egyetemes történelem: Az ó-kor története.

A keleti népek kulturális és politikai történelmének ismertetése után a görögök őstörténelmének, műveltségük, állami és gazdasági életük általános fejlődésének tárgyalása. Az ion és dór államalakulás sajátos vonásai. Athén vezető szerepe a görögök kulturális életében és szabadságharcaiban. A hegemoniáért lefolyt küzdelmek és hatásuk a görög nemzeti élet megromlására. A makedon uralom és a hellenizmus.

A rómaiak történelméből Itália őstörténelme, a római királyság állami és vallási intézményeivel. A köztársasági Róma belső élete s a rendek küzdelmei, figyelemmel a görög analogiákra és a jogfejlődésre. Róma külső politikája és világuralmának megalapítása. A politikai, szociális és gazdasági ellentétekből szár-

mazó polgárháborúk. A köztársaság bukása és a császárság megalapítása. A császárság történelme a népvándorlásig.

Kézikönyv: Ujházy, Egyetemes történelem I. Mika, Történelmi Olvasókönyv III.

VI. osztály.

Vezető tanár: *dr. Szabó Dezső.* Gyakorló tanár: *dr. Miskolczy Gyula* és *Buday Károly.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 94.

A középkor története és az újkor történetéből: A reformáció és az ellenreformáció kora 1648-ig. Főszempont volt az állami, társadalmi és gazdasági élet fejlődésének megismerése.

Kézikönyv: Ujházy, Egyetemes történelem. II. Mika, Történelmi olvasókönyv. IV.

VII. osztály.

Vezető tanár: *dr. Szabó Dézső.* Gyakorló tanár: *dr. Grexa Gyula.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 97.

Az új-kor története 1648-tól. Az ellenreformáció és a vallásháboruk kora. A modern állami élet kifejlődése. A nagyhatalmak megalakulása a XVII. században. A XVIII. század bölcseleti, politikai és közgazdasági irodalma és a nyomában járó fölvilágosodott abszolutizmus. A tenger uralmáért vívott harcok s a gyarmatbirodalmak megalakulása. A francia forradalom, mint az emberi jogok előharcosa. A forradalom hatása Európára. A francia császárság megalapítása és hódításai. A nemzeti öntudat és a nemzetiségi kérdés életrekeltése. A népek harca Napoleon diktaturája ellen. A statusquo helyreállítása a bécsi kongresszuson. A szent szövetség és a forradalmak kora. A szociális mozgalmak és a legújabb államalkotások nemzeti alapon.

Kézikönyv: Mika: Világtörténelem II. és III. Mika: Történelmi olvasókönyv V.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *Ujházy László.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 86.

A magyarok története a történeti élet kezdeteitől hazánkban a kiegyezésig. Főszempont volt, az események biztos áttekintésén kívül, a nyugati és a keleti befolyások találkozása hazánkban és az állami élet fejlődése e hatások alatt.

Kézikönyv: Ujházy, Magyarország oknyomozó története; Mika: Történelmi olvasókönyv VI.

h) Földrajz.

I. osztály.

Előadó tanár: *Pályi Sándor.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 96.

Térkép-olvasás. Magyarország földrajza részletesen, különös tekintettel hegy- és vízrajzára.

Kézikönyv: Jákó-Ujházy, Földrajz I. Kogutowicz, Középiskolai földrajzi atlasz.

II. osztály.

Előadó tanár: *Pályi Sándor.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 96.

Ausztria részletes tárgyalása után Európa többi országai. Ázsia és Afrika általános ismertetése.

Kézikönyv: Jákó-Ujházy, Ó-Világ. Kogutowicz, Középiskolai földrajzi atlasz.

III. osztály.

Vezető tanár: *Pályi Sándor.* Gyakorló tanár: *dr. Hille Alfréd.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 71.

Földrajz: Amerika és Ausztrália földrajza, továbbá a sarkvidékek, különös tekintettel a fölfedezésekre.

Math. és fizikai földrajz: A föld mint égitest. A föld forgása és keringése. A nap. A hold. A nap- és hold fogyatkozás. A bolygók. Az állócsillagok. Az üstökösök. A meteorok. A Föld felszine. Világrészek és világtengerek. A szárazföld vízszintes és függőleges tagosultsága. A szárazföld vizei. A tenger. A víz munkája. A légkör, a levegő tulajdonságai. Csapadékok. A víz körútja. Vulkánosság.

Kézikönyvek: Jákó-Ujházy, Az Új-Világ földrajza. Balog Mór: A physikai és mathematikai földrajz alapismeretei.

i) Természetrajz és vegytan.

I. osztály.

Vezető tanár: *dr. Balázs István.* Gyakorló tanár: *Szilber József.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 70.

Növény- és állattan. A virágos növények gyűjtése és konzerválása. Hazai és külföldi gyümölcsök. Virág (beporzás), gyümölcs és termés. A termések csoportositása. A szüret. Must, törköly és seprő. Aratás, hordás, cséplés. A liszt és a kenyér. Házi emlős állatok. A közönségesebb fenyők. Az ember lakása

közelében, a mezőn és az erdőn élő nevezetesebb emlős vadállatok. Nehány tavasszal virító egy- és kétszikű vadnövény. A nevezetesebb gabonafélék: búza, rozs, árpa, zab, kukorica. A nevezetesebb hüvelyes vetemények és takarmánynövények. A tanúlt növények leírása és rajzolása. A növények szervei. Házi szárnyas állatok. Növénygyűjtő kirándulások a szabad természetbe. Növénygyűjteménykészítés.

Tankönyv: dr. Szterényi Hugó: Természetrajz I.

II. osztály.

Vezető tanár: *dr. Balázs István.* Gyakorló tanárok: *Kárpáti Ernő, dr. Nánásy László.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 69.

Növény- és állattan. A virágos növények gyűjtése és konzerválása. Nehány ősszel virító vadnövény. Majmok, tengeri emlősök, erszényes emlősök. A ház körül, a mezőn, az erdőben és a vizeken élő madarak. Csúszó-mászó állatok. Kétéltűek. Halak. Puhatestű állatok. Rovarok (bogarak, lepkék, hártyásszárnyúak, egyenesszárnyúak, recésszárnyúak, kétszárnyúak). Pókok. Százlábúak. Rákok. Férgek. Gyümölcsfák. Erdei fák és bokrok. Konyhakerti, takarmány- és egyéb gazdasági növények. A tanúlt növények leírása és rajzolása. A bogarak és lepkék gyűjtése és konzerválása. Növény-, bogár- és lepkegyűjtő kirándulások a szabad természetbe. Növény-, bogár- és lepkegyűjtemény-készítés.

Tankönyv: dr. Szterényi Hugó: Természetrajz II.

IV. osztály.

Vezető tanár: *dr. Balázs István.* Gyakorló tanárok: *Szamák Albin Miklós, dr. Jablonszky Jenő.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 96.

Növénytan. A virágos növények gyűjtése és konzerválása. A természettudományok felosztása. A növénytan egyes részeinek rövid ismertetése. Nehány ősszel is virító vadnövény ismertetése. A növények szervei, különös tekintettel a szaporító szervekre. A növényi sejttan, szövettan és embriologia alapismeretei. A kézi nagyító és a mikroszkopium. Khémiai alapismeretek. Elem, vegyület, keverék. A nevezetesebb fémek és nem-fémek. Az égés. Oxidok, savak, lúgok, sók. Anorganikus és organikus vegyületek. A zöld és nem-zöld növények táplálkozása. Asszimiláció. Lélekzés. Elpárolgás. Élősködő és rovarevő növények. Szaprofitizmus, parazitizmus, szünbiozis, szünojkozis. A növények szaporodása (ivaros és ivartalan szaporodás). Mozgástünemények és érzésjelenségek a növényországban. A növények rendszertana. Mesterséges és természetes növényrendszerek. Myxo-

mycetes. Bacteria. Algæ. Mycetes. Zuzmók. Musci. Pteridophyta. Gymnospermæ. Angiospermæ. A nevezetesebb egyszikű növénycsaládok. A nevezetesebb kétszikű növénycsaládok. A dohányzás káros hatása a szervezetre. Ontogenezis és filogenezis. A biologiai evolucio, a deszcendencia és a darwinizmus alapismeretei. A növények ojkologiája. Növénygyűjtő kirándulások a szabad természetbe. Növénygyűjteménykészítés.

Tankönyv: dr. Szterényi Hugó: Növénytan.

V. osztály.

Vezető tanár: *dr. Balázs István.* Gyakorló tanár: *Geduly Olivér.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 103.

Állattan. A természettudományok felosztása. Az állattan és embertan egyes részeinek rövid ismertetése. Az állati sejttan, szövettan és embriologia alapismeretei. A kézi nagyító és a mikroszkopium. Az állatok szervei és szervrendszerei. Bőrrendszer. Csontrendszer. Izomrendszer. Táplálkozó-rendszer és az emésztő-mirigyek. A fiziologiailag helyes táplálkozás. A fogak tisztogatása és szakadatlan gondozása. Nyirokrendszer. A szív és a vérrendszer. Lélekzőkészülék. Kiválasztó-rendszer. Idegrendszer és érzékszervek. A hang szervei a gerinces és gerinctelen állatoknál. Szaporító szervek (az állatok ivaros és ivartalan szaporodása.) Az állati anyagcsere, az állati asszimiláció és az állati test melege. Az állati munka. Elfáradás, pihenés, alvás. Téli és nyári álom. Szaprofitizmus, parazitizmus, szünbiozis, szünojkozis. Színutánzás. Szín- és alakutánzás. Metamorfozis és metagenezis. Ontogenezis és filogenezis. A biologiai evolució, a deszcendencia és a darwinizmus alapismeretei. Az állatok ojkologiája. Az alkohol romboló hatása az állati szervezetre. Az állatok rendszertana. Mesterséges és természetes állatrendszerek. Protozoa. Spongia. Cœlenterata. Vermes. Echinodermata. Mollusca. Arthropoda. Vertebrata (a halak, kétéltűek, csúszómászók, madarak és emlősök nevezetesebb rendjei és családjai). Az ember (a különböző emberraceok) viszonya a többi emlős állathoz. Minden állatkör, osztály, rend és esetleg család keretén belül, egy-egy főbb képviselő részletes ismertetése alkotta az összes többi tudnivaló fundamentumát. A bogarak és lepkék gyüjtése és konzerválása. Bogár- és lepkegyüjtő kirándulások a szabad természetbe. Bogár- és lepkegyüjteménykészítés.

Tankönyv: dr. Szterényi Hugó: Állattan.

VI. osztály.

Vezető tanár: *dr. Balázs István.* Gyakorló tanárok: *Geduly Olivér, Svehla Gyula.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 98.

Ásványtan és vegytan. A természettudományok felosztása. A kristály-, ásvány-, kőzet-, föld-, őslénytan és a khémia egyes részeinek rövid ismertetése. Az anorganikus és organikus világ és a két világ közt levő szoros kapcsolat.

Khémiai előismeretek. Fizikai és khémiai tünemények. Halmazállapotok. Elem, vegyület, keverék. A nevezetesebb fémek és nem-fémek. Az égés. Oxidáció és redukció. Pörkölés. Desztilláció. Szublimáció. Száraz desztilláció. A molekuláris theoria alapismeretei. (Elektron, atom, molekula. Atomsúly, molekulasúly, egyenértéksúly, vegyérték. Egyszerű és összetett gyökök. A gyökök vegyértéke. A vegyületek vegyértéke. Ionelmélet stb.) A fizikai gáztörvények. Avogadro törvénye. Az egyszerű és sokszoros súlyviszonyok törvényei. Az elemek és vegyületek khémiai jelei, khémiai képlet, khémiai egyenlet, cserebomlás, reakció stb. Anorganikus és organikus vegyületek. A levegő és a víz összetétele, fizikai és khémiai tulajdonságai. A víz körútja a földön. Hidrogénium, oxigénium és nitrogénium. A szén. A szén oxidjai. A kén. A kén oxidjai. Kénessav és kénsav. Hidrogéniumszulfid és karboniumdiszulfid. A foszfor. A foszfor oxidjai. A halogén elemek: khlór, jód, bróm és fluor. Nátrium, kálium, lithium, kálcium, magnézium és e fémek oxidjai. Szilicium. Aluminium. Az ammoniagáz. A nevezetesebb lúgok: nátrium-, kálium-, lithium-, kálcium-, ammoniumhidroxid. Az ammoniumkhlorid. A nevezetesebb haloid- és oxisavak: sósav, kénsav, kénessav, salétromsav, salétromossav, foszforsav, foszforossav, szénsav. Haloid- és oxisók; normális só, savanyú só, lúgos só, kettős só. Oldat és telített oldat. A fotokhémia alapismeretei. A spektrum-analizis. A thermokhémia alapismeretei. Az elektrokhémia alapismeretei. Az anyag és az energia megmaradásának törvénye.

A hat (harminckét) kristályrendszer részletes tárgyalása. Paraméter és paraméterviszony. A Weiss-, Nauman- és Miller-féle kristályjelzés megismertetése. Teljes és feles alakok. Kombinációk. Ikerkristályok. Az ásványok nevezetesebb fizikai tulajdonságai. Kristályodott, kristályos és amorf elemek és vegyületek. A kristályok kiválása oldatokból és megolvadt tömegekből. Izomorfizmus és polimorfizmus.

A termés-elemek mint ásványok; nemes fémek: arany, ezüst, platina; nem nemes femek: réz, kéneső; nem-fémek: szén, kén. A nevezetesebb fémek és nem-fémek szulfidjai, mint ásványok. A nevezetesebb fémek oxidjai, mint ásványok: vasércek, cuprit, pyrolusit, kassiterit. Nehány fém khloridja és fluoridja, mint ásvány: konyhasó, fluorit stb. Az aluminium oxidjai, mint ásványok: korundféleségek. A nevezetesebb haloid- és oxisavaknak különböző fémekkel alkotott haloid- és oxisói (khloridok, szulfátok, szulfitek, nitrátok, nitritek, foszfátok, foszfitek, karbonátok). Az ásványsók tüzetes tárgyalása. A cseppkő képződése

a mészbarlangokban. Kvarc és opál. Különböző kovasavak. Különböző szilikátásványok: berill, topáz, turmalin, gránát, amfibol, különböző földpát- és agyagféleségek, különböző csillámok stb. Üveg- és porcellángyártás.

A legnevezetesebb organikus vegyületek és keverékek. Szénhidrogénvegyületek. A világítógáz gyártása. Szénhidrátok. Celluloze- és papirosgyártás. Tőzeg, barnaszén, kőszén, anthracit. Fehérjék. A cukor erjedése. Az alkoholok. Az alkohol romboló hatása az állati szervezetre. Az alkohol erjedése. Az ecet. Ecetsav és más organikus savak. Éther, khloroformium. Zsirok és olajok. Gyertya- és szappangyártás. A glicerin. A nevezetesebb cián-vegyületek. Alkaloidák.

A föld és az universzum szférái: piro-, litho-, organo-, hidro-, aëro-, asztroszféra. A levegő, víz és tűz geologiai munkája. A kőzetek felosztása és a nevezetesebb kőzetek megismertetése. A vulkánizmus és a vele rokon tünemények rövid ismertetése.

A geologiai őskor és kőzetei. A geologiai elsőkor, másodkor, harmadkor és negyedkor üledékes és eruptiv kőzetei és nevezetesebb állat- és növénykövületei (vezérkövületek). A geologiai jelenkor. A diluviális és alluviális ősember élete. A világegyetem (égitestek) és a khémiai elemek evolueiója. Földtani kirándulások a szabad természetbe. Kristálymodellgyüjtemény-készítés.

Tankönyv: dr. Szterényi Hugó: Ásványtan és khémia.

j) Természettan.

VII. osztály.

Előadó tanár: *Szijártó Miklós.* Heti óraszám 4. Összes óraszám 131.

Az egyenletes mozgás s a szabad esés. Kisérletek az Atwood-féle ejtőgéppel. A sebesség s a gyorsulás mérése. A mozgás első törvénye. A tömeg és a sűrűség. A mozgás második törvénye: az erő és a súly mérése. A mozgás harmadik törvénye: az erőparallelogramm; a lejtő s a ferde hajítás. Az egyenletes körmozgás, a rezgő mozgás; szögsebesség, centripetális gyorsulás. A tömegközéppont. A testek forgása; szöggyorsulás. Az inga. A szabad esés gyorsulásának mérése. A munka, energia, effektus, tehetetlenségi nyomaték. A szilárd testek statikája; a deformáció. A folyékony és légnemű testek mechanikája. A hullámmozgás. Hangmagasság, hangszerek. Fényvisszaverődés, fénytörés. Színszóródás. Spektroszkóp. Fényinterferencia jelenség. Diffrakció jelenség. Polarizált fény.

Kézikönyv: Szijártó: Fizika. I. r., 2. kiadás.

VIII. osztály.

Vezető tanár: *Szijártó Miklós.* Gyakorló tanárok: *Egerváry Jenő Elek* és *H. Kovács Gyula.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 112.

A thermométer, a térfogatváltozás, a fajmeleg, a halmazállapot változása. A meleg terjedése, a munka és a meleg, gőzgépek. Az anyag szerkezetére, a melegre s a fényre vonatkozó hypothesisek. A mágnesség. Coulomb törvénye. Az elektrosztatika alapjelenségei, a potencial, a kapacitás, a sürítők. Ohm törvénye, az áram különböző hatásai. Elektromagnetizmus és indukcio. Elektromos rezgések. Drótnélküli táviró. Tesla-féle áramok. Kosmographia.

Kézikönyv: Szijártó, Fizika. II. r., 2. kiadás.

k) Mennyiségtan.

I. osztály.

Előadó tanár: *Kármán Ferenc.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 126.

Tárgykör: Budapest és az ország egyszerűbb statisztikai viszonyai. Tér- és súlymértékek. Időszámítás.

Formális anyag: Alapműveletek egész-, tizedes- és törtszámokkal.

Kézikönyv: Arany-Szijártó-Dietz, Számtan.

II. osztály.

Vezető tanár: *dr. Szabó Péter.* Gyakorló tanár: *Strobel Ernő.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 138.

Tárgykör: A gazda leltára, gazdasági gépek. A gabonanemüek és a széna beszáradása. Három fordulós gazdálkodás: takarmány, gabona és kapás növények termelése. A szükséges gazdasági munkák és a művelési költségek. Magyarország gazdasági statisztikájának egyszerübb adatai.

Formális anyag: Műveletek törtszámokkal. Egyenes és fordított arányosság. Ezeknek grafikus ábrázolása. Hármasszabály. Százalékszámítás. Korlátolt pontosságú szorzás és osztás.

Kézikönyv: Arany-Szijártó, Számtan.

III. osztály.

Előadó tanár: *Kármán Ferenc.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 94.

Tárgykör: Tőke gyümölcsöztetése: kölcsönadás, takarék-

pénztárba tevés, kötvények s részvények vásárlása útján. Az értékpapirok jövedelmezőségének megítélése. Kötvények, részvények, váltók tőzsdei forgalma. A hazai és fontosabb külföldi érmék.

Formális anyag: Százalékszámítás. Kamatszámítás (kamatok tőkésítése). Discont. Aranyra és ezüstre vonatkozó számításmódok.

Kézikönyv: Arany-Szijártó-Dietz, Számtan.

IV. osztály.

Előadó tanár: *Szijártó Miklós.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 105.

Egyszerű grafikonok készítése. Algebrai kifejezések ábrázolása. A négy alapművelet pozitív egész, tört és negatív számokkal. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. Arányok és viszonyok.

Kézikönyv: Arany-Szijártó, Algebra.

V. osztály.

Előadó tanár: *Kármán Ferenc.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 105.

a) **Algebra:** Az elsőfokú egy ismeretlenes egyenletek megoldásával kapcsolatban a mult évi anyag áttekintése. Egyenletek több ismeretlennel. Egyenletek grafikus megoldása. Négyzetgyök.

b) **Geometria:** A rajzoló geometriában tanultak összefüggő áttekintése: a háromszög, négyszög és sokszög fontosabb tulajdonságai. Szerkesztések. Egybevágóság. Területmérés. Pythagoras tétele.

Kézikönyvek: Arany-Szijártó, Algebra és Wagner, Geometria.

VI. osztály.

Előadó tanár: *dr. Szabó Péter.* Heti óraszám: 4. Összes óraszám: 128.

A hasonlóság alapján: a háromszög, négyszög és a kör tulajdonságai. A körméréssel kapcsolatban: a trigometriai függvények bevezetése, alaptételek. Szabályos sokszögek. A π kiszámítása. A kör és részeinek területe. A derékszögű és egyenlőszárú háromszög megoldása. — Négyzet-gyökvonás. A másodfokú függvény részletes tárgyalásával kapcsolatban, a másodfokú egyenlet megoldása, a szélső értékek meghatározása. Grafikus ábrázolás. Gyökmennyiségek. Tört kitevős hatványok. Logarithmus.

Kézikönyvek: Arany-Szijártó, Algebra és Wagner, Geometria.

VII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Szabó Péter.* Heti óraszám 3. Összes óraszám: 108.

a) **Algebra:** A logarithmus. A logarithmus görbe ábrázolása, a logar-léc használata. Számtani és geometriai sor. Kamatoskamat és járadékszámítás. Államkölcsönök. Jelzálogkölcsönök. Végtelen geometriai sor.

b) **Geometria:** Budapest felmérési adatai, ezzel kapcsolatban a síkbeli trigonometria részletesen. A trigonometriai függvények ábrázolása. A térmértan elemei. Síkok és egyenesek kölcsönös helyzete.

Kézikönyvek: Arany-Szijártó, Algebra és Wagner, Geometria.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *Szijártó Miklós.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 60.

A gömb és részeinek köbtartalma. A gömbháromszögtan cosinus tétele; evvel kapcsolatban a kozmografia elemei. A kapcsolástan elemei. Newton binomiális tantétele. — A mathematika főbb pontjainak áttekintése.

Kézikönyvek: mint a VI. osztályban.

l) Rajzoló geometria.

I. osztály.

Előadó tanár: *Bokor László.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 95.

a) A síkidomok: háromszög, négyszög, sokszög és kör elemezése (egyenes, szög, szögmérés) és tulajdonságai; kerületük és területük mérése.

b) A tárgyalt elemek, síkidomok és a belőlük alakított egyszerű díszítmények rajzolása.

Kézikönyv: Szuppán-Szirtes, Planimetriai alaktan.

II. osztály.

Előadó tanár: *Bokor László.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 88.

a) A kocka, hasáb, gúla, henger, kúp szemléltetése és elemezése (élek, lapok, élszög, lapszög, testszög), síkmetszetei, felszine és térfogata. Az egyszerűbb testeknek hálózatukból való előállítása.

b) A tárgyalt testek hálózatának és axonometrikus képének rajzolása.

Kézikönyv: Szuppán-Szirtes, Stereometriai alaktan.

III. osztály.

Előadó tanár: *Kármán Ferenc.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 64.

Tárgykör: A síkidomok ábrázolása méreteik szerint. Földmérési eszközök megismertetése. A helyszínrajzolás megbeszélése. Területek felmérése és rajzolása.

Formális anyag: Síkidomok congruentiája, hasonlósága. Síkidomok szerkesztésére vonatkozó geometriai tételek.

Kézikönyv: Fodor-Wagner, Constructiv planimetria.

IV. osztály.

Előadó tanár: *Bokor László.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 69.

a) A körre vonatkozó szerkesztések, érintők, két kör viszonya. Az ellipsis, parabola és hyperbola főbb tulajdonságai és szerkesztése.

b) Szabadkézi rajz. Kézügyesítő gyakorlatok színes ceruzával: kör, ellipsis alakú, majd szögletes zárt formák vázolása. Magyar díszítő elemek rajzolása és színezése kapcsolatban a fő- és mellékszínek megismertetésével. Ecsettel rajzolt elemek és azokból egyszerű alakítások. Díszítő betűk rajzolása.

Kézikönyv: Fodor-Wagner, Constructiv planimetria.

m) Filozófiai propædeutika.

VIII. osztály.

Előadó tanár: *dr. Waldapfel János.* Heti óraszám: 3. Összes óraszám: 76.

Bevezetésül: A gimnáziumi tanulmányok csoportosítása és a filozófiai propædeutika szerepe a tanulmányok végén. A filozófia feladata és felosztása, történeti áttekintéssel.

Psychologia: A testi és lelki jelenségek egybevetése. A lelki jelenségek csoportosítása. Az érzetek; a psychophysika elemei. A képzetek. Associatio és reproductio. Gondolkodás és beszéd. Az érzelmek és osztályozásuk. Indulat és szenvedély. Szükség és vágy. Ösztön. A mozgások. Akarat és cselekedet. Az akarat szabadságának kérdése.

Logika: Fogalom. Itélet. Következtetés. Meghatározás. Osztályozás. Bizonyítás. Deductio és inductio. Analysis és synthesis. *Befejezésül:* A tudományok osztályozása.

Kézikönyv: Dr. Kornis Gyula: A pszichológia és logika elemei középiskola számára.

n) Szépírás.

I. osztály.

Tanította: *dr. Szabó Viktor.* Heti óraszám: 1. Összes óraszám: 30.

Magyar szépírás a Nagy Sándor-féle minták használata mellett a betűk elemzésével és fejlesztésével, tekintettel az ütemírásra.

II. osztály.

Tanította: *dr. Szabó Viktor.* Heti óraszám: 1. Összes óraszám: 30.

Magyar folyóírás és szépírás elemző módszer szerint, tekintettel az ütemírásra.

Segédeszközül a Nagy Sándor-féle magyar szépírás-minták voltak használatban.

Német szépírás, elemző módszer szerint a Nagy Sándor-féle minták után.

B) Rendkívüli tárgyak.

a) Francia nyelv.

III. osztály.

Tanította: *dr. Kaiblinger Fülöp.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 68.

Tananyag: I. *A l'École.* Exercices pratiques. — II. *Les quatre règles.* — *La division du temps.* — Le système métrique. — La monnaie. — III. *Le corps humain.* — Les infirmités. — L'air pur. — Santé et maladie. — IV. *La famille:* Les membres de la famille. — La chambre. — Noms et prenoms. — L'âge. — Les parents. — Mon père. — Ma mère. — Un enfant bien élevé. — Mère et enfant. — Dans la salle à manger. — Irásbeli gyakorlatok a tananyag köréből.

Tankönyv: *dr. Theisz Gyula.* Francia Olvasó- és Gyakorlókönyv: I. r. 4. kiadás.

IV. osztály.

Tanította: *dr. Kaiblinger Fülöp.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 70.

Tananyag: IV. *La famille.* — V. *Histoire d'une maison.* — VI. *Le printemps.* — VII. *L'été.* — VIII. *L'automne.* — IX. *L'hiver* — és az évszakokhoz simuló prózai és költői olvasmányok. — X. *Contes et récits.* — XI. *Poésies.*

Szóbeli és írásbeli gyakorlatok az olvasmányok alapján.

Tankönyv: *dr. Theisz Gyula:* Francia Olvasó- és Gyakorlókönyv. I. rész. 4. kiadás.

V. osztály.

Tanította: *dr. Kaiblinger Fülöp.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 68.

Poésies de Hugó, Coppée, Lafontaine. Lectures d'histoire de France et d'histoire naturelle.

Kézi könyvek: *Theisz:* Francia Olvasó- és Gyakorlókönyv: II. rész. — *Theisz:* Petite Grammaire française.

b) Angol nyelv.

V—VIII. osztály.

Tanította: *dr. Fest Sándor.* Heti óraszám: 2—2.

1. Kezdők.

Tananyag: Nyelvtani tudnivalók: alaktan, mondattan.

Olvasmányok: Gourio: The Green Series I. Lesson 1—90. The old man and his ass. The travellers and the bear. The faithful dog. The three brothers. The Woman and the Parrot. Blue Beard. Gulliver at Liliput (Swift). The miser and his cook (Fielding). The White Ship. Murder of Arthur of Brittany (Dickens). An amusing mistake (Jerome K. Jerome).

Költemények: The blind Boy (Cibber) The arrow and the song (Longfellow). 'T is the last rose of summer (Moore).

2. Haladók.

Gourio: The Green Series. II. Wilde: The Happy Prince and other Tales. Ch. Lamb: Tales from Shakespeare.

c) Művészettörténet.

VII—VIII. osztály.

Előadta: *dr. Geréb József* a januári—márciusi időszak szombati napjain.

A festészet tárgya, anyaga és eszközei; a különböző technikai eljárások. A görög-római festészet (Pompeii). A festészet fejlődése a renaissancetól a jelenkorig, színes másolatok, metszetek, fényképek és főleg falra vetített diapositiv lemezek bemutatásával.

d) Egészségtan.

VII. osztály.

Tanította: *dr. Lobmayer Géza.* Heti óraszám: 1. Összes óraszám: 15.

A ház, a lakás egészségtana. Szellőzés, fűtés, világítás. A táplálkozás, az élvezeti cikkek. Az alkohol. A fertőző betegségek. A tuberkulozis.

VIII. osztály.

Tanította: *dr. Lobmayer Géza.* Heti óraszám: 1. Összes óraszám: 22.

Az egészségtan feladata; az egészség befolyása az egyéni és társadalmi életre. Az emberi test szerkezete. A levegő fizikai, khémiai és élettani tulajdonságai. A vérkeringés: a légzés. A klima és egészségtana. A talaj egészségtani szempontból. Az ivóvíz. Az első segélynyujtás (gyakorlatokkal).

e) Szabadkézi rajz.

I. Kezdők tanfolyama.

Tanította: *Bokor László.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 62.

I. o. Kézügyesítő gyakorlatok színes ceruzával. Kör és ellipsis alakú, majd szögletes zárt formák vázolása. Egyszerű terülő minták rajzolása és átlagos színnel való átfestése.

II. o. Görbe vonalú soros, majd zárt formájú hurokdíszek vázolása színes ceruzával. Zárt körformák és hosszúkás levélformák rajzolása ceruzával, később ecsettel. Magyar diszítő elemek vázolása. Könnyű, lapos használati tárgyak felvétele valóság után.

III. és IV. o. Tagozatlan, majd tagozott falevelek és lepkék felvétele és szinezése kapcsolatban a színkeverés megismertetésével. Ugyanezek később egyszerre ecsettel foltszerű visszaadásban. Kör és szögletes síkformák, majd egyszerű hengeres és szögletes testformák távlati rajzolása.

II. Haladók tanfolyama.

Tanította: *Bokor László.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 56.

A feldolgozott rajzi anyag ugyanaz, mint a görögpótló rajzon az V—VIII. osztályokban, — azzal a különbséggel, hogy itt az egyéni hajlamnak nagyobb tere nyílt.

f) Gyorsírás.

I. Kezdők tanfolyama.

Vezette: *Pályi Sándor.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 62.

Tananyag: Nagy Sándor-féle népszerű gyorsírás és annak begyakorlása.

Kézikönyv: Nagy Sándor: Népszerű gyorsírás XIII. kiadás.

II. Haladók tanfolyama.

Vezette: *dr. Szabó Péter.* Heti óraszám: 2. Összes óraszám: 59.

Tananyag: A Nagy Sándor-féle magyar gyorsírásnak második foka, t. i. az iskolai gyorsírás teljesen. A kézikönyv kiegészítésére br. Eötvös J. Kossuth L. és Deák Ferenc szónoki műveiből válogatott részek szolgáltak begyakorlásul.

Kézikönyv: Nagy Sándor: Iskolai gyorsírás, V. kiadás.

g) Ének.

I. osztály (elmélet).

Tanította: *Willmouth Bódog.* Heti óraszám: 1. Összesen: 25.

Hangjegy-ismertetés, gyakorlatok, egy- és kétszólamú énekek.

Segédkönyv: Goll, Énekkönyv I. rész.

I—VIII. osztály (karének).

Tanította: *Szervánszky Jenő.* Heti óraszám: 2. Összesen: 64.

Segédkönyv: Harrach, Arany lant. I., II. és III. rész és Zsasskovszky, Egri dalnok.

h) Zene.

I—VIII. osztály.

Tanította: *Willmouth Bódog.* Heti óraszám: 2. Összesen: 60.

A zenekarban résztvettek minden osztályból azok a tanulók, kik valamely hangszer kezelésében jártasak voltak.

A hangversenyek zenekara állott 10 első, 6 második hegedűből, 2 violából, 4 cellóból, 1 nagybőgőből, 1 fuvolából; a fa- és rézfuvókat a zongora és harmonium helyettesítette.

C) A tanulók természetrajzi, khémiai és fizikai gyakorlatai.

I. Természetrajzi és khémiai gyakorlatok.

IV—VI. osztály.

Intézetünkben, a mult tanévben állandósított természetrajzi és khémiai gyakorlatokon, ebben a tanévben is szorgos munka folyt.

A IV. osztályú tanulók a keddi napokon «Növénytani gyakorlatok»-on, az V. osztályúak a hétfői napokon «Állattani gyakorlatok»-on, a VI. osztályúak pedig a szerdai napokon «Kristály-, ásvány-, kőzettani és khémiai gyakorlatok»-on vettek részt. Minden gyakorlat ugyanegy alkalommal két óra hosszáig tartott, d. u. 3—5 óráig, kivéve a kirándulásos gyakorlatokat, mert a kirándulások természetesen az egész délutánját betöltötték a tanulóknak.

Ebben a tanévben a IV. osztályú tanulók közül 26-an, az V. osztályúak közül 16-an, a VI. osztályúak közül pedig 13-an vettek részt a gyakorlatokon, tehát hetenként 55 tanuló dolgozott a hét három délutánján az intézet természetrajzi-vegytani helyiségeiben. A tanulók a gyakorlatokat szorgalmasan látogatták és nagy érdeklődést tanusítottak a közös munka változatos programmpontjai iránt.

E rendszeres gyakorlatok, — amint az az alább közölt programmokban részletesen olvasható — körülbelül a következő munkaféleségeket ölelik föl: növények és állatok anatomiája; növénytani és állattani mikroszkopikus és makroszkopikus munkálatok, pl. mikroszkopiumi preparátumok készítése, növénytani és állattani, morfológiai, fiziológiai és ojkológiai megfigyelések; fekete és színes mikroszkopikus és makroszkopikus rajzok készí-

tése különböző növények és állatok szöveteiről, szerveiről és szervrendszereiről; gyüjtő, megfigyelő, mezőgazdasági, kertészeti és méhészeti kirándulások a szabad természetbe; növények és állatok preparálása, konzerválása, növény- és rovargyűjteménykészítés; kristálymodellek készítése, jelzése, a kombinációk analizálása; a közönségesebb ásványok meghatározása száraz úton és khémiai reagensek segítségével; kőzetcsiszolatok mikroszkópiumi vizsgálata; a kvalitativus és kvantitativus analitikai khémia alapismeretei; nehány só szinthétikus úton való előállítása; üvegtekhnikai munkálatok; különböző gázok fejlesztése és gázokkal telített reagensek készítése stb.

A «Növénytani gyakorlatok» programmja.

IV. osztály.

Hetenként 2 óra (délután).

Szeptember. Virágos növények szárítása, konzerválása és determinálása, magyar és német növényhatározó és florisztikai művek segítségével. Virágos növények zöld leveleiből keresztmetszetek és hosszmetszetek készítése borotvával, bodzabél vagy parafa segítségével. Preparátum-készítés a levélmetszetekből glicerinnel és a preparátumok tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével. — *Október.* Virágos növények konzerválása, fölragasztása és determinálása magyar és német növényhatározó és florisztikai művek segítségével. Mezőgazdasági kirándulások. Mezőgazdasági munkanemek és földmívelés-féleségek gyakorlati megismertetése. Pl. őszi búza és rozs vetése, szántása, kukoricaszedés, szüret, rét, legelő, ugar, parlag, erdő, gyümölcsös kert, veteményes kert, faiskola stb. Gyümölcsfaültető kirándulások. — *November.* Növénygyűjtemény (Herbarium)-készítés. A virágos növények szisztematikai csoportosítása és rendezése, a természetes rendszer szerint. Algapreparatumok készítése (glicerinnel), tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével.[1] — *December.* Virágos növények determinálása magyar és német növényhatározó és florisztikai művek segítségével. Ceruza- és tollrajzok készítése különböző mohák és edényes virágtalan növények előtelepeiről, szaporító szerveiről stb. — *Január.* Ceruza- és tollrajzok készítése különböző fenyőfélék, egy- és kétszikű növények virágzatairól, virágjairól, illetőleg ivaros sza-

[1] Algát, különösen fonalalgát télen is lehet kapni meleg források vizében. Ha időnként 27—30C°-os vizet öntünk az algát tartalmazó edénybe, vagy ha az edényt meleg helyen tartjuk, akkor az algák szépen el is szaporodnak. *B. I. dr.*

porító szerveiről stb. — *Február.* Erdei fák, bokrok, gabonafélék és egyéb gazdasági növények terméseinek és magjainak bemutatása és ismertetése. Ceruza- és tollrajzok készítése a különböző fák, bokrok és gazdasági növények terméseiről és magjairól. Téli kirándulás a szabad természetbe, az erdei fák terméseinek fölkeresése és a fákon tapasztalható fiziológiai tünemények és ojkológiai körülmények tanulmányozása céljából. — *Március.* Virágos növények földfeletti száraiból keresztmetszetek, axiális és extraaxiális hosszmetszetek készítése borotvával. Preparatum-készítés a szármetszetekből glicerinnel és a preparátumok tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével. Gyümölcsfaültető kirándulások. — *Április.* Virágos növények gyökereiből keresztmetszetek, axiális és extraaxiális hosszmetszetek készítése borotvával. Preparatum-készítés a gyökérmetszetekből glicerinnel és a preparátumok tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével. Gyümölcsfaoltó kirándulások. — *Május.* Virágos növények szárítása, konzerválása, fölragasztása és determinálása magyar és német növényhatározó és florisztikai művek segítségével. Tavaszi kirándulás a szabad természetbe, az erdei fák és bokrok megismertetése és a fákon és bokrokon tapasztalható fiziológiai tünemények és ojkológiai körülmények tanulmányozása céljából. Preparatum-készítés virágos növények virágporszemecskéiből (pollenszemecskék) és a preparatumok tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével. — *Június.* Növénygyűjtemény (Herbarium)-készítés. A virágos növények szisztematikai csoportosítása és rendezése, a természetes rendszer szerint. Nyári kirándulás a szabad természetbe a gabonafélék és egyéb gazdasági növények megismertetése és a gabonaféléken és egyéb gazdasági növényeken tapasztalható fiziológiai tünemények és ojkológiai körülmények tanulmányozása céljából.

Az «Állattani gyakorlatok» programmja.

V. osztály.

Hetenként 2 óra (délután).

Szeptember. A folyami rák részletes anatómiája. Bogár- és lepkedeterminálás, magyar és német rovarhatározó és faunisztikai művek segítségével. Madártojás-határozás. — *Október.* Bogár- és lepkedeterminálás, magyar és német rovarhatározó és faunisztikai művek segítségével. Madártojás-határozás. Színes bogár- és lepkerajzok készítése konzervált bogarakról és lepkékről. — *November.* Bogár- és lepkegyűjtemény-készítés. A bogarak és lepkék szisztematikai csoportosítása és rendezése a természetes

rendszer szerint. Lárva- és bábdeterminálás, magyar és német lárva- és bábhatározó és faunisztikai művek segítségével. Hasznos és káros rovarok bemutatása és ismertetése. — *December.* Ceruza- és tollrajzok készítése különböző rovarok szájrészeiről, táplálkozó rendszeréről, idegrendszeréről, érzékszerveiről, szaporító szerveiről, lárváiról és bábjairól. (Nepa cinerea, Apis mellifica, Periplaneta orientalis, Vespa, Hydrophilus piceus, Dytiscus marginalis, Lucanus cervus, Culex annulatus stb.) (E. Selenka: Zool. Taschenbuch I. Wirbellose.) — *Január.* Egy kisebb rágcsáló emlős állat (fehér egér vagy patkány) anatómiája. Preparátumkészítés az egér (patkány) vörös vértesteiből. Paraffinba beágyazott anyag készítése az egér (patkány) fixált bőréből (epidermis, corium és a bőrmirigyek), comb- és lábszárizmaiból, beleiből stb. — *Február.* Infusoriumok tanulmányozása és a rajtuk jelentkező életműködések megfigyelése mikroszkópiummal.[1] Hasznos és káros madarak bemutatása és ismertetése. — *Március.* Ceruza- és tollrajzok készítése különböző rákfélék táplálkozó és idegrendszeréről, vérrendszeréről és szaporító szerveiről. (Cyclops, Daphnia, Lepas, Gammarus, Palaemon stb.) (E. Selenka: Zool. Taschenbuch I. Wirbellose.) — *Április.* A kecskebéka (gőte, szalamandra) anatómiája. A fölnyitott, de élő béka tüdején vagy mesentheriumán a vérkeringés megfigyelése mikroszkópiummal. Preparátumkészítés a béka vörös vérsejtjeiből és az ember vörös vértesteiből. Paraffinba beágyazott anyag készítése a béka fixált bőréből, comb- és lábszárizmaiból, beleiből stb. A vizi csibor (vizi csikbogár) anatómiája és hisztiológiája. — *Május.* Mikroszkópiumi metszetek készítése a paraffinba beágyazott anyagból kézi mikrotom segítségével. A metszetek felragasztása, festése (anilin festékekkel) és elzárása (kanadai balzsamban). Preparátumkészítés. A szövettani preparátumok tanulmányozása és rajzolása mikroszkópium segítségével. Bogár- és lepkekonzerválás. Lárva- és bábkonzerválás. Bogár-, lepke-, lárva- és bábdeterminálás, magyar és német rovar-, lárva- és bábhatározó és faunisztikai művek segítségével. — *Június.* Az édesvizi hidra (pl. viridis v. grisea) anatomiája, hisztiologiája és fiziologiája. Egy kis tó állatvilágának (vizi rovarok lárvái, bábjai, békaporontyok stb.) ojkológiai megfigyelése a szabad természetben. Bogár- és lepkegyűjteménykészítés. A bogarak és lepkék szisztematikai csoportosítása és rendezése a természetes rendszer szerint. Méhészeti kirándulások.

[1] Ha egy maréknyi száraz szénát 10—15 napig vízben tartunk, akkor a szénaszálakat körülvevő folyadékban rengeteg sok infusorium szaporodik el. Ezeket az infusoriumokat kivájt tárgylemezen (fedőlemez alatt), vagy rendes, sima tárgylemezen, viaszlábacskákkal feltámasztott fedőlemez alatt, néhány százszoros nagyítás mellett igen szépen lehet látni és megfigyelni. *B. I. dr.*

A «Kristály-, ásvány-, kőzettani és khémiai gyakorlatok» programmja.

VI. osztály.

Hetenként 2 óra (délután).

Szeptember. Kristálymodellek készítése kártyapapirosból, hálózatok után. A paraméter-viszonyok megismertetése. Élszögmérés. A Weiss-, Nauman- és Miller-féle kristályjelzés megismertetése. Kristálykombinációk és kristályikrek analizálása. — *Október.* Ásványmeghatározó gyakorlatok száraz úton, szénverődékek, bórax-, foszforsógyöngy és szóda segítségével. Ásványmeghatározó gyakorlatok khémiai reagensek segítségével. — *November.* Ásvány-meghatározó gyakorlatok száraz úton, szénverődékek, bórax-, foszforsógyöngy és szóda segítségével. Ásványmeghatározó gyakorlatok khémiai reagensek segítségével. Ásvány- és kőzetcsiszolatok tanulmányozása a mikroszkópium polarizáló berendezésével (nikolok: polarizátor és analizátor). — *December.* Gázok fejlesztése és gázokkal telített reagensek készítése. (H, O, Cl, H_3N, CO_2, H_2S, SO_2, khloros víz, szalmiákszesz, kénhidrogénes víz stb.) Néhány, a khémiai iparban nagy szerepet játszó só előállítása és kikristályosítása (zinksulphat, cuprisulphat, ólomchromat stb.). — *Január.* Üvegtekhnikai munkálatok. Üvegcsövek hajlítása, kihúzása, szétdarabolása, fúrása stb. A kvalitativus analitikai khémiai gyakorlatok előismeretei. Fémek és nem-fémek meghatározása spektroszkópium segítségével. — *Február.* Kvalitativus analitikai khémiai gyakorlatok (kationok). Az I., II. és III. osztály kationjai. — *Március.* Kvalitativus anal. khémiai gyakorlatok (kationok). A IV. és V. oszt. kationjai. Kvalitativus analitikai khémiai gyakorlatok (anionok). Az I. és II. csoport anionjai. — *Április.* Kvalitativus analitikai khémiai gyakorlatok (anionok). A III. és IV. csoport anionjai. Generalis kvalitativus, analitikai khémiai gyakorlatok. A különböző osztályokba tartozó kationok elválasztása. — *Május.* Generalis kvalitativus analitikai khémiai gyakorlatok. A különböző csoportokba tartozó anionok elválasztása. — *Június.* A kvantitativus analitikai khémia alapismeretei. Normális oldatok és indikátorok készítése. A térfogatos analitikai khémia (titrálások) és a súlyelemzés vázlatos ismertetése.

*

A gyakorlatok vezetését Geduly Olivér és dr. Jablonszky Jenő okleveles tanárjelölt urak több alkalommal megkönnyítették segítségükkel.

A tanév végén, az évvégi összefoglalások (vizsgálatok) idején, a tanulók által a gyakorlatokon készített kristálymodell-gyüjte-

ményekből, khémiai preparátumokból, mikroszkopiumi preparátumokból, fekete és szines rajzokból, növény- és rovargyüjteményekből stb., az intézet tornacsarnokában kiállítást rendeztem, a tanuló-ifjuság és az érdeklődő szülők és látogatók részére.

Dr. Balázs István,
a természetrajzi és khémiai gyakorlatok vezető-tanára.

II. Fizikai gyakorlatok.

VII. osztály.

A lefolyt tanévben az osztály 27 tanulója közül 22-en körülbelül 20—20 órát foglalkoztak a fizikai laboratóriumban. E gyakorlatok tárgya volt:

I. Mérések tolómérővel, mikrométer-csavarral, szferométerrel, fogókörzővel, kurvométerrel. Ezekkel az eszközökkel megmérték: rézcső külső és belső átmérőjét, üveglemezek vastagságát, homorútükör görbületi sugarát, nagy gyüjtőlencse két görbületsugarát, továbbá megállapitották π közelitő értékét és igazolták Pythagoras tételét.

II. A Jolly-féle mérleggel megmérték a 10 koronás ⊙ súlyát, még pedig először az eszköz számára készitett grafikon útján, azután pedig a taramódszerrel. Három spirális rugóval igazolták az erőparallelogramma-tételt. Meghatározták a szabadonesés gyorsulását egy aláeső test útjából és az esés idejéből.

III. Inga-kisérletek stopper-órával. Igazolták, hogy: az inga lengési ideje független az inga tömegétől és anyagától, kistágasságú lengések isochronok, a lengési idő egyenesen arányos az inga hosszának négyzetgyökével, az inga lengés-ideje fordítottan arányos a földi gyorsulás négyzetgyökével. Egyszerű ingával meghatározták a földi gyorsulás értékét.

IV. Gyűrűs ingával igazolták, hogy a forgó testek két párhuzamos tengelyre vonatkozó tehetetlenségi nyomatékai között milyen összefüggés van. Az erő és teher munkájának egyenlőségét igazolták a közönséges és az archimedesi csigasorra vonatkozólag.

V. Meghatározták a glycerin sűrűségét Watt J. eljárásával és egy só-oldat sűrűségét a hidrosztatikus mérleggel. Meghatározták egy hangvilla hangjának magasságát a rezonanciajelenség útján s azután ugyancsak ezt a monochordon összehangolt húr rezgési száma útján állapitották meg, felhasználva a Taylor-féle formulát. Meghatározták a longitudinális rezgések üvegben való terjedésének sebességét a Kundt-féle idomokkal.

VI. Gombostü-kisérletekkel igazolták a fény visszaverődésé-

nek, a síktükörnek törvényét, továbbá azt, hogy a síktükör elforgatásával a tárgyak képei kétszeres szöggel fordulnak el. Ugyancsak gombostűkkel tűzték ki a fénysugár útját arra az esetre, amidőn a fény planparallel-lemezen, illetőleg prizmán megy át. Gombostűkkel szemléltették a goniométer elméletét és állapították meg az üveg törési mutatóját. Végre az I. pont alatt említett gyűjtőlencsére igazolták a gyujtótávolság képletét.

VIII. osztály.

Az osztály 35 tanulója közül 30-an körülbelül 20—20 órát foglalkoztak a fizikai laboratóriumban. E gyakorlatok tárgya volt:

I. A levegő nyomás együtthatójának meghatározása. Hány g levegőt szivunk be egy lélegzetvételnél? A sárgaréz lineáris tágulási együtthatójának és a víz közepes köbös tágulási együtthatójának meghatározása.

II. A réz fajhőjének, a jég olvadási melegének és a víz gőzölgési melegének meghatározása. A levegő relativ nedvességének mérése Daniel-féle higrometerrel.

III. A földmágnességi intenzitás horizontális komponensének és egy mágnesrúd mágneses nyomatékának meghatározása. Hülési görbék szerkesztése kormozott és fényes edény esetén.

IV. A levegő relativ nedvességének mérése August-féle psichrométerrel. A Braun-féle elektrométer és egy leydeni palack kapacitásának meghatározása.

V. A három mérésikörű voltméter és ampèreméter ellenállásának meghatározása. Egy dróttekercs hosszának meghatározása az ellenállásából a Wheatstone-féle híddal.

Szijártó Miklós,
a fizikai gyakorlatok vezető-tanára.

D) Művészettörténeti előadások és tanulmányi kirándulások.

I. **Művészettörténeti előadások.** Tizenöt év óta élvezi iskolánk a magas kormány gondoskodását abban az irányban, hogy évről-évre foglalkoztathatja növendékeit rendkívüli sorozatos előadások révén a képzőművészeti alkotások remekeivel. Igy tehát intézetünkben a művészettörtenet tanítása állandóságot kapott, s csakhamar kialakult az a hagyomány, hogy a VII. osztály növendékei az építészet és szobrászat fejlődését kísérték figyelemmel, viszont a VIII. osztályban a festészet gazdag anyaga foglalta le a műalkotások ismertetésére szánható órákat. Mig iskolánknak felváltva volt VII. és VIII. osztálya, ez a felosztás változatlanul helyesnek bizonyult. Az idén történt először, hogy az iskola teljes nyolcosztályúvá fejlődvén, a két legfelsőbb osztály egyszerre hallgatta e rendkívüli tanfolyamot. És mivel iskolánk eddigelé sem követte a szokásos könyvfelosztást, mely az egyes korszakokban a három művészeti ágat együvé veszi, hanem minden egyes művészeti ágat külön-külön tüntetett fel fejlődésében, az ókortól kezdve egészen a jelen korig, ezért minden nehézség nélkül egyesíthette a két osztály tanulóit közös hallgatósággá, mely az idén a festészet történetét kísérte végig január havától kezdve március végéig a szombati napok délutáni óráiban. Meglátogatta továbbá a Szépművészeti Múzeumot is.

Az iskola lassanként kis művészettörténeti gyűjteményt állított össze, mely lehetővé teszi, hogy színes reprodukciók, metszetek és főleg diapozitiv lemezek segítségével szemléltethesse a tanulókkal a nagy mesterek remekműveit. Bevezetésül a festészet eszközei (rajz, szín, árnyékolás, perspektiva) kerültek szóba, szintúgy a különböző technikai eljárások (email, enkaustika, mozaik- és üvegfestészet, miniature, pastell, aquarell, fal- és táblafestés, fa- és acélmetszet). A görög festészet csak annyiban volt tárgyalás anyaga, hogy a pompeiibeli falképeket meg lehessen magyarázni. Érintve azután az ó-keresztény és bizánci festészetet, rátért a tanfolyam a modern festészet kialakulására, s itt a nagy múzeumok berendezését véve alapul, előbb

a latin népek (olaszok, spanyolok és franciák) nagy mesterei vonultak fel történeti fejlődésükben, azután a germánok (Németalföld, Németország, Belgium, Holland, Angolország). A magyar festőművészet fejlődése volt az előadások befejező része, melyet legszerencsésebben az eredeti alkotások szemlélete kísért a múzeumban.

Az iskolai művészettörténeti gyűjtemény methodikus fejlesztése lehetővé teszi, hogy az előadásokban nem fordul elő művészi név, melyet legalább egy, de leggyakrabban több illusztráció meg ne érzékítene. Sőt a legnagyobb mesterek, így például Dürer, Lionardo, Michelangelo, Rafael, Rembrandt, Tiziano, Velasquez, egész sorozatokban vonulnak fel. Ez a mód mindig megkapja az ifjúság fogékony lelkét, megtanul lelkesedni a szépért és vágyik később felkeresni utazásaiban e műalkotások lelhelyeit. Minden évben jelzik a beküldött képes levelezőlapok az örömet, hogy a műremekeket eredetiben élvezik volt tanítványaink, akiknek a reprodukciókat már iskolánkban volt alkalmuk megismerni.

* *Dr. Geréb József.*

II. **Természetrajzi és khémiai félnapos tanulmányi kirándulások.** Intézetünkben ebben a tanévben is, előre megállapított, rendszeres terv szerint, a szaktanár vezetése mellett, a tanulók igen sok félnapos természetrajzi és khémiai tanulmányi kiránduláson vettek részt. A programmot a vezető tanár úgy állította össze, hogy természetesen alkalmazkodott az illető osztályban tanult természetrajzi vagy khémiai studiumhoz, továbbá az évszakokhoz, amely utóbbi tényező miatt a legtöbb kirándulást (a szabad természetbe) csak az év őszi és tavaszi hónapjaiban lehetett megtartani. A kirándulások terve a lehető legváltozatosabb volt: a tanulók voltak gyárakban, múzeumokban, gyüjtő és megfigyelő kirándulásokon a szabad természetben, mégpedig úgy a pesti, mint a budai oldalon stb. (növénytani, állattani, mezőgazdasági, kertészeti, méhészeti, földtani stb. kirándulások). A tanulók a kirándulásokon örömmel vettek részt és a sok tapasztalat, a sok gyakorlati megfigyelés a tanulók természettudományi ismereteit igen nagy mértékben bővítette ki.

A szaktanárjelöltek közül Geduly O., dr. Jablonszky J., Szilber J. és Szamák M. segítettek a kirándulások vezetésében. Legbuzgóbb volt köztük Geduly O., aki az V. osztályos tanulók kisebb csoportjaival több alkalommal önállóan is kirándult a budapesti határba és a fővárossal szomszédos községekbe, állatgyüjtés (különösen rovargyüjtés) és állatojkologiai megfigyelések céljából.

A kirándulások tervrajza osztályonként a következő volt:

I. osztály: Őszi növénygyüjtő kirándulás a kispesti határerdő

környékére. Budapest-székesfővárosi állat- és növénykert. Tavaszi növénygyüjtő kirándulás a Farkasrétre.

II. osztály: Őszi növénygyüjtő kirándulás a kispesti határerdő környékére. Őszi kirándulás a m. kir. tud. egyetemi botanikus-kertbe. Budapest-székesfővárosi állat- és növénykert. Tavaszi növény-, bogár- és lepkegyüjtő kirándulás a Kelenföldre. Magyar Nemzeti Múzeum állattára. Tavaszi kirándulás a m. kir. tud. egyetemi botanikus-kertbe.

IV. osztály: Őszi növénygyüjtő kirándulás a kispesti határerdő környékére. Őszi mezőgazdasági kirándulás az Istenhegyre. Őszi gyümölcsfaültető kirándulás a Népligetbe. Őszi kirándulás a m. kir. tud. egyetemi botanikus-kertbe. Magyar kereskedelmi kertészek országos szövetségének őszi virágkiállítása. Téli növénytani kirándulás a Zugligetbe (a fák és a bokrok téli élete). Tavaszi gyümölcsfaültető kirándulás a Népligetbe. Tavaszi gyümölcsfaoltó kirándulás a Népligetbe. Tavaszi növénytani kirándulás a Zugligetbe (a fák és a bokrok tavaszi élete). Thék-féle bútor- és épületmunkagyár. M. Kir. Mezőgazdasági Múzeum. Tavaszi növénygyüjtő kirándulás a Kelenföldre. Első osztrák jutafonó és szövőgyár. Tavaszi kirándulás a m. kir. tud. egyetemi botanikus-kertbe. Tavaszi növénytani kirándulás Erzsébetfalvára (a gabonafelék tavaszi élete.)

V. osztály: M. Kir. Mezőgazdasági Múzeum (hasznos és káros madarak és rovarok). Budapest-székesfővárosi állat- és növénykert. Első pesti spódium- és enyvgyár. Machlup-féle bőrgyár. Magyar Nemzeti Múzeum állattára. Egy kis tó állatvilágának ojkologiai megfigyelése az Epreserdőben. Tavaszi bogár- és lepkegyüjtő kirándulás a Farkasrétre. Méhészeti kirándulás Kispestre.

VI. osztály: «Hungária» kénsav- és mütrágya-gyár. «Flóra» gyertya- és szappangyár. Magyar Nemzeti Múzeum ásványtára. M. kir. földtani intézet múzeuma. Tavaszi földtani kirándulás a budai hegyek közé (Gellérthegy, Kelenföld, Németvölgy, Farkasrét, Mártonhegy.)

A természetrajzi (illetőleg khémiai) félnapos tanulmányi kirándulások száma osztályonként a következő volt: I. o. 3, II. o. 6, IV. o. 15, V. o. 8, VI. o. 5. *Összesen volt 37 természetrajzi (illetőleg khémiai) félnapos tanulmányi kirándulás.* (Ebben a kimutatásban nincsenek benne a Geduly O.-féle gyüjtő-kirándulások.)

Dr. Balázs István.

Az eddig említetteken kívül az I. osztály tanulói a budai hegység áttekintésére és a földrajzi alapfogalmak begyakorlására a Gellérthegyre tettek félnapos kirándulást. A III. osztály tanulói fizikai-földrajzi tanulmányaik kapcsán két félnapos kiránduláson a szentlőrinci kavicsbányában és Göd környékén a Duna mentén tanulmányozták a kavicslerakódásokat, a homokbuckákat és a forrásokat. Mindhárom kirándulást Pályi Sándor r. tanár továbbá dr. Hille Alfréd és Szilber József gyak. tanárjelöltek vezették.

Végül a VI. és VII. osztály növendékei 1913 október hó 17-én az Achilles- és Aeneas-pajzs leírásának biztosabb megértése végett *dr. Cserép József* vezető- és *Kilár István* gyakorló-tanárok vezetése alatt megtekintette *Jancsurák Gusztáv* úr műhelyét és műveit (Ferenc-utca 39. sz.) ifj. Jancsurák G. úr lekötelező készséggel mutatta s magyarázgatta meg növendékeinknek a trébelés módját, valamint az épen készülő, vagy még birtokukban levő kész művészi kivitelű készítményeiket.

VI.

A M. KIR. TANÁRKÉPZŐ-INTÉZETI GYAKORLÓ-FŐGIMNÁZIUM TANULÓINAK NÉVSORA

az 1913—1914. iskolai évben.

A jelek és rövidítések magyarázata: ö. d. = ösztöndíjas; tr. m. = a tornázás alól fel van mentve; k. e. = korengedélye van; ○ = évközben kimaradt; † = meghalt.

I. osztály.

Aujeszky László, 1903. augusztus 23. Budapest, róm. kath.
Beck Lajos, 1904. január 13. Budapest, ág. h ev.
Bikár Iván, 1903. március 29. Zombor, gör. kel.
Br. Brandenstein Gyula, 1904. március 22. Budapest, róm. kath.
5. *Braun Pál*, 1903. szeptember 28. Budapest, róm. kath.
Dáni Szabolcs, 1903. október 29. Budapest, róm. kath.
Elek Szilárd Pál, 1903. május 8. Budapest, izr.
Fleischl Gyula, 1904. március 3. Budapest, izr.
Fürst Andor, 1903. julius 6. Balmazujváros (Hajdu vm.), izr.
10. *Genthon István*, 1903. augusztus 18. Budapest, róm. kath.
Glósz Lajos, 1903. május 11. Budapest, róm. kath.
Groák Gyula, 1903. október 6. Budapest, izr.
Hajdufy Károly, 1903. február 19. Szabadka, róm. kath.
Halászy István, 1903. december 6. Budapest, ág. h. ev.
15. *Illos Endre*, 1902. december 31. Budapest, róm. kath.
Kaiser Emil, 1903. július 6. Ságodbekeháza (Zala vm.), izr.
Klug Nándor, 1903. május 29. Budapest, ág. h. ev.
○ *Lippner Károly*, 1903. ápr. 25. Oravicab. (Krassó-Szörény vm.) róm. kath.
Marton Endre, 1904. január 26. Budapest, izr.
20. *Milch György*, 1903. november 5. Budapest. izr.
Péchy László, 1902. december 21. Budapest, róm. kath.
○ *Remete Tibor*, 1904 február 20. Budapest, róm. kath.
Rudan Pál, 1903. június 10. Budapest, róm. kath.
Schmidl Ernő, 1904. március 13. Budapest, róm. kath.
25. *Stenger Andor*, 1903. december 20. Budapest, izr.
Streitman Jenő, 1903. junius 3. Jászberény, róm. kath.
○ *Szávozd Mihály*, 1903. augusztus 6. Budapest, izr.
Szinyei Merse Lajos, 1903. július 15. Szinye (Sáros vm.), róm. kath.
Szirmai Zsolt, 1903. július 25. Budapest, róm. kath.
30. *Szomjas György*, 1903. szeptember 24. Budapest, róm. kath.
Szomjas Lajos, 1902. szeptember 7. Budapest, róm kath.
Szőke Zoltán, (ö. d.) 1903. december 29. Nagyvárad, róm. kath.
Szűcs Miklós, 1903. október 18. Budapest, izr.

Tuzson János, 1903. szeptember 8. Selmecbánya, ref.
35. *Vas György*, 1903. április 3. Budapest, izr.
Waldapfel József, (k. e.) 1904. okt. 21. Budapest, izr.

Magántanulók:

Frankl Ervin, 1903. október 27. Budapest, izr.
Vermes Géza, 1903. május 19. Budapest, izr.

II. osztály.

Beér Bertalan, 1902. március 1. Budapest, izr.
Beifeld György, 1902. április 11. Budapest, izr.
Boros Ernő, 1903. január 17. Budapest, ág. h. ev.
Csécsi-Nagy Miklós, 1902. február 2. Budapest, ref.
5. *Dezsényi Pál*, 1903. április 8. Budapest, izr.
Dick Endre, 1902. augusztus 15. Budapest, izr.
Dörschug Tibor, 1902. április 14. Budapest, róm. kath.
Erdey Tibor, 1902. október 27. Budapest, róm. kath.
Fuchs Pál, 1902. november 2. Budapest, izr.
10. *Gazdy Tibor*, 1902. október 16. Budapest, róm. kath.
Gál Endre, 1902. június 10. Budapest, izr.
○ *Horváth Mihály*, 1902. szeptember 5. Budapest, róm. kath.
Iványi Sándor, 1903. május 1. Budapest, róm. kath.
Jablonkay Géza, 1902. október 28. Budapest, róm. kath.
15. *Jankovich Lajos*, 1901. március 29. Budapest, róm. kath.
Jellinek Henrik Gedeon, 1902. április 17. Budapest, izr.
○ *Báró Kohner György*, (tr. m.) 1903. április 29. Budapest. izr.
Lukáts Tibor, 1902. január 17. Budapest, róm. kath.
20. *Marinovich László*, 1902. szeptember 7. Csömör (Pestm.), róm. kath.
Marton György, 1902. július 28. Budapest, izr.
Nánássy Ferenc, 1902. június 6. Budapest, róm. kath.
Pályi István, 1902. július 4. Budapest, róm. kath.
Pályi Sándor, 1902. február 12. Budapest, róm. kath.
25. *Ritoók Zsigmond*, (tr. m.) 1901. december 9. Budapest, ref.
Rudnai Guidó, 1902. december 12. Budapest, izr.
Sándor Miklós, 1902. október 17. Budapest, izr.
Sándor Tibor, 1902. május 27. Budapest, unitárius.
Schranz András, 1902. szeptember 4. Budapest, róm. kath.
Sebestyén György, 1903. augusztus 17. Budapest, izr.
30. *Siklóssy József*, 1902. október 27. Budapest, róm. kath.
Somogyi-Tóth József, (tr. m.) 1901. április 13. Kecskemét, ref.
Szádeczky-Kardoss László, 1902. máj. 20. Liptó-Andrásfalu (Liptóm.), ref.
Szinyei Merse Pál, 1902. julius 26. Sernye (Sáros vm.), róm. kath.
Sztrokay László, 1902. május 27. Budapest, ág. h. ev.
35. *Takács Ervin*, 1902. július 3. Budapest, róm. kath.
† *Tóth János*, 1902. február 26. Budapest, ref.
Vass László, 1902. október 28. Budapest, róm. kath.
Wolfinger Andor, 1902. december 25. Budapest, izr.

Magántanulók:

Erdély Sándor, 1902. december 5. Budapest, róm. kath.
Gara György, 1902. szeptember 10. Budapest, izr.
Báró Korányi László, 1902. október 13. Budapest, róm. kath.
Kosztics Milán, 1902. november 20. Budapest, gör. kel.

III. osztály.

Ascher László, 1901. márc. 23. Budapest, róm. kath.
Baross Sándor, 1901. aug. 24. Ópaulis (Aradm.), róm. kath.
Baumgarten Edgar (tr. m.) 1901. máj. 13. Budapest, izr.
Bikár Sztanoje, 1901. szept. 5. Zombor, g. kel.
Báró Brandenstein Béla, 1901. márc. 17. Budapest, róm. kath.
Bujanovics Gyula, 1902. jan. 13. Uszfalva (Sárosm.), róm. kath.
Darányi György, 1901. okt. 6. Budapest, ref.
Fábri József, 1901. dec. 6. Budapest, róm. kath.
Gaszner Tibor, 1901. júl. 17. Budapest, róm. kath.
Göllner Miklós, 1901. febr. 21. Budapest, ág. h. ev.
Gyérey Zoltán, (tr. m.) 1901. dec. 5. Budapest, róm. kath.
Hattyasy Dezső, 1901. jún. 15. Budapest, róm. kath.
Hedry Árpád, 1901. ápr. 1. Budapest, róm. kath.
Heinrich Gábor, 1901. máj. 31. Budapest, róm. kath.
Ignotus-Veigelsberg Pál, 1901. júl. 1. Budapest, izr.
Kopics Imre, 1901. okt. 15. Budapest, róm. kath.
Kovács József, 1901. szept. 14. Budapest, róm. kath.
Kövess István, 1901. decz. 17. Budapest, róm. kath.
Lederer Andor, (tr. m.) 1901. okt. 24. Budapest, izr.
Lónyay Ferenc, 1900. okt. 31. Budapest, ref.
Lukachich Aladár, 1901. dec. 1. Budapest, róm. kath.
Major Ervin, (tr. m.) 1901. jan. 26. Budapest, izr.
Mészáros Károly, 1900. nov. 3. Budapest, róm. kath.
Neményi Albert, 1901. okt. 12. Budapest, izr.
Pál István, 1902. ápr. 11. Máramarossziget, róm. kath.
Popper György, 1901. nov. 2. Budapest, izr.
Ráskai László, 1901. aug. 27. Budapest, izr.
Riesz György, 1901. szept. 24. Budapest, izr.
Sándor György, 1901. máj. 11. Budapest, izr.
Székely Andor, 1901. dec. 3. Budapest, izr.
Sziklás Endre, 1901. nov. 5. Budapest, izr.
Szinyei-Merse György, 1901. máj. 15. Budapest, róm. kath.
Takácsy Szilárd, 1901. dec. 5. Tövisegyházpuszta (Aradm.),róm. kath.
Tóthvárady-Asbóth Miklós, 1902. márc. 6. Budapest, róm. kath.
Varjassy József, 1901. nov. 21. Budapest, róm. kath.
Waldapfel Gábor, 1901. szept. 28. Budapest, izr.
Wolfner László, 1901. márc. 16. Budapest, izr.
Zemplényi László, 1901. jún. 8. Bia (Pestm.) róm. kath.

Magántanuló:

Steffanits Pál, (ö. d.) 1901. ápr. 28. Budapest, r. kath.

IV. osztály.

Altai Kornél, 1901. márc. 27. Budapest, izr.
Altstädter László, 1900. okt. 23. Budapest, izr.
Badics József, 1900. febr. 20. Budapest, róm. kath.
Baracs Sándor, 1900. nov. 17. Budapest, izr.
Bede Lóránt, 1900. jan. 27. Pécs, unit.
Benedek László, 1900. aug. 2. Debrecen, ref.
Bikár Vazul, 1900. jún. 10. Zombor, gör. kel.
Corzan-Avendano Béla, 1900. máj. 19. Budapest, róm. kath.
Dezsényi Gyula, 1900. okt. 9. Budapest, izr.

Farkas Róbert, 1900. ápr. 25. Budapest, unit.
Gothárd Zsigmond, 1900. okt. 9. Budapest, unit.
Groák Béla, 1901. aug. 23. Budapest, izr.
Halász László, 1900. aug. 20. Budapest, róm. kath.
Junkovich István, 1899. dec. 19. Budapest, róm. kath.
Jármai Sándor, 1900. márc. 29. Budapest, izr.
Kallós László, 1900. márc. 5. Budapest, izr.
Kármán László, 1900. ápr. 6. Budapest, izr.
Báró Kohner István, 1900. aug. 7. Budapest, izr.
Kozma Jenő, 1900. júl. 10. Rákoscsaba, (Pest m.) ág. h. ev.
Kunos István, 1901. márc. 9. Budapest, izr.
Lipthay Imre, 1900. nov. 10. Budapest, róm. kath.
Lossonczy Antal, 1900. júl. 24. Budapest, ref.
Madarász Gyula, 1900. febr. 8. Budapest, róm. kath.
Marinovich Marcel (ö. d.), 1900. nov. 23. Budapest, róm. kath.
Markusovszky István, 1900. máj. 20. Budapest, róm. kath.
Meller Vilmos, 1899. szept. 9. Budapest, izr.
Neumann István, 1900. jún. 16. Budapest, izr.
Pályi Gyula, 1900. márc. 10. Trencsén, róm. kath.
Pischinger Tibor, 1900. jún. 1. Budapest, róm. kath.
Pulszky Géza, 1900. jún. 13. Zsebefalva, (Sáros m.) ág. h. ev.
Rihmer László, 1900. febr. 8. Budapest, róm. kath.
Rubinek Tibor, 1900. okt. 2. Budapest, róm. kath.
Rudan László, 1900. jan. 20. Budapest, róm. kath.
Schay Géza, 1900. máj. 26. Bécs, ág. h. ev.
Seligmann György, 1900. júl. 31. Budapest, izr.
Söpkéz Sándor, 1900. ápr. 26. Budapest, róm. kath.
Strasser Béla, 1901. febr. 28. Budapest, izr.
Szabó Ferenc, 1900. nov. 19. Budapest, róm. kath.
Szilasi Jenő (ö. d.), 1900. márc. 6. Budapest, izr.
Tóthvárady-Asbóth András, 1900. nov. 19. Budapest, róm. kath.
Török Sándor, 1900. dec. 13. Budapest, izr.
Vészi Gábor, 1900. máj. 6. Budapest, izr.
Vörösváry Ákos, 1900. máj. 13. Budapest, róm. kath.

Magántanuló:

Bobula Ida, 1900. febr. 27. Budapest, róm. kath.

V. osztály.

Bolváry-Zahn Ferenc, 1899. dec. 10. Budapest, r. k.
Czakó István, 1899. máj. 17. Budapest, r. k.
Grauer Miksa Pál, 1899. jún. 20. Budapest, izr.
Hajdufi Bertalan, (tr. m.) 1899. aug. 15. Szabadka, r. k.
Halászy Tibor, 1899. május 26. Budapest, ág. h. ev.
Hatvany Géza, 1899. dec. 25. Budapest, ref.
Hecht Olivér, 1899. júl. 16. Budapest, izr.
Hevesi Ödön, 1900. jún. 14. Budapest, róm. kath.
Horváth Attila, 1899. jan. 27. Budapest, r. k.
Hunké Lajos, 1899. aug. 18. Budapest, r. k.
Iványi Gábor, 1899. nov. 10. Budapest, r. k.
Juhász Andor, 1899. aug. 1. Budapest, izr.
Kapy Rezső, 1899. jún. 28. Budapest, r. k.
Kirchner József, 1899. dec. 17. Budapest, r. k.
Komor János, 1900. febr. 3. Budapest, izr.
Lukachich Sándor, 1900. jan. 7. Budapest, r. k.

Makay Miklós, 1899. júl. 30. Budapest, r. k.
Marton Miklós, 1899. jún. 3. Budapest, izr.
Pajor Ferenc, 1899. okt. 16. Budapest, izr.
Br. Pongrácz Tasziló, 1899. febr. 1. Budapest, r. k.
Pulszky Imre, 1898. febr. 27. Budapest, ág. h. ev.
Rácz László, 1900. febr. 16. Bécs, r. k.
Rózsavölgyi László, 1900. jan. 12. Budapest, izr.
Sacher Endre, 1899. febr. 13. Budapest, izr.
Sándor Zoltán, 1900. márc. 1. Medgyes, (Nagy-Küküllő vm.), unit.
Sárkány Jenő, 1899. szept. 22. Budapest, ág. h. ev.
Siklósy Pál, 1899. júl. 16. Budapest, r. k.
Simon Gábor, 1899. dec. 21. Budapest, izr.
Szászy István, 1899. dec. 1. Budapest, ref.
Szenes Andor, 1899. dec. 2. Budapest, izr.
Szilasi Imre, 1900. jan. 12. Budapest, izr.
Sztrókay Pál, 1899. szept. 12. Budapest, ág. h. ev.
Tarjányi Ákos, 1900. máj. 30. Budapest, ref.
Tarjányi Ernő, 1899. ápr. 21. Budapest, ref.
Temesváry Miklós, 1899. aug. 4. Budapest, izr.
Torkos Ferenc, 1899. nov. 7. Budapest, ág. h. ev.
Torma György, 1899. nov. 11. Budapest, róm. kath.
Tuzson Ferenc, 1899. júl. 29. Vihnyepeszerény, (Bars vm.), ref.
Vörösváry Zoltán, 1899. ápr. 2. Budapest, r. k.

Magántanulók:

Szirmai Olivér, 1899. okt. 22. Budapest, izr.
Wolfner András, 1898. dec. 22. Budapest, izr.

VI. osztály.

Barca József, 1898. márc. 2. Budapest, róm. kath.
Becsky Ödön, 1898. jún. 13. Budapest, róm. kath.
Bede Ödön, 1898. máj. 4. Pécs, unit.
Belatiny Iván, 1898. máj. 22. Budapest, róm. kath.
Berczik Sándor, (tr. m.) 1898. márc. 26. Budapest, róm. kath.
Bricht László, 1898. máj. 27. Budapest, izr.
Erőss Arisztid, 1898. jún. 20. Budapest, ref.
Gál László, 1898. júl. 25. Nagyabony (Pest-P.-S.-K. vm.), izr.
Galster László, 1898. febr. 8. Budapest, róm. kath.
Göllner Lajos, 1898. szept. 24. Budapest, ág. hitv. ev.
Heinrich Tibor, 1898. nov. 3. Budapest, róm. kath.
Henrich Jenő, 1899. ápr. 5. Petrozsény (Hunyad vm.) ág. h. ev.
Kelemen Endre, 1899. febr. 7. Kistapolcsány (Bars vm.), izr.
Báró Korányi Sándor, 1899. márc. 19. Budapest, róm. kath.
Küszler István, 1898. máj. 13. Budapest, izr.
Lipthay László, 1898. jún. 16. Budapest, róm. kath.
Magyary-Kossa István, 1898. okt. 21. Budapest, ref.
Mandl Félix, 1898. dec. 16. Bécs (Alsó-Ausztria), izr.
Marsovszky Endre, 1898. ápr. 15. Csabdi (Fejér vm.), róm. kath.
Pacher Béla, 1898. júl. 30. Budapest, róm. kath.
Pályi Gyula, 1898. ápr. 6. Budapest, róm. kath.
Publik Andor, 1898. márc. 5.Szabadka, róm. kath.
Radnai György, (tr. m.) 1898. máj. 20. Budapest, izr.
Ranschburg Endre, 1898. aug. 22. Budapest, izr.
Rottmann Jenő, 1898. júl. 27. Budapest, róm. kath.
Sándor Jenő, 1898. szept. 8. Meggyes (Nagy-Küküllő vm.), unit.

Stromszky Dénes, 1899. febr. 8. Budapest, ág. hitv. ev.
Szabó Sándor, 1899. febr. 17. Budapest, róm. kath.
Szilágyi Kálmán, 1899. febr. 24. Budapest, izr.
30. *Szomjas József*, 1898. jún. 14. Budapest, róm. kath.
Torma Domokos, 1898. febr. 16. Budapest, róm. kath.
Tóth Elemér, 1898. júl. 25. Dunaharaszti (Pest-P.-S.-K. vm.), ref.
Wirtschafter Gyula, 1898. máj. 6. Budapest, róm. kath.
Zsedényi Gábor, 1898. febr. 26. Budapest, ág. hitv. ev.

Magántanulók:

35. *Gróf Ambrózy Lajos Góbert*, 1897. okt. 29. Kisfalud (Bars vm.), ág. h. ev.
Bukovinszky Péter, 1899. febr. 2. Budapest, ág. h. ev.
Gróf Hadik Endre (beteg), 1899. febr. 19. Budapest, róm. kath.

VII. osztály.

Barok László, 1898. febr. 12. Erzsébetfalva (Pest-P.-S.-K. vm.), izr.
Berecz László, 1897. jún. 27. Szentes (Csongrád vm.), róm. kath.
Békássy László, 1897. júl. 10. Felcsút (Fejér vm.), róm. kath.
Bolváry-Zahn Géza, 1897. dec. 26. Budapest, róm. kath.
5. *Dvorsák József*, 1897. dec. 30. Budapest, róm. kath.
Fischer Béla, 1897. febr. 15. Budapest, izr.
Fock Aladár, 1897. dec. 10. Budapest, róm. kath.
Gold István, 1897. szept. 10. Budapest, izr.
Grósz József, (tr. m.) 1897. ápr. 12. Budapest, izr.
10. *Hatvany László*, 1897. aug. 5. Budapest, ref.
Hegyessy László, 1897. júl. 19. Budapest, róm. kath.
Herz György, 1898. febr. 28. Budapest, izr.
Horváth Boldizsár, 1897. aug. 30. Budapest, róm. kath.
Horváth Loránt, 1897. márc. 15. Budapest, róm. kath.
15. *Jalsoviczky Béla*, 1897. okt. 31. Budapest, ág. h. ev.
Báró Jeszenszky Tibor, 1896. dec. 8. Budapest, róm. kath.
Neményi István, 1897. júl. 11. Budapest, izr.
Orbán György, 1897. ápr. 14. Puszta-Gellér, (Fejér vm.), róm. kath.
Rácz Andor, 1897. ápr. 26. Szekszárd (Tolna vm.), izr.
20. *Rottmann Elemér*, 1897. júl. 11. Budapest, róm. kath.
Rudó István, 1897. szept. 25. Budapest, izr.
Salacz Pál, 1897. szept. 14. Szarvas (Békés vm.), róm. kath.
Schwarz Miklós, 1897. ápr. 4. Budapest, izr.
Simon József, 1898. jan. 8. Budapest, izr.
25. *Streitman András*, 1897. szept. 16. Jászberény (Jász-Nagykún-Szolnok várm.), róm. kath.
Szabó László, 1897. febr. 18. Budapest, róm. kath.
○ *Totth István*, 1897. jún. 28. Resiczabánya (Krassó-Szörény vm.), ref.
Várady Károly, 1897. jan. 6. Budapest, ref.

VIII. osztály.

Ascher Jenő, 1896. okt. 10. Budapest, róm. kath.
Barca László, 1897. febr. 25. Budapest, róm. kath.
Bartha József, 1896. nov. 6. Budapest, izr.
Berger Ferenc, (tr. m.) 1896. máj. 18. Budapest, izr.
5. *Béla György*, 1896. okt. 5. Budapest, róm. kath.

Blaschnek Béla, 1897. márc. 18. Budapest, unit.
Braun István, 1896. okt. 24. Budapest, izr.
Cserna József, 1896. szept. 29. Budapest, izr.
Báró Feichtinger György, 1896. dec. 29. Fiume, róm. kath.
10. *Freund Róbert*, 1896. jún. 7. Budapest, izr.
Göllner Aladár, 1897. jan. 24. Budapest, ág. h. ev.
Grósz Imre, 1896. dec. 11. Budapest, róm. kath.
Halászy Ferenc, 1896. dec. 6. Budapest, ág. h. ev.
Hanvai Sándor, 1896. máj. 6. Budapest, róm. kath.
15. *Báró Harkányi István* (tr. m.) 1896. jan. 20. Budapest, ág. h. ev.
Hegyeshalmy Zoltán, 1896. dec. 31. Budapest, róm. kath.
Kaiser József (tr. m.), 1897. jún. 13. Ságod-Bekeháza (Zala vm.), izr.
Király János, 1896. jún. 25. Budapest, ref.
Korányi Miklós, 1896. júl. 20. Tahi-Tótfalu (Pest vm.), róm. kath.
20. *Lumniczer Sándor* (tr. m.), 1896. jan. 16. Budapest, ág. h. ev.
Major Róbert, 1896. júl. 28. Budapest, izr.
Neményi László, 1896. ápr. 19. Budapest, izr.
Pless Ferenc, 1896. máj. 29. Kovaszincz (Arad vm.), róm. kath.
Plósz Lajos, 1894. okt. 28. Budapest, róm. kath.
25. *Rácz Géza*, 1896. febr. 15. Budapest, ref.
Reiman Andor, 1897. jan. 17. Budapest, izr.
Rothbart László, 1897. máj. 1. Budapest, izr.
Rózsavölgyi Vilmos, (tr. m.) 1897. febr. 8. Budapest, izr.
Sándor Pál, 1897. márc. 14. Budapest, izr.
30. *Sebők Andor*, (tr. m.) 1896. dec. 26. Budapest, ág. h. ev.
Szinyei Merse József, 1897. júl. 11. Szinye (Sáros vm.), róm. kath.
Tóth Miklós, (tr. m.) 1896. márc. 18. Budapest, ref.
Tuzson Tibor, 1896. jan. 8. Selmecbánya, ref.
Válkay Menyhért, 1897. jan. 17. Budapest, ref.
35. *Weiser Arthur*, 1896. márc. 19. Budapest, róm. kath.

Magántanuló:

Bugarszky Sándor, 1895. szept. 11. Budapest, gör. kel.

VII.

A RENDKÍVÜLI ÉS SZABAD TÁRGYAK ÖNKÉNTES TANULÓI.

A) A rendkívüli tárgyakat tanulók névsora.

A) Francia nyelv.

I. csoport.

III. oszt. *Ascher László*
« *Bujanovich Gyula*
« *Gaszner Tibor*
« *Hattyasy Dezső*
« *Hedry Árpád*
« *Lónyay Ferenc*
« *Major Ervin*
« *Mészáros Károly*
« *Tóthvárady-Asbóth Miklós*

II. csoport.

IV. oszt. *Badics József*
« *Kozma Jenő*
« *Kunos István*
« *Madarász Gyula*
« *Pályi Gyula*
« *Szilasi Jenő*
« *Tóthvárady-Asbóth András*
« *Vészi Gábor*

III. csoport.

V. oszt. *Juhász Andor*
« *Sándor Zoltán*
« *Szilasi Imre*
« *Sztrókay Pál*
« *Temesváry Miklós*
VI. oszt. *Sándor Jenő*

Összesen: 23.

B) Angol nyelv.

I. kezdők.

V. oszt. *Bolváry-Zahn Ferenc*
« *Horváth Attila*
« *Iványi Gábor*
« *Makay Miklós*
« *Pulszky Imre*
« *Rácz László*
« *Sacher Endre*
« *Siklósy Pál*
« *Szászy István*
« *Torkos Ferenc*
« *Torma György*
« *Tuzson Ferenc*
VI. oszt. *Pályi Gyula*
VII. oszt. *Bolváry-Zahn Géza*

II. haladók.

VI. oszt. *Galster László*
VII. oszt. *Békássy László*
« *Dvorsák József*
« *Fock Aladár*
« *Hatvany László*
« *Horváth Lóránt*
« *Rosenberg István*
« *Schwarz Miklós*
« *Streitman András*
VIII. o. *Barca László*
« *Béla György*
« *Major Róbert*
« *Pless Ferenc*
« *Tuzson Tibor*
« *Weiser Arthur*

Összesen: 29.

C) Szabadkézi rajz.

I. alsó csoport.

I. oszt. *Dáni Szabolcs (kimaradt)*
« *Fleischl Gyula*
« *Fürst Andor*
« *Genthon István*
I. oszt. *Glósz Lajos (kimaradt)*
« *Marton Endre*
« *Milch György*
« *Péchy László*

I. oszt. *Schmidl Ernő*
« *Szőke Zoltán*
« *Szücs Miklós*
II. oszt. *Beifeld György*
« *Marton György*
« *Rudnai Guido*
II. oszt. *Sztrokay László*
« *Takács Ervin*
III. oszt. *Mészáros Károly*
« *Waldapfel Gábor*
IV. oszt. *Vörösvary Ákos*

II. felső csoport.

V. oszt. *Komor János*
« *Szilasi Imre*
« *Sztrókay Pál (kimaradt)*
VI. oszt. *Barca József*
« *Erőss Arisztid*
« *Galster László*
« *Küszler István*
« *Magyary-Kossa István*
VI. oszt. *Pacher Béla*
« *Szilágyi Kálmán*
« *Tóth Elemér*
VII. oszt. *Szabó László*
VIII. o. *Barca László*
« *Tuzson Tibor*

Összesen 33.

D) Gyorsírás.

I. csoport. (Kezdők.)

III. oszt. *Ascher László*
« *Brandenstein Béla*
« *Fábry József*
« *Hedry Árpád*
« *Major Ervin*
« *Popper György*
« *Sándor György*
« *Székely Andor*
« *Takácsy Szilárd*
« *Varjassy József*
« *Mészáros Károly*
« *Baumgarten Edgár*
« *Barozs Sándor*
« *Zemplényi László*
« *Szinnyei-Merse György*
« *Heinrich Gábor*
IV. oszt. *Altai Kornél*
IV. oszt. *Groák Béla*
« *Jármai Sándor*
« *Kozma Jenő*
« *Kunos István*
« *Losonczy Antal*
« *Marinovich Marcell*
« *Markusvoszky István*
« *Meller Vilmos*
« *Pályi Gyula*
« *Pulszky Géza*
« *Seligmann György*
« *Söpkéz Sándor*
« *Strasser Béla*
« *Szilasi Jenő*
« *Török Sándor*
« *Vészi Gábor*
« *Vörösváry Ákos*

II. csoport. (Haladók.)

V. oszt. *Grauer M. Pál*
« *Horváth Attila*
« *Kapy Rezső*
« *Rácz László*
« *Rózsavölgyi Vilmos*
« *Sándor Zoltán*
« *Siklóssy Pál*
« *Szászy István*
« *Szilasi Imre*
V. oszt. *Sztrokay Pál*
« *Tuzson Ferenc*
« *Temesváry Miklós*
« *Vörösvári Zoltán*
VI. oszt. *Kelemen Endre*
« *Rottmann Jenő*
« *Sándor Jenő*
VII. oszt. *Hercz György*
« *Rottmann Elemér*

Összesen: 52.

B) A természetrajzi és fizikai gyakorlatokban résztvett tanulók névsora.

a) Természetrajzi gyakorlatok.

IV. osztály.

Badics József
Bikár Vazul
Dezsényi Gyula
Farkas Róbert
Gothárd Zsigmond
Groák Béla
Halász László
Jankovich István
Jármai Sándor
Kármán László
b. Kohner István
Madarász Gyula
Marinovich Marcel
Markusovszky István
Neumann István
Pischinger Tibor
Pulszky Géza
Rihmer László
Rubinek Tibor
Rudán László
Schay Géza
Seligman György
Söpkéz Sándor
Strasser Béla
Török Sándor
Vészi Gábor

V. osztály.

Grauer Miksa
Halászy Tibor
Ivády Gábor
Lukachich Sándor
Pulszky Imre
Rácz László
Rózsavölgyi László
Sárkány Jenő
Simon Gábor
Szászy István
Szenes Andor
Szilasi Imre
Sztrókay Pál
Temesváry Miklós
Vörösváry Zoltán
Wolfner András (kimaradt)

VI. osztály.

Berczik Sándor
Bricht László
Erőss Arisztid
b. Korányi Sándor
Küszler István
Magyary-Kossa István
Mandl Felix
Pályi Gyula
Ranschburg Endre
Szabó Sándor
Szilágyi Kálmán
Szomjas József
Tóth Elemér

Összesen 55.

b) Fizikai gyakorlatok.

VII. osztály.

Barok László
Békássy László
Bolváry-Zahn Géza
Dvořák József
Fischer Béla
Fock Aladár
Gold István
Grósz József
Hatvany László
Herz György
Horváth Boldizsár
Horváth Loránd
Hegyessy László
Jalsoviczky Béla
b. Jeszenszky Tibor
Neményi István
Orbán György
Rácz Endre
Rosenberg István
Streitman Endre
Salacz Pál
Simon József
Schwarz Miklós
Szabó László
Várady Károly

VIII. osztály.

Ascher Jenő
Barcza László
Bartha József
Berger Ferenc
Béla György
Blaschnek Béla
Braun István
Cserna József
b. Feichtinger György
Freund Róbert
Grósz Imre
Halászy Ferenc
Hanvai Sándor
b. Harkányi István
Kaiser József
Korányi Miklós
Lumniczer Sándor
Major Róbert
Neményi László
Pless Ferenc
Plósz Lajos
Reimann Andor
Rothbarth László
Rózsavölgyi Vilmos
Sándor Pál
Sebők Andor
Szinyei-Merse József
Tuzson Tibor
Válkay Menyhért
Weiser Arthur

Összesen 55.

C) Az egészségtani és művészettörténeti előadásokat

az egész VII-ik és VIII-ik osztály látogatta.

VIII.

AZ IFJÚSÁGI KÖRÖK MŰKÖDÉSE.

A) Báró Eötvös József önképzőkör.

A hagyományokhoz híven, ebben az évben is megalakult az ifjúsági önképzőkör, amely azonban nagy változáson ment keresztül. Eddigi munkássága két részre oszlott: szellemi és testi önképzésre. Mivel azonban a testi önképzést az ifjúság köréből ez évben megalakult *Testgyakorló-kör* vette át, ettől-fogva az önképzőkörnek egyedüli célja a szellemi önmívelés lett. A kör báró Eötvös József születésének 100. évfordulója alkalmából *báró Eötvös József önképzőkör* nevet vett föl, s ez alkalommal régi alapszabályait átdolgozta (l. alább).

A kör tagjai ezúttal a gimnázium VIII. és VII. oszt. tanulói voltak. Tanárelnöke dr. Császár Elemér, ifjúsági elnöke Weiser Artúr VIII. o. t., alelnöke Tóth Miklós VIII. o. t., titkára Hanvai Sándor VIII. o. t., jegyzői Szinnyei Merse József VIII. o. t. és Dvorsák József VII. o. t., pénztárosa Bolváry Géza VII. o. t., ellenőre Tuzson Tibor VIII. o. tanuló volt. A többnyire hosszabb dolgozatok tárgya az irodalomtörténet, esztétika, zenetudomány és szépirodalom köréből került ki. Szavalással és műfordítással is foglalkoztak a tagok. Azonkívül résztvett a kör az intézet ez évi hangversenyének (márc. 16.) rendezésében és a márc. 15-iki nagy napot az intézet tanári karával és egész ifjúságával együtt díszgyűlés keretében ünnepelte meg. Ez ünnepélyen Neményi László méltatta a nap jelentőségét, Bartha József elszavalta Ábrányi Emil «Márc. 15.» című költeményét és Bolváry Géza Petőfi Nemzeti dalát. Az egész ifjúság az ünnepély elején Kölcsey Hymnusát, befejezésül Vörösmarty Szózatát énekelte. Az 1848 ápr. 11-iki törvények szentesítésének emlékét a kör matinéval ülte meg. Az Eötvös József önképzőkör az első félévben több pályázatot hirdetett, amelyek szép eredménnyel jártak. A műfordítás és az írói arckép pályázat díját (10—10 koronát) Pless Ferenc nyerte el, a verspályázatra kitűzött 10 korona díjon Pless Ferenc és Korányi Miklós osztoztak. A kör számos felolvasó-ülést tartott, köztük 1 díszülést és 2 rendkívüli ülést.

Az Eötvös önképzőkör miniszterileg jóváhagyott alapszabályai a következők:

A m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimn. br. Eötvös József-önképzőkörének

ALAPSZABÁLYAI.

I. A kör célja és munkássága.

1. §. A budapesti m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium ifjúságának kebelében *Eötvös József-önképzőkör* áll fenn.

2. §. A kör célja az önképzés a szellemi tanulmányokban, főképen az iskola munkájával kapcsolatban.

3. §. Az önképzés egyrészt az írásbeli, másrészt az élőszóbeli előadás gyakorlati fejlesztésére irányul.

Az írásbeli munkálatok lehetnek eredetiek — melyeknek tárgya az iskolai tanulmányok bármelyikének köréből vehető s szépirodalmi is lehet — továbbá fordítások vagy átdolgozások állandó becsű művek után, végül bírálatok a beadott művekről.

Az élőszóbeli előadás gyakorlása költemények és beszédek szavalása, szabad előadások, adott tételekről rendezendő vitatkozások s végül mindezekről tartandó bírálatok által történik.

4. §. Ki van zárva az önképzőkör munkásságából a napi politika és a vallás kérdéseinek fejtegetése és természetszerűleg minden, amit az iskola szelleme, a jó erkölcs és az ízlés tilt.

II. A kör szervezete.

a) *A tagok.*

5. §. Az önképzőkör az intézet VIII. és VII. osztályának tanulóiból áll, akiknek részvételét az iskola az erkölcsi és szellemi közösség elvénél fogva elvárja. A VI. osztály tanulói mint vendégek résztvehetnek a kör ülésein.

6. §. Minden tag köteles a kör munkásságában résztvenni; évenkint legalább egy dolgozatot és egy bírálatot készíteni és lehetőleg két ízben szavalni a kör ülésein. Minden tag köteles a kör összejövetelein megjelenni és a tagdíjat fizetni, melyet az elnökség egyes esetekben az illető tanulók kérelmére elengedhet.

A tagdíj évi 4 korona, mely két részletben, október és február havában fizetendő.

A kötelességeit nem teljesítő tag harmadszori mulasztás esetén jegyzőkönyvi megrovást kap; netaláni újabb esetben elnöki dorgálást. A kör szabályainak egyáltalán nem engedelmeskedő tag törölhető a tagok sorából. Az ülésekről való elmaradást lehetőleg be kell az elnökségnél jelenteni előre, de mindenesetre igazolni utólag egy hét alatt.

A tagsági kötelezettség az egész évre terjed. A belépés év elején az alakuló gyűlésen való megjelenéskor történik, később pedig az irodalmi üléseken való személyes jelentkezéssel.

7. §. Minden tagnak joga van a kör ülésein indítványt tenni és a szavazásban résztvenni. Minden tag választó és a megfelelő állásokra választható.

b) *A vezetőség.*

8. §. Az önképzőkör feje a tanárelnök, aki felügyel a kör működésére, meghatározza a gyűlések és összejövetelek idejét; ülés csak az ő, vagy helyettese jelenlétében tartható. Vezeti az alakuló ülést s mindannyiszor átveszi az ülések vezetését, amikor ezt szükségesnek látja.

Az intézet gyakorló tanárai közül a kör egy vagy két társelnököt választ, akik az elnököt akadályozása esetében helyettesíthetik.

c) *A tisztikar.*

9. §. A kör tisztviselői: az ifjúsági elnök, alelnök, titkár, két jegyző, pénztáros, ellenőr. A pénztáros és egyik jegyző a VII., a többi tisztviselő a VIII. osztályból választandó.

10. §. Az ifjúsági elnök vezeti a felolvasóüléseket, az irodalmi és szavalati munkásságra igyekszik élénkítőleg hatni; a titkár és pénztáros évi jelentéseit előzőleg átvizsgálja.

11. §. Az alelnök helyettesíti mindenben akadályozása esetén az elnököt.

12. § A titkár összeállítja az ülések napirendjét s azt négy nappal előre bemutatja a tanárelnöknek. Jóváhagyás után közzéteszi, hogy a tagoknak legyen idejük készülni az előforduló tárgyak megvitatására. Nyilvántartja a bemutatott dolgozatokat és szavalatokat; jegyzékbe veszi és kezeli a névtelenül benyujtott pályaműveket és a hozzájuk tartozó jeligés levélkét; titokban tartja az illető szerző nevét és segit az ifjúsági elnöknek a köri munkásság emelésében. Kezeli a kedvezményeket, rendbentartja a kör iratait és folyóiratait. Helyettese a VIII. oszt. tanulók közül választott jegyző.

13. §. A két jegyző felváltva szerkeszti az ülések jegyzőkönyvét; a VIII. osztály tanulói közül választott jegyző helyettesíti a titkárt annak akadályoztatása esetén.

14. §. A pénztáros beszedi a tagdíjakat s átveszi a kör egyéb bevételeit, teljesíti a kiadásokat, költségvetést készít; félévenként, november és március hó első irodalmi ülésén jelentést tesz a pénztár állapotáról. Jelentéséhez mellékeli a tagdíjfizetések kimutatását, mely körözendő az ülésen és nyugtatvány gyanánt is szolgál. A bevételekről és kiadásokról naplókönyvet vezet és az év végére rövid összefoglaló kimutatást (jelentést) szerkeszt. Fizetéseket csak jogérvényes ülési határozat alapján, az ifjúsági elnökök egyikének utalványára teljesít; rendkívüli esetben szintén az ifjúsági elnökök egyikének utalványára apróbb kiadásokat ülési határozat előtt is teljesíthet, de csak 20 korona erejéig és utólagos ülési helybenhagyás fenntartásával.

15. §. Az ellenőr figyelemmel kíséri a pénztáros működését, ellenőrzi a pénztári könyveket és számadásokat. A pénztár állapotát váratlanul bármikor átvizsgálhatja, de október és február hó végén rendes pénztári vizsgálatot köteles tartani.

16. §. A két ifjúsági elnök és titkár együttvéve elnökséget alkot, melynek feladata sürgős esetekben intézkedni, a kör elé javaslatokat terjeszteni. Az elnökség ügyel fel a tagok kötelességteljesítésére, állapítja meg a tagdíjmentességet s határozza el a jegyzőkönyvi megrovást. Az elnökség a maga megállapodásait végrehajtás előtt mindig közölni tartozik a tanárelnökkel s hozzájárulását kikéri.

d) *Az ülések és összejövetelek.*

17. §. A kör általában hetenként egyszer tart ülést. Az évet az alakuló ülés nyitja meg és záró ülés fejezi be. Alkalom szerint ünnepi üléseket is tart a kör.

III. A munkarend.

18. §. Az alakuló ülés, melyet a tanárelnök hí össze és személyesen vezet, kimondja az illető tanulóknak körré egyesülését. Az elnöktől az ülésre kijelölt jegyző felolvassa az alapszabályokat s az ülés megválasztja a tisztikart. Szavazni csak a tanárelnöktől ajánlott jelöltekre lehet. Tíz tag jelölhet valakit írásbeli ajánlattal a választást megelőző napig. A tanárelnöknek joga van azonban a tíz tagtól ajánlott jelöltet mellőzni. A szavazás rendszerint nyilvános, de indokolt esetekben tíz tag kívánságára a tanárelnök elrendelheti a titkos szavazást. Ha kettőnél több jelölt van s egyik sem kap abszolut többséget, a legtöbb szavazatot nyert két jelölt közt új szavazás dönt.

Ugyanezek a szabályok érvényesek arra az esetre is, ha valamelyik tisztség megüresedése miatt évközben kell új választást tartani.

19. §. A heti felolvasó ülések tárgyai: jelentések, dolgozatok felolvasása és bírálata, szavalatok, vitatkozások, indítványok.

20. §. Oly ügyekben, melyek elintézéséhez határozat szükséges, a többség akarata dönt.

Személyi ügyekben — a választásokat kivéve, melyekről, a 18. §. intézkedik — három tag kívánságára a szavazás titkos.

21. §. Határozathozatalhoz a tagok felének jelenléte szükséges. Minden határozat csak akkor érvényes, ha a tanárelnök nem tesz ellene kifogást és hozzájárul.

22. §. Felszólalni egy tárgynál mindenkinek egyszer van joga, abból a célból is, hogy kiki törekedjék mondanivalóit gondos körültekintéssel összefoglalni. Az előadót (illetőleg indítványozót) zárszó illeti meg; az elnök hivatalból, a titkár felvilágosítás céljából szükség szerint több ízben is felszólalhat; más tagoknak több ízben is felszólalni csak az elnök engedelmével lehet.

23. §. A szóbeli előadások (szavalatok, viták) bírálata nyomban, előszóval történik. Az egyes bírálatok után az előadót még zárszó illeti meg; végül a tanárelnök teszi meg megjegyzéseit.

24. §. Írásbeli munkálatokat a titkárnál kell bejelenteni, illetőleg benyujtani. A titkár a benyujtott dolgozatot kiadja egy jelentkező tagnak bírálatra, ki meghatározott idő (egy vagy két hét) alatt tartozik elkészíteni bírálatát. Ha a bírálat felolvasásra méltónak ítéli a munkát, a legközelebbi ülésen felolvasásra kerül mind a dolgozat, mind a bírálat; ellenkező esetben a titkár újabb bírálónak adja ki a művet, s ha az is elutasítja a dolgozatot, az tovább nem tárgyalandó; ha pedig a második bírálat felolvasásra ajánlja a munkálatot, még egy harmadik bírálóhoz utasítandó a dolgozat, s annak a jelentése dönt. Az ily dolgozat után is felolvasandók a reá vonatkozó bírálatok. A dolgozat ezután az ülésen nyilvános megbeszélés tárgya lesz, mely a bírálatok egyes tanulságos pontjaira is kiterjeszkedhetik.

A vitát a tanárelnök rekeszti be.

25. §. Felolvasott dolgozat jegyzőkönyvi dícséretben részesülhet akár a biráló, akár egy tag indítványára, ha a kör többsége és a tanárelnök hozzájárul.

Viták vagy bírálatok alkalmával a tanárelnök végső megállapítása szóról-szóra közlendő a jegyzőkönyvben.

26. §. Az önképzőkör részint saját jövedelméből, részint erre a célra szánt adományokból pályadíjakat tűz ki.

Az irodalmi pályázatoknál az eljárás titkos; a bírálat és a döntés a tanárelnököt illeti meg, aki erről ülésen beszámol.

27. §. Pályadíjak tűzhetők ki szavalati versenyekre is, melyek évközben is tarthatók.

28. §. A vitatkozások tételét a tanárelnök tűzi ki, oly természetű kérdések köréből, amelyekre nézve ellentétes álláspont lehetséges.

Az önként jelentkező előadó erre röviden formulázott tételekbe foglalja össze felfogásának főbb pontjait s a szintén önkéntesen jelentkező vitatárssal a titkár útján közli.

A kitűzött ülésen az előadó szabad előadásban bizonyítja tételeit s utána a vitatárs szintén szabad előadásban cáfolni törekszik; az előadó viszonválasza befejezi kettejök közt a vitát, mire a tanárelnök nyilvánítja véleményét.

29. §. A záró ülés hivatalos tárgyai: a titkár és a pénztáros évi jelentése, mely utóbbit az ellenőr előzőleg átvizsgál; a jelentések tudomásulvétele esetében a tisztikar megbízása az ülés végével megszűnik.

A kör pénzvagyonát, könyvállományát, iratait, pecsétjét és egyéb ingóságait az elnök megőrizés végett az intézet nevében átveszi s az intézet igazgatójának átadja.

A záróülés ünnepi üléssel egyesíthető.

IV. A kör feloszlása.

30. §. A kör feloszlása esetén a kör vagyona a tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium ifjúsági könyvtárára száll. A föloszlásról szóló közgyűlési határozat a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz fölterjesztendő, valamint módosítás esetén a tervezett új alapszabályok is.

Abban az esetben, ha az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, azt, amely-

nyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, a kir. kormány haladéktalanul felfüggesztheti, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlathatja, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különben való feloszlatás terhe alatt kötelezheti.

Kelt Budapesten, a m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium önképzőkörének 1913. évi szeptember hó 12-iki üléséből.

Dr. Badics Ferenc s. k.
kir. tan., főigazgató.

Császár Elemér s. k.,
tanárelnök.

P. H.

Weiser Artur s. k.,
ifjúsági elnök.

Hanvai Sándor s. k.,
titkár.

Szinyei Merse József
jegyző.

170816/1913.
V. ü. o.

Jóváhagyom.

P. H.

Budapest, 1913. nov. hó 2-án.

A miniszter rendeletéből:
Boncz s. k.,
min. tan.

B) Ifjúsági énekkör.

A lefolyt tanév elején intézeti ifjúságunk egy újabb egyesületet szervezett, melynek hiányát régen éreztük, s csak azért nem tudtuk eddig megalakítani, mert míg iskolánknak csak váltakozó osztályai voltak, a tanulók csekély száma és fogyatékos hanganyaga miatt ez lehetséges nem volt. E tanévben egészült ki intézetünk teljes nyolc osztályú gimnáziummá, és mindjárt a tanév elején megalakult *dr. Geréb József* vezetése alatt az énekkör, melynek karnagyi és énektanári tisztét *Szervánszky Jenő*, intézetünk tornatanára, látta el. Az ifjúsági énekköri egyesület elnöke *Tóth Miklós* VIII. oszt. tanuló, alelnöke *Göllner Aladár* VIII. oszt. tanuló, titkára *Horváth Boldizsár* VII. oszt. tanuló, végül jegyzője *Pacher Béla* VI. oszt. tanuló lett. Az ő ellenőrzésük alatt folytak le az énekórák, melyek rendszerint vasárnap délelőtt tartattak meg. Az ifjú egyesületnek csakhamar alkalma nyílt az első szereplésre is, amennyiben a fővárosi középiskolák egyesített nagy énekkarában nyolc legkiválóbb tagjával vett részt azon az Eötvös-emlékünnepen, melyet az Országos Középiskolai Tanáregyesület rendezett a Vigadó nagytermében, és így

ahhoz a művészi élvezethez, melyben a nagy énekkar gyönyörű előadásai részesítették a hallgatóközönséget és az ország minden részéből összesereglett ifjúságot, a mi iskolánk énekesei is hozzájárultak. Az énekkar vegyes szólamai (szopran, alt, tenor és basszus) külön órákon tanulták szerepeiket, majd összpróbáikon adott a munkának végleges formát a karnagy. A betanult darabok a következők voltak: *Himnusz* Erkel Ferenctől, *Szózat* Egressy Bénitől, *Gaudeamus* Kössler átiratában, *Falu végén*, Major I. Gyulától, *Pásztordal* Smetanától és *Búcsú* Beliczay Gyulától. Az ifjúság márciusi hangversenyén az énekkör nyilvánosan is fellépett, és mindjárt első önálló szereplése méltán lepte meg a szülőket és vendégeinket az előadott dalok szabatos és összevágó előadásával. (A hangverseny teljes műsorát l. alább a XIV. fejezet 7. pontja alatt.) Reméljük, hogy a szép kezdet biztató alapja lesz legújabb ifjúsági egyesületünk további virágzásának.

Az egyesület működő tagjai — szólamok szerinti csoportban — a következők voltak:

Szoprán:

I. oszt. *b. Brandenstein Gyula*
« *Fürst Andor*
« *Glósz Lajos*
« *Hajdúfi Károly*
« *Remete Tibor*
« *Rudán Pál*
« *Szőke Zoltán*
II. oszt. *Beifeld György*
« *Csécsi Nagy Miklós*
« *Gazdy Tibor*
« *Iványi Sándor*
« *Marton György*
« *Nánássy Ferenc*
« *Sebestyén György*
« *Somogyi-Tóth József*
« *Vass László*
« *Wolfinger Andor*
III. oszt. *Ascher László*
« *Baross Sándor*
« *Hattyasy Dezső*
« *Ignotus-Veigelsberg Pál*
IV. oszt. *Benedek László*

Alt:

II. oszt. *Dick Endre*
« *Erdély Sándor*
« *Gál Endre*
« *Jablonkai Géza*
« *Marinovich László*
« *Sándor Miklós*
« *Sándor Tibor*
II. oszt. *Schranz András*
« *Siklóssy József*
« *Szádeczky László*
« *Takács Ervin*
III. oszt. *Bikár Stanoje*
« *Göllner Miklós*
« *Heinrich Gábor*
« *Neményi Albert*
« *Major Ervin*
« *Popper György*
« *Waldapfel Gábor*
IV. oszt. *Altai Kornél*
« *Bikár Vazul*
« *Corzan-Avendano Béla*
« *Farkas Róbert*
« *Gothárd Zsigmond*
« *Halász László*
« *Kallós László*
« *Kozma Jenő*
« *Lossonczy Antal*
« *Neumann István*
« *Pischinger Tibor*
« *Rihmer László*
« *Schay Géza*
« *Szabó Ferenc*
« *Szilasi Jenő*
« *Török Sándor*

Tenor:

IV. oszt. *Kármán László*
V. oszt. *Czakó István*
« *Juhász Andor*
« *Komor János*

V. oszt. *Rácz László*
« *Rózsavölgyi László*
« *Sándor Zoltán*
« *Szenes Andor*
VI. oszt. *Barca József*
« *Bede Ödön*
« *Belatiny Iván*
« *Erőss Arisztid*
« *Gál László*
« *Galster László*
« *Göllner Lajos*
« *Publik Andor*
« *Sándor Jenő*
VII. oszt. *Horváth Boldizsár*
« *Salacz Pál*
VIII. o. *Bartha József*
« *Grósz Imre*

Basszus:

V. oszt. *Bolváry-Zahn Ferenc*
« *Horváth Attila*
« *Pajor Ferenc*
« *Temesváry Miklós*
VI. oszt. *Pacher Béla*
VII. oszt. *Bolváry-Zahn Géza*
« *Hatvany László*
« *Hegyessy László*
« *Horváth Loránt*
« *Jalsoviczky Béla*
« *Jeszenszky Tibor*
« *Rácz Andor*
« *Rottmann Elemér*
« *Várady Károly*
« *Gold István*
VIII. o. *Ascher Jenő*
« *Barca László*
« *Béla György*
« *Blaschnek Béla*
« *Göllner Aladár*
« *Halászy Ferenc*
« *Hanvai Sándor*
« *Major Róbert*
« *Neményi László*
« *Rácz Géza*
« *Szinyei-Merse József*
« *Tóth Miklós*
« *Tuzson Tibor*
« *Weiser Arthur*

C) Ifjúsági zenekör.

Az ifjúsági zenekört ez idén is *dr. Szabó Péter* intézeti rendes tanár vezette mint tanárelnök. Az ifjúság részéről: *Weiser Artur* VIII. oszt. tanuló volt az ifj. elnök, *Major Róbert* VIII. oszt. tanuló a kör titkára, *Schwarz Miklós* VII. és *Erőss Arisztid* VI. oszt. tanulók voltak a jegyzői. A szükséges előismereteket az I. osztály zeneelméleti óráin *Willmouth Bódog* ének- és zenetanár tanította s mint karmester ő vezette a zenekar tanítását is. Az ifjúsági zenekarban résztvehettek az I—VIII. oszt. mindazon tanulói, akik valamely hangszeren már akkora jártasságot szereztek, hogy karban játszhattak. A zenekar rendes működő tagjai voltak:

I. hegedűre: *Barok György, Gold István, Hegyessy László, Rudó István* VII. oszt. és *Szabó Ferenc* IV. oszt. tanulók.

II. hegedűre: *b. Feichtinger György*, VIII. oszt., *Jalsoviczky Béla* VII. oszt. *Rózsavölgyi László, Temesváry Miklós* V. oszt., *Kallós László*, IV. oszt. *Hajdufi Károly* és *Stenger Andor* I. oszt. tanulók.

Mély hegedűre: *Reiman Andor* VIII. oszt. tanuló.

Gordonkára: *Rózsavölgyi Vilmos* VIII. oszt., *Salacz Pál*

VII. oszt., *Bede Ödön* VI. oszt. és *Torkos Ferencz* V. oszt. tanulók.

Zongorára: *Béla György* és *Major Róbert* VIII. oszt., *Erőss Arisztid* VI. oszt. és *Neményi István* VII. oszt. tanulók.

Harmóniumra: *Weiser Artur* VIII. oszt. tanuló.

A kör tagjai az 1914. március 16-án tartott intézeti hangversenyen mutatták be készültségüket a nyilvánosság előtt. A zenekör tagjai közül a haladotabb VI—VIII. oszt tanulók *dr. Szabó Péter* vezetése alatt a kamara-zenében is gyakorolták magukat. Ez az önként vállalt munka nagy kedvvel és buzgósággal folyt és szép eredménnyel is járt. Haydn, Mozart, Beethoven és Mendelssohn műveiből tanultak be zongora-hármas- és négyes darabokat. A zenekör tagjai szerepeltek a márc. 16-iki hangversenyen Mendelssohn H-moll zongora-hármasának első tételével, valamint az április 18-iki matinénak zeneszámaiban Beethoven és Mozart műveiket. (A teljes műsorokat l. a XIV. fej. 7. pontja alatt.) A jún. 13-iki majálison pedig Brizner trefás ének-quartettjének előadásával járultak a mulatság sikeréhez.

D) Gyorsírókör.

A gyorsírásban jártasabb tanulóink a lefolyt iskolai évben, a gyorsírás művelésére a gyorsírókört ismét megalakították. A kört *Pályi Sándor* tanárelnök vezette, míg az ifjúság részéről elnök *Pless Ferenc* VIII. oszt. t., titkár *Pályi Gyula* VI. oszt. t. és jegyző *Szászy István* V. oszt. t. voltak. A kör tagjai összejöveteleiken szabad előadás utáni írásban gyakorolták magukat, versenyeket rendeztek és próbalapokat készítettek. A kör, hogy olvasmánnyal is szolgáljon tagjainak, *Horváth Attila*, *Kapy Rezső* és *Rózsavölgyi László* V. t. szerkesztésében a lefolyt évben is kiadta közlönyét, a «*Gyakorló Gyorsírót*». A kör évzáró közgyűlését június 19-én tartotta, amelyen *Pless Ferenc* elnöki megnyitóbeszéde és *Pályi Gyula* titkári jelentése után *Tóth Miklós* «Körünk története» címen tartott előadást. Az előadás után kihirdették az évzáró írásversenyek eredményét, amelyen résztvettek úgy kezdők, akiket Pályi Sándor r. tanár, mint a haladók, akiket Szabó Péter dr. r. tanár vezetett. A verseny eredménye a következő volt:

1. A kezdők 40 szótagos versenyén résztvettek 28-an.

Nyertesek lettek: *Vészi Gábor* IV. oszt., *Sándor György* III. oszt., *Altai Kornél* IV. oszt., *Mészáros Károly* III. oszt. és *Kozma Jenő* IV. oszt. tanulók.

2. A kezdők 60 szótagos versenyén résztvettek 21-en.

Nyertesek lettek: *Kunos István* IV. oszt., *Pályi Gyula* IV. oszt. és *Vörösváry Ákos* IV. oszt. tanulók.

3. A kezdők és haladók 90 szótagos versenyén résztvettek 19-en.

Nyertesek lettek: *Szilasi Imre* V. oszt., *Sándor Jenő* VI. oszt. és *Kelemen Endre* VI. oszt. tanulók.

4. A haladók 120 szótagos versenyén résztvettek 9-en.

Nyertesek lettek: *Grauer Miksa* V. oszt. és *Szászy István* V. oszt. tanulók.

5. A haladók 150 szótagos versenyén résztvettek 5-en.

Nyertesek lettek: *Kapy Rezső* V. oszt. és *Rácz László* V. oszt. tanulók.

IX.

AZ IFJÚSÁG TESTI NEVELÉSE.

I. *Iskolai tornázás.* Ez évben a tornaórákon a rendes anyagot végeztük el. Mivel a szűk iskolaudvaron nem lehet jégpályát készíteni, télen megengedtük a tanulóknak, hogy a tornaórák alatt a szomszédos «Hunnia» jégpályára mehessenek korcsolyázni. A felsőbb osztályuak — ha utolsó órájuk volt a torna — a városligeti nagy jégpályára is kimehettek.

II. *Játék.* Szombat délutánonként, ha az időjárás megengedte, a rákosi katonai gyakorló-téren és a Heinrich-féle sport-pályán játszottunk. Nagy baj, hogy iskolánk közelében nincs megfelelő játszótér s ez a körülmény nagyon megnehezíti a testi nevelést, pedig a téli hónapokban szobai tartózkodásra kényszerített fővárosi gyermeknek kétszeresen szükséges volna a szabadban rendezett játszás. Igy mivel a várostól messze fekvő helyekre kell vinnünk a tanulókat, sok szülő inkább otthon fogja gyermekét.

III. *Testgyakorló-kör.* A múlt évben ideiglenes szervezettel alakult *Testgyakorló-körünk* a nmélt. Minisztérium által jóváhagyott alapszabályokban végleges szervezetet nyervén, III—VIII. oszt. növendékeink már a tél folyamán nagy kedvvel űzték a különböző testedző és szórakoztató gyakorlatokat. A kör szervezete a következő:

A m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium Testgyakorló-körének ALAPSZABÁLYAI.

I. A kör célja és munkássága.

1. §. A budapesti m. kir. tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium ifjúságának kebelében *Testgyakorló-kör* áll fenn. Pecsétje: két birkózó ifjú; körülötte a kör címe és az alakulás esztendeje.

2. §. A kör célja a testi nevelést önképzés útján szolgálni.

3. §. A kör munkássága magában foglalja az iskolai ifjúság által gyakorolható szabadtéri testedző nemeket, közös játékok rendezését, a vívás és céllövés gyakorlását és a turistaság űzését.

4. §. A testi ügyesség különböző nemeinek célszerű gyakorlására a kör a maga kebelében a szükséghez képest szakosztályokat alakít. Ilyenek lehetnek: athletikai, játék, téli sportok, vívó és céllövő, úszó, turista szakosztályok.

II. A kör szervezete.

a) *A tagok.*

5. §. A testgyakorló-kör az intézet III—VIII. osztályainak önként jelentkező növendékeiből alakul, akiket az intézeti igazgató a tornatanár ajánlatára arra alkalmasaknak talál; ezek a körnek rendes tagjai.

6. §. Minden tag köteles a kör munkásságában buzgón résztvenni, a gyakorlatok vezetőinek utasításait követni, a tagsági díjat fizetni, amelyet az elnökség egyes esetekben a tanulók kérelmére elengedhet. A tagsági díj egy iskolai évre 2 K, mely összeg havi 20 filléres részletekben fizethető. Az a tag, aki kötelességeit nem teljesíti, harmadszori mulasztás esetében megrovást kap. Aki társaival szemben durván, összeférhetlenül viselkedik vagy az utasításoknak nem engedelmeskedik, törölhető a tagok sorából.

A gyakorló órákról s az ülésekről való elmaradást lehetőleg előre be kell az elnökségnél jelenteni, de mindenesetre utólag igazolni. A tagsági kötelezettség egy évre terjed.

7. §. A III—V. osztály tagjainak tanácskozó és szavazati joguk van, s egy-egy osztálykapitányt választanak, akik tagjai a választmánynak; a VI—VIII. osztályosok választók és választhatók.

b) *A vezetőség.*

8. §. A kör főfelügyeletét a mindenkori intézeti igazgató gyakorolja. A testgyakorló-kör feje mint tanárelnök az intézet mindenkori tornatanára, aki felügyel a kör munkásságára, meghatározza az egyes szakosztályok működésének helyét s idejét; gyakorlatok és ülések csak az ő jelenlétében tarthatók; vezeti az alakuló és évzáró gyűlést s a gyakorlatok rendjére felügyel; utalványozza a kiadásokat. Az intézet gyakorló-tanárai közül a kör csoportonként társelnököt választ, akik az elnököt támogatják, akadályoztatása esetén helyettesítik.

9. §. A kör tisztviselői: az ifjúsági elnök és alelnök, titkár, pénztáros, ellenőr, szertáros, a szakosztályok kapitányai és kivülük osztályonként egy-egy választmányi tag. Ezek együttesen alkotják a választmányt.

10. §. Az ifjúsági elnök mindig a VIII. oszt. növendéke, aki gondoskodik a tanárelnökkel egyetértve alkalmas játszótérről és a szükséges szerelvényekről, valamint az összejövetelek célszerű tervéről, segít a tanárelnöknek, illetőleg játékok vezetésében. Helyettese a VII. osztályból választandó alelnök.

11. §. A VIII. osztályból választandó titkár vezeti a közgyűlések és választmányi ülések jegyzőkönyveit. Versenyek alkalmából átveszi a nevezéseket. Vezeti és rendben tartja a kör könyvtárát.

12. §. A VII. osztályból választandó pénztáros beszedi a tagdíjakat és átveszi a kör egyéb bevételeit, teljesíti a kiadásokat. Félévenként költségvetést készít, a bevételekről és kiadásokról naplókönyvet vezet és év végével rövid összefoglaló kimutatást szerkeszt. Minden évharmadban köteles a pénztár állásáról jelentést tenni a választmánynak. Kifizetéseket csakis a tanárelnök utalványára teljе-

síthet. A pénztár állapotát az ifjúsági elnök havonként, a tanárelnök és az ellenőr tetszésszerinti időben megvizsgálja.

13. §. A VI. vagy VII. osztályból választandó ellenőr a pénztáros működését tartja számon. A pénztárt bármikor megvizsgálhatja s a választmánynak az évharmadi választmányi ülésen beszámol. Szükség esetén a tanárelnöknek tesz sürgős jelentést.

14. §. A tanárelnök az ifjúsági elnökkel és titkárral elnökséget alkot, mely sürgős esetekben intézkedik, a kör elé javaslatokat terjeszt. Az elnökség veszi számba a tagok pontos részvételét, megállapítja a tagdíjmentességet.

15. §. A szertáros (VI—VIII. osztályból) a kör szerelvényeit felelősség mellett rendbentartja.

16. §. A szakosztályok kapitányai (a VI—VIII. osztályokból) kötelesek az elnökség, illetőleg a választmány által megállapított tervezet értelmében és külön utasítások szerint csapatjaikat vezetni s a sportszabályok megtartására ügyelni, miben segédei az osztálykapitányok.

17. §. Ha valamely tisztviselő nem tölti be jól állását, a tanárelnök felfüggesztheti s a választmány elmozdíthatja.

c) *A gyakorlatok és ülések.*

18. §. A kör általában hetenként egyszer tart testgyakorló összejövetelt; a különböző szakosztályok ugyanazon helyen tarthatnak egyidejű gyakorlatokat is. Alkalom szerint versenyeket, tornaünnepeket is tarthat a kör.

d) *A munkarend.*

19. §. Az évet alakuló közgyűlés nyitja meg és záró közgyűlés fejezi be. Az alakuló közgyűlés, melyet a tanárelnök vezet, kimondja a tanulóknak körré egyesülését. Az elnök erre az ülésre jegyzőt jelöl, aki felolvassa az alapszabályokat s az ülés megválasztja a tisztikart.

20. §. Választmányi ülés minden évharmadban legalább egy tartandó, de szükséghez képest máskor is egybehívható. Tárgyai ez üléseknek a tisztviselők jelentésein kívül a heti összejövetelek rendjének megállapítása és esetleges indítványok. A kör minden ülésére az intézeti igazgató meghivandó.

21. §. Oly ügyekben, melyek elintézéséhez határozat szükséges, a többség akarata dönt. Személyi ügyekben három tag kívánságára a szavazás titkos. Választások alkalmával három tag ajánlhat az elnökségnél jelöltet. Ha kettőnél több jelölt közül abszolut többséget senki sem kap, a legtöbb szavazatot nyert két jelölt közt új szavazás dönt.

22. §. Mindennemű határozathozatalhoz a tagok felének jelenléte szükséges. Akármely határozat csak akkor érvényes, ha a tanárelnök nem tesz ellene kifogást.

23. §. Egy tárgynál mindenki csak egyszer beszélhet. Az indítványozót zárszó illeti meg; az elnök hivatalból, a titkár felvilágosítás céljából több ízben is felszólalhat szükség szerint. Más tagnak két ízben felszólalni csak az ülés engedelmével lehet, amit az ülés vita nélkül egyszerű szavazással dönt el.

24. §. Az indítványok mindig az ülés előtt legalább két nappal a titkárnak adandók át, aki előbb az elnökséggel tárgyalja s azután terjeszti az ülés elé.

25. §. A testgyakorló-kör részint saját jövedelméből, részint erre szánt ajándékokból versenydíjakat tűzhet ki.

26. §. A záró közgyűlés hivatalos tárgya az elnök, illetőleg a titkár évi jelentése, melyben a többi tisztviselők számadásai is bennfoglaltatnak; e számadásokat már előbb a kör kebeléből kiküldött háromtagú bizottság átvizsgálja. A jelentés tudomásulvétele esetében a tisztikar megbízása az ülés végével véget ér. A kör vagyonát, iratait s eszközeit az elnök megőrzés végett átveszi és átadja az intézet igazgatójának. A záróülés összekapcsolható tornaünnepéllyel és versenydíjak kiosztásával.

e) *A kör feloszlása.*

27. §. Ha a kör működése nem felel meg a kitűzött célnak, akkor az Igazgatóság bizonyos időre felfüggesztheti.

28. §. Az alapszabályok módosítása, a kör feloszlása s ez esetben vagyonának hovafordítása tárgyában hozandó közgyűlési határozatok a m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz az intézeti Igazgatóság útján felterjesztendők.

29. §. Abban az esetben, ha a kör az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, az, amennyiben működésének folytatása következtében az állam vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyben forogna, a m. kir. kormány által haladéktalanul felfüggeszthető, s a felfüggesztés után elrendelendő vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy az alapszabályok szigorú követésére különbeni feloszlatás terhe alatt kötelezetik.

Kelt a tanári karnak Budapesten 1913 április 4-én tartott értekezletéből.

Dr. Fest Sándor
jegyző.

P. H.

Dr. Badics Ferenc
kir. tan., főig.

170817
V. 1913. szám.

Jóváhagyom.

Budapesten, 1913. évi nov. hó 2-án.

A miniszter rendeletéből.

Boncz
miniszteri tanácsos.

P. H.

Ezen alapszabályok az ifjúsággal közöltetvén, a nagy számban jelentkezett tagok megválasztották maguk köréből a tisztikart.

Tanárelnök: *Szervánszky Jenő.*

Ifjúsági elnök: *Lumniczer Sándor*: VIII. o. tan.

« alelnök: *Horváth Loránt* VII. o. tan.

Titkár: *báró Feichtinger György* VIII. o. tan.
Pénztárnok: *Várady Károly* VII. o. tan.
Ellenőr: *báró Jeszenszky Tibor* VII. o. tan.

Osztálykapitányok: a VIII-ikban *Tuzson Tibor* és később *Korányi Miklós*, a VII-ikben *Hegyessy László*, a VI-ikban *Göllner Lajos*, az V-ikben *Bolváry Ferenc*, a IV-ikben *Pischinger Tibor*, a III-ikban *Göllner Miklós*.

Az alapszabályok által meghatározott keretben minden alkalmat megragadtunk, mely a testnevelés céljára alkalmas volt.

Labdarúgóink egymásközt rendeztek versenyeket, sőt a VI. osztály csapata a Heinrich F. C. csapatát 5:0 arányban verte meg. Hetenként kétszer volt tréning részben kibérelt pályákon, részben a Heinrich-pályán, melynek díjtalan átengedéséért ez úton is hálás köszönetet mondunk a tulajdonos úrnak.

Ezen szakosztályt *Horváth Loránt* VII. o. tan. vezette nagy lelkesedéssel.

Tornaszakosztályunk hetenként kétszer (összesen 25-ször) tartott tornaórákat, melyeken német- és svédrendszerű gyakorlatok folytak. Itt különösen az alsóbb osztályokból vettek részt nagy buzgósággal.

Ezen szakosztályban *Geduly Olivér* tanárjelölt és *Dávid Tibor* tornatanítójelölt urak vezették a gyakorlatokat, az ifjúsági elnök pedig *Várady Károly* VII. o. tan. volt.

Az athletikai szakosztály hetenként tartott tréninget, ha az idő megfelelt és volt jelentkező. Súlyemelés, birkózás a tornateremben folyt. Ősszel a B. E. A. C. pályáján versenyt tartottunk szép eredménnyel. Ifjúsági elnök *Bolváry Géza* VII. o. tan. volt.

A lawn-tenisz szakosztály is dicséretes munkásságot fejtett ki. Az ősszel tartott háziversenyünk és az utána következő iskolai mérkőzés, ahol az Evangelikus főgimnázium versenyzői ellen szép eredményeket értünk el, arra buzdítottak, hogy saját költségünkön az intézet tornacsarnokában téli pályát rendezzünk be. A tagok itt hetenként háromszor 4 – 6-ig gyakorolták magukat. Ezen szakosztály ifjúsági elnöke *Hegyessy László* VII. o. tan. volt, aki lelkesedéssel látta el tisztét.

Az úszószakosztály hetenként egyszer a Rudas-fürdőben tartott tréninget. Ugyanott háziversenyt is rendeztünk, azonfelül más iskolákkal is szép sikerrel versenyeztek tagjaink.

A vívószakosztály tréninget az iskolában nem tartott, mert vívóink különböző vívótermekbe járnak állandóan. Tavasszal egy házi vívó-verseny volt jó eredménnyel.

Ifjúsági elnök *Weiser Arthur* VIII. o. tan. volt. Télen a jég-hockeyben elért eredmények nagyrészt *Lumniczer Sándor* VIII. o. tan. érdeme.

Hogy más iskolák működéséről tájékozva legyünk, az «Ifjúsági testnevelés» című lapot járattuk.

A kör tisztikarát és az osztálykapitányokat továbbá *Rottmann Jenő* VI., *Heinrich Tibor* VI. és *Söpkéz Sándor* IV. o. tanulókat, kik buzgalmukkal kitüntek, a tanárelnök a május 8-án tartott közgyűlésen szép emlékérmekkel tüntette ki.

IV. *Céllövés* oktatását ez idén a honvéd-parancsnokság megbízásából *Pintér József* főhadnagy úr végezte, *Pogány Géza* százados úr felügyelete mellett. Az előgyakorlatok befejezése után a télen át lövőgyakorlatokat tartottak gyutacs-töltényekkel a ker. parancsnokság helyiségében, éles tölténnyel pedig a kistétényi katonai céllövő-téren f. év április 17. és 22-én.

Mivel a VIII. osztály növendékeimár két éven át szép eredménnyel gyakorolták magukat a céllövészetben, az idei tanévben a VI. és VII. osztály következő növendékei vettek abban részt:

	VI. osztály:		VII. osztály:
	Barca József		*Barok László*
	Becsky Ödön		*Berecz László*
	Bede Ödön		*Bolváry Géza*
	Bricht László		*Fischer Béla*
5	*Erőss Arisztid*	5	*Gold István*
	Galster László		*Hatvany László*
	Gál László		*Hegyessy László*
	Göllner Lajos		*Herz György*
	Kelemen Endre		*Horváth Boldizsár*
10	*Küszler István*	10	*Jalsoviczky Béla*
	Mandl Félix		*Orbán György*
	Marsovszky Endre		*Rudó István*
	Pacher Béla		*Salacz Pál*
	Pályi Gyula		*Schwarz Miklós*
15	*Publik Andor*	15	*Streitmann Endre*
	Rottman Jenő		*Szabó László*
	Sándor Jenő		*Simon József*
	Szilágyi Kálmán	18	*Várady Károly*
19	*Szomjas József*		Összesen: 37.

Az áprilisi előgyakorlatokon elért eredmények alapján a május 24-én tartott céllövő versenyre kijelöltettek (lövészrangsorban): *Orbán György, Barcza József, Rudó István, Jalsovitzky Béla, Salacz Pál, Gál László, Szilágyi Kálmán, Schwarz Miklós, Simon József* és *Marsovszky Endre.* Ezek közül az összes fővárosi középiskolák versenyén legjobb eredményt értek el: *Salacz Pál* VII. oszt. 5 találat 17 pont. *Schwarz M.* VII. oszt. 5 találat 14 pont. *Orbán György* VII. oszt. 4 találat 19 pont. *Szilágyi Kálmán* VI. oszt. 4 találat 13 pont.

Mind a négyen szép emléktárgyakat s egy-egy érmet nyertek jutalmul.

Szervánszky Jenő.

X.

ISKOLAI EGÉSZSÉGÜGY.

Iskolánk egészségügyi viszonyairól szólva, mindenekelőtt közöljük a fertőző betegségekről szóló kimutatásunkat, mely mind a főváros, mind különlegesen iskolánk egészségügyi viszonyait a leghívebben tünteti fel. *Vörhenyben* megbetegedett 4 tanuló: az I-ből 1, a VII-ből 2, a VIII-ból 1. A családban előfordult megbetegedés miatt ki volt tiltva 5 tanuló. *Kanyaróban* megbetegedett 9 tanuló: az I-ből 1, a III-ból 2, a IV-ből 1, a VI-ból 5. A családban előfordult megbetegedés miatt ki volt tiltva az I-ből 1, a II-ból 2, a III-ból 1, a IV-ből 1, a VI-ból 1, a VII-ből 1, továbbá 1 tanárjelölt és 1 rendes tanár. *Bárányhimlőben* megbetegedett az I. osztály 2 tanulója és a VII. osztály 1 tanulója. *Járványos fültőmirigy* gyulladásban az I-ből 1. A tanulóknak fertőző betegségben való megbetegedési száma 17; a családban előfordult megbetegedések száma pedig 14. Az összes fertőző betegségek könnyű lefolyásúak voltak, úgy, hogy az év folyamán súlyosabb megbetegedés vagy fertőző bajból származó haláleset nem fordult elő. Az I-ső osztály tanulói közül tanárai és osztálytársai által egyaránt igazán szeretett Tóth Jánost ragadta el élte tavaszán a kérlelhetetlen halál. Iskolánk e neveltje vakbélgyulladásból kiinduló hashártya-gyulladás áldozata lőn.

Alább az osztálykönyvek alapján állítottam össze az iskolában előfordult összes megbetegedések statisztikáját, valamint a betegségek miatt mulasztott órák számát.

A megbetegedés	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	osztályban							
Vörheny	1	—	—	—	—	—	2	1
Kanyaró	1	—	2	1	—	5	—	—
Bárányhimlő	2	—	—	—	—	—	1	—
Difteria	—	—	—	—	—	—	—	—
Rubeola	—	1	4	1	—	—	—	—

A megbetegedés	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	osztályban							
Fültőmirigygyulladás	1	—	—	—	—	—	—	—
Typhus	—	1	—	—	—	—	—	—
Influenza	2	4	5	4	3	3	—	2
A családban vörheny	1	—	1	—	—	—	1	2
« kanyaró	1	2	1	1	—	1	1	—
« bárányhimlő	—	—	—	—	—	—	—	—
« difteria	1	—	—	—	—	—	—	—
Hülés	26	26	17	40	35	25	20	43
Láz	3	7	3	8	2	—	4	5
Gyomorrontás	21	25	24	37	28	21	19	27
Orrvérzés	1	1	1	—	3	—	3	3
Fülbaj	4	—	—	2	1	—	2	1
Fejfájás	4	11	1	18	24	11	7	3
Fogfájás	2	1	1	1	10	4	9	2
Mandulagyulladás	7	4	5	3	3	—	1	—
Torokfájás	33	31	46	31	26	12	9	11
Bronchitis	17	5	5	10	3	3	—	2
Mellhártyagyulladás	—	1	—	—	—	—	—	—
Tüdőgyulladás	—	—	—	—	1	—	—	—
Gyomorbélhurut	—	—	2	—	2	—	—	—
Vakbélgyulladás	—	1	—	—	—	—	—	1
Kötőhártyagyulladás	—	—	1	1	—	—	—	1
Szaruhártyagyulladás	1	—	—	—	—	—	—	—
Árpa	—	—	1	—	—	—	—	—
Kelés	1	1	—	1	—	—	—	2
Izomcsúz	—	1	—	—	—	—	—	—
Lábfájás	—	2	1	7	4	3	6	2
Törés	—	—	—	—	1	1	—	—
Egyéb baleset	—	1	6	3	5	—	1	3
Műtét	—	—	—	—	3	—	1	—
Izgatott kedélyállapot	1	—	—	—	—	—	—	—
Neurasténia	—	—	—	—	—	1	—	—
Chorea	—	—	—	—	1	—	—	—
Sárgaság	—	—	—	—	2	—	—	1
Vesebaj	—	—	—	—	—	—	—	2
Mirigydaganat	—	—	—	—	—	1	—	—
Arcfájás	—	—	—	—	—	—	—	1
Orrsövény-fekély	—	—	—	—	—	—	—	1
Csonthártyagyulladás	—	—	—	—	—	—	—	1

Az összes fertőző megbetegedések közül a legnagyobb számot a rubeola érte el. A táblázatból ez nem tűnik ki, amennyiben a statisztika összeállítása alkalmával június hónap közepén a II. osztályban járványszerűen mutatkozik és ezidőszerint rubeola miatt 7 tanuló nem látogatja az előadásokat. A járvány, mint rendesen, igen enyhe lefolyású, úgy, hogy a szokásos házilag végzett erős formalin-desinfectión kívül semminemű különleges intézkedést nem tett szükségessé. A fertőző betegségek körül tett tapasztalatoknál újból hivatkozhatom a múlt évi Értesítőnkben tett ama kijelentésemre, hogy a betegségek tovaterjedésében egyrészt maguk a szülők, másrészt pedig a kezelőorvosok a hibásak, amennyiben a gyermekeket többször a kitiltási idő előtt küldik vissza az iskolába.

Tanórákat mulasztottak és igazoltak betegség miatt:

Mulasztott órák száma	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1—10-ig	83	77	72	116	116	69	69	89
11—20 «	33	22	32	35	17	10	9	14
21—30 «	14	14	12	8	8	2	1	5
31—40 «	9	6	7	5	4	1	2	4
41—50 »	2	1	2	2	2	2	—	3
51—60 «	3	—	2	1	3	2	1	—
61—70 «	2	—	—	—	2	—	—	—
71—80 «	—	—	1	—	—	—	1	—
81—90 «	1	—	—	—	1	—	1	—
91—100-ig	—	—	—	1	—	3	—	—

Betegség miatt 100-nál több órát mulasztott az I-ső osztályban 3 tanuló (mellhártyagyulladás miatt 120 órát, tüdőgyulladás miatt 156 órát, influenza miatt 273 órát); a III. osztályban 3 tanuló (112 órát vörheny miatt, 124 és 144 órát kanyaró miatt); a IV. osztályban 1 tanuló (155 órát kanyaró miatt); az V. osztályban 2 tanuló (tüdőgyulladás miatt 257 órát, chorea miatt 308 órát): a VI. osztályban 2 tanuló (105 és 129 órát kanyaró miatt); a VII. osztályból 1 tanuló (106 órát kanyaró miatt) és a VIII-ban 1 tanuló (134 órát vörheny miatt.)

Mint az intézet iskolaorvosa félévenkint megtartottam a szokásos szemvizsgálatot, valamint minden egyes esetben felülvizsgáltam a tornázás alól felmentésüket kérő tanulókat.

Hogy a tanulók az egészségtani órák alatt gyakorlatilag elsajátított ismereteiket az első segélynyujtás terén felhasználhassák, továbbá, hogy iskolatársaik iránti baráti érzületüket és altruizmusukat fokozzuk, a VIII. osztály tanulói rendszeres mentőszolgálatot tartottak. A mentőszolgálatot 1—1 heti időközben

együttesen 2 tanuló látta el. A szolgálatban levőket vöröskereszt es karszalagjuk ismertette meg. A szolgálatot tevő tanulók minden egyes esetet külön e célra szolgáló jelentőkönyvükbe irtak be, s azonkívül állandóan az iskolaorvos felügyelete alatt működtek. A mentőszolgálatot 1913 november hó 4-én létesítettük s azt április 28-ig a VIII. osztály, azontúl pedig az év végéig a VII. osztály tanulói látták el.

Az iskolai balesetek számát, melyeknél az iskolai mentők nyújtottak segélyt a következő táblázat tünteti föl:

A baleset	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	tanár	
Vágott seb	1	—	1	1	—	—	2	4	—	
Zúzott «	—	—	—	—	—	—	1	2	—	
Szúrt «	—	1	1	2	—	—	—	—	—	
Szakított seb	—	—	1	—	—	—	2	—	—	
Horzsolás	—	3	2	9	1	3	6	2	—	
Orrvérzés	1	1	1	—	—	—	5	5	—	
Ütés	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
Ájulás	—	—	—	—	—	1	—	1	—	
Szálka	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Szem ütődése	—	—	—	—	—	1	—	1	—	
Szembe jutott idegen test	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Összesen	2	5	6	12	2	5	17	16	1	66 eset

Miként e táblázatos kimutatásunk is bizonyítja, kevésszámú tanulóinkhoz viszonyítva, baleset elég nagy számban, összesen 66-szor fordult elő, szerencsére azonban mindegyik csak könnyebb természetű volt. Az 1914 június 13-án tartott juniálison az iskola mentőőrsége is kivonult, dolga azonban egész nap nem akadt.

A szolgálatot a tanulók mindig kellő komolysággal és megfelelő ügyességgel látták el, úgy hogy egyes baleset alkalmával a régebbi tréfálózás helyett megértő együttérzést és a segítés vágyát tapasztalhattuk. A mentőszolgálat mindenesetre igen üdvösnek bizonyult, úgy hogy igyekezni fogunk azt a jövőben is megtartani.

Az egészségtan rendszeres tanítása az idén már a VII. és VIII. osztályban folyt; a tananyagot illetőleg utalunk a megfelelő fejezetre.

Dr. Lobmayer Géza
iskolaorvos és egészségtan-tanár.

XI. STATISZTIKAI KIMUTATÁSOK.

I. A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		osztályban								
Nyilvános tanuló	az iskolai év folyamán fölvétetett	37	40	39	43	41	34	28	35	297
	« « « « magántanuló lett	1	2	1	—	2	—	—	—	6
	« « « « önként kimaradt	3	2	—	—	—	—	1	—	6
	« « « « kizáratott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	« « « « meghalt	—	1	—	—	—	—	—	—	1
	az osztályvizsgálatról elmaradt	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	osztályvizsgálatot tett	33	35	38	43	39	34	27	35	284
Magántanuló	felvétetett	1	2	—	1	—	3	—	1	8
	osztályvizsgálatot tett	2	4	1	1	2	2	—	1	13

II. A felvett nyilv. tanulók megbetegedései.

Megbetegedések száma	nem fertőző, könnyű	72	103	135	177	118	83	100	107	895
	« « súlyos (6 napnál tovább tartó)	39	10	10	8	10	4	1	8	90
	fertőző (járványos)	11	9	6	2	—	8	2	1	39

III. A tanulók megoszlása kor szerint.

A nyilv. és magántanulók együttes létszámából 1913 december 31-én	9-ik évét már betöltötte	7	—	—	—	—	—	—	—	7
	10-ik « « «	27	5	—	—	—	—	—	—	32
	11-ik « « «	3	32	1	—	—	—	—	—	36
	12-ik « « «	—	3	34	4	—	—	—	—	41
	13-ik « « «	—	—	4	38	8	—	—	—	50
	14-ik « « «	—	—	—	2	30	7	—	—	39
	15-ik « « «	—	—	—	—	3	28	3	—	34
	16-ik « « «	—	—	—	—	—	1	23	9	33
	17-ik « « «	—	—	—	—	—	—	1	24	25
	18-ik « « «	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	19-ik « « «	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	A nyilvános és magántanulók együttes létszáma 1913 december 31-én	37	40	39	44	41	36	27	35	299

IV. A tanulók megoszlása honosság és a szülők (v. gyámok) állandó lakóhelye szerint.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		osztályban								
Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók	összes száma	35	39	39	44	41	36	27	36	297
	Ezek közül magyar honos volt:									
	1. magyarországi illetőségű	35	39	39	44	41	36	27	36	297
	2. horvát-szlavonországi illetőségű	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	boszniai illetőségű	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	külföldi honos volt	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	száma, akiknek szülője (v. gyámja) állandóan Budapesten lakott	35	37	38	44	40	34	24	34	286

V. Az osztályvizsgálatot tett nyilv. és magántanulók megoszlása törvényhatóságonként szülőik (v. gyámjuk) magyarországi állandó lakóhelye szerint.

Magyar anyaország	Vármegyék: Bars	—	—	—	—	—	1	—	—	1
	Békés	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Esztergom	—	1	—	—	—	—	—	—	1
	Fejér	—	—	—	—	—	—	2	—	2
	Győr	—	—	—	—	1	—	—	1	2
	Krassó-Szörény	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pest-Pilis-Solt-Kiskún	—	1	1	—	—	1	1	—	4
	Zala	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	a) Vármegyék együtt	—	2	1	—	1	2	3	2	11
	b) Városok: Budapest	35	37	38	44	40	34	24	34	286
Vármegyék és városok együtt		35	39	39	44	41	36	27	36	297

VI. Az osztályvizsgálatot tett nyilv. és magántanulók megoszlása szülőik (v. gyámjuk) foglalkozása (társadalmi állása) szerint.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	Összesen
		osztályban								
A szülők (v. gyámok) közül	nagybirtokos, nagybérlő (1000 kat. holdon felül)	3	3	3	2	1	1	—	2	15
	középbirtokos és bérlő (100–1000 kat. holddal)	—	1	—	—	2	2	3	1	9
	kisbirtokos, kisbérlő (100 kat. holdon alul)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	egyéb őstermelő (feles, majoros, kertész, halász)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	gazdasági tisztviselő	—	—	1	2	—	—	—	—	3
	egyéb gazdasági segédszemély (földműves, napszámos, gazdasági cseléd)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nagyiparos, bánya nagyvállalkozó	2	1	2	2	3	3	—	1	14
	kisiparos, bánya-kisvállalkozó	—	—	—	1	—	—	—	—	1
	ipari v. bányászati tisztviselő	—	—	—	1	1	2	—	—	4
	egyéb ipari v. bányászati segédszemély (előmunkás, segéd, munkás stb.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nagykereskedő, nagyvállalkozó	3	1	3	1	3	1	1	1	14
	kiskereskedő, kisvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	kereskedelmi vagy közlekedési tisztviselő	2	6	1	3	4	—	4	8	28
	egyéb keresk. v. közl. segédszemély (altiszt, segéd, szolga)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	köztisztviselő (a papok, tanárok és tanítók kivételével)	4	9	7	9	6	6	1	6	48
	pap, tanár, tanító	7	4	4	6	4	9	4	5	43
	másféle értelmiségi (orvos, ügyvéd, közjegyző, gyógyszerész, orsz. képv. stb.) ilyeneknél alkalmazott segéd, irnok stb.	10	12	13	14	9	9	12	11	90
	közhivatalban alkalmazott vagy másféle értelmiségi altiszt vagy szolga	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	katonatiszt (honvédtiszt, csendőrtiszt)	2	1	2	2	2	2	—	—	11
	katonaaltiszt (honvédaltiszt, csendőraltiszt)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	tőkés, járadékos, háztulajdonos	2	—	—	—	—	—	—	1	3
	nyugdíjas tisztviselő, vagy az értelm. körébe számítható egyéb nyugdíjas	—	1	1	1	—	—	—	—	—
	magánzó vagy eltartásos	—	—	2	—	6	1	1	—	10
	egyéb és ismeretlen foglalkozású	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	árvaházi, szeretetházi tanulók	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mindössze	35	39	39	44	41	36	27	36	297

VII. Az osztályvizsgálatot tett nyilv. és magántanulók megoszlása vallás szerint.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		osztályban								
Az osztályvizsgálatot tett tanulók	összes száma	35	39	39	44	41	36	27	36	297
	Latin szertartású róm.kath. vallású volt	17	18	22	18	16	17	14	12	134
	Görög « « « « «	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Református vallású volt	1	4	2	2	5	3	2	5	24
	Ágostai h. ev. « «	3	2	1	3	5	6	1	5	26
	Görög keleti « «	1	1	1	1	—	—	—	1	5
	Unitárius « «	—	1	—	3	1	2	—	1	8
	Izraelita « «	13	13	13	17	14	8	10	12	100

VIII. Az osztályvizsgálatot tett nyilv. és magántanulók megoszlása anyanyelv szerint.

Az oszt. vizsg. tett tanulók közül	magyar anyanyelvű volt	34	39	37	43	41	36	27	36	293
	német « «	—	—	1	—	—	—	—	—	1
	szerb « «	1	—	1	1	—	—	—	—	3
	horvát « «	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nem magyar anyanyelvű volt	1	—	2	1	—	—	—	—	4

IX. Az oszt. vizs. tett tanulók megoszlása nyelvismeret szerint

Az osztályvizsg.tett magy. anyanyelvű tanulók közül	csak magyarul tudott	8	16	6	6	10	7	8	5	68
	más nyelven is «	26	23	33	37	31	29	19	31	225
	németül « «	23	23	29	37	31	29	19	27	218
	tótul « «	—	—	2	1	1	4	—	2	7
	oláhul « «	—	—	—	2	—	—	—	—	2
	szerbül « «	—	—	—	—	—	—	1	1	
	olaszul « «	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	angolul « «	—	3	4	2	6	9	4	11	39
	franciául « «	8	4	16	8	7	15	13	16	87

X. Ismétlők; a görög-pótló tárgyak tanulói; magaviselet és mulasztások.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		osztályban								
Az osztályvizsgálatot tett	nyilv. és magántanulók közül:									
	ismétlő volt	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	a görög-pótló tárgyakat tanulta	—	—	—	—	25	19	18	18	80
	nyilvános tanulók közül:									
	magaviseletből 1 osztályzatot kapott	30	35	33	35	32	31	19	35	250
	« 2 osztályzatot kapott	3	—	5	8	7	3	8	—	34
	« 3 osztályzatot kapott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	« 4 osztályzatot kapott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	nyilvános tanulók közül:									
	egy órát sem mulasztott	1	1	2	—	6	3	5	1	19
	csak igazoltan «	31	34	36	43	33	31	21	34	263
	igazolatlanul «	1	—	—	—	—	—	1	—	2
	nyilvános tanulók által:									
	igazoltan mulasztott órák száma	2317	1722	2510	2026	2512	1741	1069	1335	15232
	igazolatlanul « « «	2	—	—	—	—	—	1	—	3

XI. Az osztályvizsgálatot tett tanulók általános előmenetele.

	Részletezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		osztályban								
A) *A nyilv. és magántanulók közül minden rendkívüli tárgyból*	jeles osztályzatot kapott	9	8	9	9	7	3	1	7	53
	legalább jó « «	12	19	22	11	3	10	7	16	100
	legalább elégséges osztályzatot kapott	13	12	8	23	28	23	17	12	136
	egy tárgyból elégtelen « «	—	—	—	1	1	—	2	—	4
	két « « « «	1	—	—	—	—	—	—	1	2
	több « « « «	—	—	—	—	2	—	—	—	2
B) *A nyilv. tanulók közül mint rendkívüli tárgyat*	az angol nyelvet legalább elégséges eredménnyel tanulta	—	—	—	—	12	2	9	6	29
	a francia nyelvet	—	—	9	8	5	1	—	—	23
	az egészségtant	—	—	—	—	—	—	27	35	62
	a szabadkézi rajzot	10	5	2	1	2	8	1	2	31
	a gyorsírást	—	—	16	18	13	3	2	—	52
	a műéneket	31	—	—	—	—	—	—	—	31

XII. Az osztályvizsgálatot tett nyilv. és magántanulók osztályzatainak kimutatása.

	Tantárgy	I. osztály				II. osztály				III. osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. oszt.			
		jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elégs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.	jeles	jó	elgs.	elgt.
Rendes tárgyak	Vallástan	20	10	5	—	22	13	4	—	21	14	4	—	15	20	9	—	14	10	17	—	17	10	9	—	19	7	7	—	24	11	1	—
	Magyar nyelv	11	14	10	—	19	15	5	—	18	18	3	—	19	15	10	—	9	12	18	2	13	15	8	—	6	12	9	—	19	8	9	—
	Latin nyelv	9	15	11	—	14	20	5	—	13	22	4	—	15	12	17	—	8	14	19	—	8	14	14	—	3	10	13	1	15	11	9	1
	Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	6	—	8	6	3	—	2	6	1	—	9	6	3	—
	Görög-pótló irodalom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	15	8	—	5	12	2	—	2	6	10	—	9	5	3	1
	Görög-pótló rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	15	—	5	4	10	—	7	—	11	—	3	10	5	—
	Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	17	16	6	—	19	15	10	—	11	19	11	—	13	13	10	—	6	12	9	—	28	7	1	—
	Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	14	25	—	—	14	16	14	—	8	17	14	2	7	15	14	—	4	14	9	—	19	9	8	—
	Földrajz	17	15	2	1	22	15	2	—	18	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Természetrajz	17	10	7	1	15	21	3	—	—	—	—	—	12	13	18	1	14	10	14	3	11	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	8	5	—	22	7	7	—
	Mennyiségtan	13	15	7	—	16	15	8	—	12	24	3	—	24	15	5	—	8	21	10	2	6	15	15	—	5	14	7	1	19	7	10	—
	Rajzoló geometria	15	11	9	—	20	12	7	—	14	22	3	—	20	11	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Filozófiai propedentika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	9	1	—
	Szépírás	5	18	10	—	14	15	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Testgyakorlás	10	19	4	—	11	19	3	—	22	12	—	—	21	18	2	—	19	16	3	—	19	12	1	—	13	11	2	—	20	8	—	—
Rendkívüli tárgyak	Angol nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	6	—	—	2	—	—	5	2	2	—	6	—	—	—
	Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	1	—	5	1	2	—	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	23	1	—	16	17	2	—
	Szabadkézi rajz	4	3	3	—	4	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	5	2	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—
	Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	16	2	—	—	5	6	2	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
	Műének	4	20	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Észrevétel: A tornázásból összesen 19 tanuló volt felmentve, még pedig: az I. o. —, a II. o. 2, a III. o. 4, a IV. o. 2, az V. o. 1, a VI. o. 2, a VII. o. 1, a VIII. o. 7. Összesen: 19.

XIII. Az 1913—14. tanévi érettségi vizsgálatok.

Az első ízben tett teljes vizsgálaton nyilvános tanuló:

Érettségire jelentkezett	Az írásb. dolgozatokat legalább elégséges eredménnyel készítette el	Szóbelire bocsáttatott	Betegsége miatt nem jelent meg a vizsgálaton	A szóbeli vizsgálat alapján				
				jelesen érett	jól érett	érett	javító	ismétlő
							vizsgálatra utasíttatott	
35	35	35	—	16	10	8	1	—

XIV. Az érettségit tett tanulók tovább tanulnak:

I. A tudomány-egyetem				II. A műegyetem				III. Más főiskolákon			IV. Katonai kötelezettségnek tesz eleget	V. Kereső pályára lép
hittani	jogi	orvosi	bölcsészeti	vegyészmérnöki	építészeti	mérnöki	gépészmérnöki	mezőgazdaságin	kereskedelmin	katonain		
karán				szakosztályán								
—	9	7	1	—	1	2	6	2	6	1	—	—

XII.

AZ INTÉZETI SZERTÁRAK ÉS KÖNYVTÁRAK GYARAPODÁSA 1913-BAN ÉS 1914. ELSŐ FELÉBEN.

I—III. **Bútorok, házi és irodai fölszerelések.** *Vétel útján:* Egy könyvtári szekrény. — Egy rajzszekrény. — Egy tanári dolgozóasztal. — Két kisebb egyfiókos asztalka. — Egy kétfiókos asztal. — Tíz nyeregszék. — Két kályhavédő deszkafal. — Hét automata vaskályha. — Címeres nemzeti zászló fémlándzsás rúddal. — Három feliratos tábla. — Egy térképtartó négy rúddal. — Villamos reflektorok és automata kályhák. — Miniszter fénynyomatú arcképe. — Fogasok. — Linoleum-szőnyeg. — Egy mosdó fölszereléssel. — Hivatalos Közlöny. (1913. és 1914.) — Magyarország tiszti cím- és névtára. (1913. és 1914.) — Budapesti cím- és lakásjegyzék. (1913. és 1914.) — Révai Nagy Lexikona. VII—X. k. — Gaar V. Az 1912. évi LXV. t.-c. (új nyugdíjtörvény.) — Névkönyv (1912/3. és 1913/4.) — Pecsétbélyeg vésete (rézlap). — *Ajándék útján:* Dr. Kármán Mór arcképe keretben. (Körösfői Kriesch Aladár tempera-festménye. A volt tanítványok ajándéka). — Ipari pályamutató. (A VKM. ajándéka).

Másfélévi gyarapodás: 62 db 4053 K 54 f. értékben.

A szertár őre: *dr. Badics Ferenc.*

IV. **Tanári könyvtár.** *A)* **Filozófia—Pedagógia.** *Vétel útján:* Medveczky: A római stoicismus társad. elméletei. — Rácz Lajos: Rousseau és Sauttersheim. — Várkonyi: A tudat fogalmáról. — Kisparti: Az erkölcsi nevelés elve a philanthropoknál. — Klein Magda: A materialismus és Lotze. — *Ajándék útján:* Annual Report of the board of Education of the City of St. Louis. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. (Rombauer Emil aj.) — Révai Nagy Lexikona I—X. (V. K. M. aj.) — Balázs István: A magyar középiskola reformja. (A szerző aj.) — Waldapfel: Ein deutscher Pedagog als Vorgänger Spencers (2 pld.) 40 f. (A szerző aj.). — *Folyóiratok: Vétel útján:* Athenaeum 1913. és 1914. — Archiv f. Gesch. d. Philosophie XIX. és XX. (Melléklete: Bibl. für Phil. 1. füzet.) — Neue Jahrbücher f. d.

classische Alt. u. f. Pädag. 1913. és 1914. II. rész. — Monatschrift für höhere Schulen 1913. és 1914. — Magyar Középiskola VI. és VII. — Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny XLVI. és XLVII. — Magyar Társadalomtud. Szemle VI. és VII. — Lehrproben u. Lehrgänge 1913. és 1914. — Néptanítók Lapja 1913. és 1914. — Sokrates 1913. és 1914. — Magyar Pædagogia 1913. és 1914.

Másfélévi gyarapodás: 44 db 429 K 30 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Waldapfel János.*

B) **História.** *Vétel útján:* Márki Sándor: Dózsa György. — Gombos Albin: Freysingi Otto Krónikája. — Thallóczy-Horvát: Magyarország melléktartományainak oklevéltára. III. — Veress Endre: Básta Gy. levelezése és iratai. II. — Kmoskó Mihály: Az emberiség első írott szabadságlevele. — Farkas Lajos: A római obligáció. — Márki Sándor: Nagy Péter cár és II. Rákóczi Ferenc. — Karácsonyi János: Emlékbeszéd Pór Antal fölött. — Szekfü Gyula: A száműzött Rákóczi. — Lindner Th.: Weltgeschichte. — Abafi-Szokoli: Hazánk, Tört. Közlöny. — Horváth Árpád: Bevezetés a magyar oklevéltanba. — Ugyanaz: A diplomatikai írástan alapvonalai. — Ugyanaz: A diplomatikai kortan alapvonalai. — Thallóczy-Barabás: A Frangepán-család oklevéltára. II. — Historische Zeitschrift. — Századok. — Archæologiai Értesítő. — Történeti Szemle. — Csánky Dezső: Árpád és az Árpádok. — Karácsonyi János: Kik voltak a böszörmények? — Freisingi Otto: I. Frigyes császár tettei. — Berzeviczy Albert: Aragoniai Beatrix életére vonatkozó okmánytár. — *Ajándék útján:* Kmetty Béla: A magy. ötvösök helyzete a XVI. században. — Novák József: A görög szabadságharc és Ypsilanti Sándor. — Gagyi Sándor: Erdély vallásszabadsága 1526—1571. — Tóth József: II. Rákóczi Gy. lengyel vállalatának előzményei. — Patek Ferenc: A magyarországi templariusrend története. — Halmos Flóra: A magyar és székely nemes társadalom. — Csanády László: Telekesy István. — Bálint Ernő: A királyi trón betöltésének módja. — Sándor József: Az Emke megalapítása és működése. — U. a.: Az Emke negyedszázados örömünnepe. — Bál-Förster: Hain Gáspár lőcsei krónikája. III. — Kepes Ernő: Lamprecht történet-filozófiája. — Marcsa Imre: A mezőtúri ref. főgimnázium története 1848-ig. — Kováts István: Kálvin és Servet. — Jantsits Tibor: Közgazdasági viszonyaink a XVI. században. — Bagyó János: Gróf Széchenyi István közlekedési reformja. — Rex Sándor: A magyar katholikus egyház helyzete 1526—1547-ig. — Miskolczi Gyula: Adatok Laon. Chalkondiles életrajzához. — Nemes Viktor: A pápaság világuralmi eszméi. — Raffel Dénes: Bethlen Gábor I. és II. támadásának okai. — Rausch Géza: Az ausztriai csá-

szári cím eszméje. — Forster Gyula: Magyarország műemlékei. — Nagy Ernő: Magyarország közjoga. — Téglás Gábor: Hunyad vármegye története. — Ugyanaz: A rómaiak hadiszolgálata. — Érdujhelyi Menyhért: Ujvidék története. — Szentkláray: Debreczeni Bárány Ágoston. — Historische Zeitschrift 112 kötet. — Történeti Szemle III. évf. — Századok. 48 évf. — Archaeologiai Értesítő. Új folyam 34 k.

Másfélévi gyarapodás: 71 drb 335 K 90 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *Ujházy László.*

C) **Geografia.** *Vétel útján:* Ethnografia 1913 és 1914. — Földrajzi Közlemények 1913 és 1914. — Berg Alfréd: Geograph. Wanderbuch 1914. — Fick Wilhelm: Erdkunde 1905. 4. köt. — Stein Aurél: Romvárosok Ázsia sivatagjaiban 1914. — Prinz Gyula: Budapest földrajza. Magy. orsz. várm. és városai. Somogym.) — Balbi-Czirbusz: Egyetemes földr. 5 köt. — Ewald Banse: Illustr. Länderkunde 1914. — *Adomány útján:* Schindler Marianne: Az Adria felé vezető utaink geografiája. — Stancz Ernő: Budapest lakossága stb. — Pásztor Lajos: A rutének letelepülési viszonya. — Balázs István: A francia és svájci Jura-hegys. term. és polit. földrajza 1900.

Másfélévi gyarapodás: 20 drb 98 K 64 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *Pályi Sándor.*

D) **Magyar filológia és Szarvas-könyvtár.** *Vétel útján:* Műveltség Könyvtára II.: 5. k. — Pintér J.: A magyar irod. tört. Bessenyeitől Kazinczy haláláig. I—II. k. — Akadémiai Emlékbeszédek XVI. 1—4. — Erdélyi Múzeum, Irodalomtörténet, Irodalomtörténeti Közlemények, Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Nyelvtudományi Közlemények, Akad. Értesítő, Akad. Almanach 1913 és 1914. évf. — Dézsi L.: Tinódi Sebestyén. — Váczy J.: Tompa Mihály. — Vértesy J.: A magyar romantikus dráma. — Császár El.: A német költészet hatása a magyarra. — Akad. Almanach 1914. — Akad. Emlékbeszédek XVI. 6—9. — Gombocz-Melich: Etym. Szótár I. 1. — *Adomány útján:* Pánity V.: Néhány v-tő kódexeinkben. — Sebestyén A.: A magyar népdal. — Dobóczki P.: Népies alakok az irodalomban. — Fitz A.: Salamon mint műbíráló. — Gyomlay L.: Gyulai mint költő. — Zempléni A.: Turáni dalok. — Kastner J.: A karthausi. — Eckhardt S.: Balassi Bálint. — Berecz S.: Apollonius históriája. — Bogner M.: A bécsi, müncheni kódex mondattana. — Pesthy P.: Kölcsey mint műkritikus. — Illés Gy.: Szent Elek legendája. — Élő G.: Dobsa színművei. — Németh Gy.: Török nyelvek hangtörténete. — Nagy J.: Osztrovszky drámái. — Weiszkopf L.: Heinse mint esztétikus. — Fitz J.: Brassai kritikai elvei. — Jákó K.: Magyarországi latin epika. — Lányi E.: Czakó színművei. —

Koch L.: Czakó drámái. — Révhegyi R.: Kölcsey mint kritikus. — Zánkay C.: Kazinczy Ferenc. — Balogh A.: Dayka Gábor. — Popovics L.: Zmáj-Joanovics János. — Margalits E.: Isten a világ közmondásaiban. — Budapesti Ujságírók Egyesületének Almanachja.

Másfélévi gyarapodás: 50 drb. 253 K 50 f. értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Császár Elemér.*

E) Klasszika filológia. *Vétel útján:* Vértesy Dezső: Anthologia az újkori görög nép költészetéből. — Pauly-Wissowa: Realencyclopädie des klass. Altertumswissenschaft VIII. 1. VIII. 2. és Supplementb. II. — Briese: Die Entwickelung der Naturgefühle bei Griechen u. Römern. — Thesaurus linguæ Latinæ vol. V. fasc. 5. Vol. VI. fasc. 1. Supplementum IV. — Walde: Latein.-etymol. Wörterbuch. — Egyetemes Philologiai Közl. 1913 és 1914. — Berliner Philolog. Wochenschrift 1913 és 1914 és Sonderheft. — Neue Jahrbücher I. für Philologie) 1913 és 1914. — *Ajándék útján:* Horváth E.: Romanus veterum melodiarum princeps. — Mészáros: Smyrnai Bion. — Kerekes P.: Τρόποι τῶν Ἀργοναυτικῶν. — Komoncy G.: Idők, actiók. — Pongrácz: Efesusi levél. — Kutrucz: Homeri erkölcsök. — Benigny Gy.: Fejezetek a latin hangsúly történetéből. — Braun S.: Apulejus-tanulmányok. — Révay J.: Commodianus-tanulmányok 1—2. —

Másfélévi gyarapodás: 26 drb 262 K 54 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Vértesy Dezső.*

F) Modern filológia. *Vétel útján:* Schwartz Frigyes: A soproni német gyermekdal. — Szentirmay Gizella: Mörike Eduard. — Kauffmann: Deutsche Altertumskunde I. — Koeppel E.-Estyné: Byron. — Velics: Über die Mnemotechnik d. Zukunft. — *Ajándék útján:* Hanvai J.: Emilia Galotti, Kabale und Liebe és Maria Magdalene. — Dapsy A.: La Rochefoucauld mémoirejai. — Steiner E.: A. de Montchrestien; La Reque d'Escosse. — Hajek E.: Az erdélyi-szász regényirodalom a XIX. sz. közepén. — Révész A.: A halál gondolata Villon költészetében. — Rózsa D.: Thomson és a természetérzék. — Geiger J.: B. Houwald E. Kr. végzetdrámái. (A bp. tud. egyet. bölcs. karának aj). — Kőrösi Sándor: Olasz-magyar és Magyar-olasz szótár I. k. 1—2. rész. (VKM. aj.) — Donáth L.: Richardson az angol regény tört. — Péner: Júszuf Al-Baszîr. — Klein: Júszuf Al-Baszîr. — Morgenstern: Júszuf Al-Baszîr. — Schmidt Tibor: A hazai oláhság kolindaköltészete. (A bp. tud. egyetem bölcs. karának aj.) *Folyóiratok: Vétel útján:* Zeitschrift für deutschen Unterricht 1913 és 1914. — Deutsche Literaturzeitung 1913 és 1914 (és tárgymutató 1912-hez).

Másfélévi gyarapodás: 23 db 170 K 20 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Waldapfel János.*

G) **Mathematika—Geometria.** *Vétel útján:* Mathematikai és Természettudományi Értesítő 1913 és 1914. — Bibliotheca Mathematica 1913 és 1914. — Középiskolai Mathematikai Lapok 1913. — Mathematikai és Physikai Lapok 1913 és 1914. — Galovits Z.: A szövetkezetek alapelve. — Encyklopädie der math. Wissenschaften. Bd. II. 2. Heft 2—3. — Bd. IV. 1. II. Heft 3, — Bd. IV. 2. II. Heft 4. — Bd. VI. 2, Heft 5. — *Adomány útján:* Euler L.: Opera omnia. Ser. I: Vol. 1. 10. 11. 12. 20. 21. — Ser. II: Vol. 1. 2. — Ser. III: Vol. 3. 4. (M. T. Akadémiától). — Keleti K.: Compte rendu du Congrès international. 1878. — Tillinger J.: A transcendens egész függvények. (Egyetem bölcs. karától.) — Budapest székesfőváros közállapotai 1908-ban. (Fővárosi statisztikai hivataltól.) — Magyar Statisztikai Közlemények. Új folyam 22., 27., 28. Új sorozat: 3—9., 12., 15., 16., 18., 20—23., 27., 28., 32. kötetek.

Másfélévi gyarapodás: 45 drb 509 K 66 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Szabó Péter.*

H) **Asztronómia—Fizika.** *Vétel útján:* Természettudományi Közlöny 1913. — Steiner: Szines fotografozás. — Zeitschrift für Phys. und Chem. Unterricht 1913. — Straub: Elektrotechnika. VI. (1—4. f.). — Batelli: Radioaktivität. — Stallo: Moderne Physik. — Nicholson: Lichtwellen. — Keferstein: Grosse Physiker. — Baedecker: Elektr. Erscheinungen in met. Leiter. — W. Neubauer: Aufgaben aus der tech. Mechanik. III. k. — Planck: Thermodynamik. — Scheel: Prakt. Metronomie. — Schmidt: Leuchtgas-Erzeugung. — Lampa: Wechselstrom-Versuche. — Günther: Vergleichende Mond- und Erdkunde. — Drude: Lehrbuch der Optik. — Messerschmiedt: Die Schwerebestimmungen an der Erdoberfläche. — Farbenphotographie. 12. füzet. — Chassagny-Carré: Precise de Physique. — Le Blanc: Elektrochemie. — *Adomány útján:* Tomits Iván: Adalékok a fekete sugárzáshoz.

Másfélévi gyarapodás: 33 drb 189 K 77 f értékben.

A szakkönyvtár őre: *Szíjártó Miklós.*

I) **Természetrajz—Vegytan.** *Vétel útján:* Cserey Adolf dr.: Bogárhatározó. 2 köt. — Cserey Adolf dr.: Rovargyüjtő 2 k. — Cserey Adolf dr.: Lepkehatározó. 2 köt. — Lejtényi Sándor: Rovargyüjtő. 2 k. — Méhely Lajos dr.: Magyarország csikos egerei. 1 kötet. — Daday Jenő dr.: Magyarország kagylós levéllábú rákjai. 1 kötet. — Cserey Adolf dr.: Növényhatározó, negyedik kiadás, 2 kötet. — Simonkai Lajos dr.: Növényhatározó. 1 kötet. — Hollós László dr.: Kecskemét vidékének gombái. 1 kötet. — Bugarszky István dr.: Chemia, harmadik kiadás, 1 kötet. — Ernyey József: Természettudományi mozgalmaink a

17—18. században. (Pótfüzetek a Term.-tud. Közlönyhöz 1912, 3—4. sz.) 1 k. — Schönichen W.: Methodik und Technik des naturgeschichtlichen Unterrichts. 1 k. — Állattani Közlemények 1913. — Botanikai Közlemények 1913. — Földtani Közlöny 1913. — Magyar Chemiai Folyóirat 1913. — Pulszky-Klein-Lengyel: Népszerű természettudományi előadások. 1 k. — Hertwig-Plate-Wettstein: Abstammungslehre etc. 1 k. — Magyar Chemiai Folyóirat 1914. — Allattani Közlemények 1914. — Botanikai Közlemények 1914. — Földtani Közlöny 1914. — Herman O.: A madarak hasznáról és káráról. 2 köt. — Than K.: Az elméleti chemia újabb haladásáról. 1 kötet. — Klug N.: Az anyagforgalom élettanának újabb haladásáról. 1 k. — Nuricsán J.: A szénvegyületek chemiája. 1 k. — Bernthsen A.: Kurzes Lehrbuch der organischen Chemie. 1 k. — Kobell F.-Zimányi K.: Táblázatok az ásványok meghatározására. 1 k. — Lengyel B.: A quantitativ chemiai analizis elemei. 1 kötet. — Than K.: A qualitativ chemiai analizis elemei. 1 k. — Reitter: Fauna Germanica. Käfer. 4 k. — *Adomány útján:* Chernel-Herman: Magyarország madarai. 3 k. (Berczik Sándor V. o. t. ajándéka). — Pongrácz Sándor: Magyarország Chrysopái. 1 k. (A bpesti m. kir. tud.-egyetemi bölcsészeti kar ajándéka). — Riedl Gusztáv: Adatok az ember keresztcsontjának alak- és mérettanához. 1 k. (Ugyanattól.) — Kottász József: Budapest környékének Cladocerái. 1 k. (U. a.). — Schmidt Antal: Az Oxytrypia orbiculosa fejl. és elterj. viszonyai. 1 k. (U. a.). — Schröter C. dr.: Coloured vade-mecum to the alpineflora. 1 k. (Ranschburg E. VI. o. t. a.). — Tomek János: Adatok a búzatermés ismeretéhez. 1 k. (A bpesti m. kir. tud.-egyet. bölcsészeti kar a.). — Lacsny Incze Lajos: Adatok a Nagyvárad melletti meleg vizek algaflorájához. 1 k. (U. a.). — Polgár Sándor: Győrmegye növényföldrajza. 1 k. (U. a.) — Salacz László: Adatok a gombák arzénoldatokban való viselkedéséhez. 1 k. (U. a.). — Borza Sándor: Cerastium-tanulmányok. 1 k. (U. a.). — Lambrecht Kálmán: A borsodi Bükk fossilis madarai és Magyarország fossilis madarai. 1 k. (U. a.). — Zalányi Béla: Magyarországi miocén-Ostracodák. 1 k. (U. a.). — Ehik Gyula: A brassói preglaciális fauna. 1 k. (U. a.). — Dornyay Béla: Rózsahegy környékének földtani viszonyai. 1 k. (U. a.). — Kulcsár Kálmán: A Gerecse-hegység középső liaszkorú képződményei. 1 k. (U. a.). — Vendl Mária: Kristálytani vizsgálatok. 1 k. (U. a.). — Vigh Gyula: Jura-tanulmányok. 1 k. (U. a.). — Váradi László: A hőmérséklet befolyása a keletkező aranyhydrosol színére. 1 k. (U. a.) — Domán Jenő: A kénhidrogén és szelénhidrogén aciditásáról. 1 k. (U. a.). — Romwalter Alfréd: Bróm hatása ammoniumsókra vizes oldatban. 1 k. (U. a.). — Simonek István: A 3, 5 dimethoxybenzoe-sav

kondenzációja phenolætherekkel. 1 k. (U. a.). — Stein Gyula: A syringaaldehyd egy új synthesise. 1 k. (U. a.). — Kornfeld Pál: Tanulmány a lithium savanyú kénessavas sóiról. 1 k. (U. a.). — Kiss Árpád: A nitrogénoxid és chlor egymásrahatásának sebességéről. 1 k. (U. a.). — Supán Alexander: A fizikai földrajz alapvonalai. I—II. k. (A VK. Min. a.). — Fenyves Jakab: Az 1906. január 31-ki kolumbiai földrengés. 1 k. (A bpesti m. kir. tud.-egyet. bölcsészeti kar a.). — Czeck Valdemár: A radioaktivitás és szerepe. 1 k. (U. a.). — Erdészeti Kisérletek. 1913. (A m. kir. földm. min. a.). — Erdészeti Kisérletek 1914. (U. a.). — Balázs I.: A bakteriumok etc. 1 k. — Balázs I.: A kolozsvári piaci tej egészségügyi szempontból 1 k. — Balázs I.: A pollenről etc. 1 k. — Népies gazdasági felolvasások. 1 k. — Molnár I.: Fatenyésztés. 1 k. — Hampel A.: Magyar földmüvelésügyi igazgatás. 1 k. — Csörgey T.: Madárvédelem a kertben. 1 k. — Valló A.: A méhtenyésztés vezérfonala. 1 k. — Németh J.: A dinnye termesztése. 1 k. — Jablonowski J.: A gyümölcsfák s a szőlő kártevő rovarai. 1 k. — Wagner J.: Magyarország gyomnövényei. 1 k. (dr. Balázs István ajándékai). — Sosnosky Th.: Exotische Falterpracht. 1 k. (Grauer Miksa Pál V. o. t. aj.). — Gombócz E.: A budapesti egyetemi botanikus-kert és tanszék története. 1 k. (A budapesti tud.-egyet. növénykert igazgatósága a.). — Id. Entz G.: Az édesvizi hidra. 1 k. (Rácz László V. o. t. a.). — Posepny F.: Archiv für praktische Geologie. I. Bd. 1 k. — Krizko Bohus: Az urikány-zsilvölgyi kőszénbánya r.-t. lupényi bányatelepének ismertetése. 1 k. (Téglás Gábor ny. főreálisk. igazg. ajándékai).

Másfélévi gyarapodás: 88 drb. 314 K 82 f. értékben.

A szakkönyvtár őre: *dr. Balázs István.*

K) **Tankönyvek.** *Ajándék útján:* Lampel-Wodianer r.-t. ajándéka: Négyesy: Magyar olvasókönyv I—III. r. — Négyesy: Rendszeres magyar nyelvtan. — Geréb-Wirth: Kis latin nyelvkönyv. — Cserép: Szemelvény Publius Ovidius Naso müveiből. — Gerevics: T. M. Plauti Captivi. — Mika: Történelmi olvasókönyv VI. — Arany-Szíjártó-Dietz: Számtan I. és II—III. r. — Bogyó-Havas: Kereskedelmi számtan. — Bogyó-Havas: Politikai számtan. — Szíjártó: Kisérleti fizika II. — Szele-Osztie: Német stílusgyakorlatok. — Acsay K.: Latin szöveggyüjtemény. — Az Athenæum-cégtől: Ady-Endrei: Retorika.

Másfélévi gyarapodás: 17 kötet 44 K 68 f értékben.

A könyvtár őre: *Kárman Ferenc.*

L) **Iskolai értesítők.** *Ajándék útján* (cserepéldányok): 213 középiskolai Értesítő 213 K értékben.

A könyvtár őre: *dr. Láng Nándor.*

M) **Vegyes művek könyvtára.** *Ajándék útján:* Dózsa E.: Indítvány az E. M. K. E. legelő-vállalata ügyében. — Erdélyi Múzeum Évkönyve 1913. — Madarak és fák napja. III. — Bibliotheca philologica classica XXXIX. 4. és XL. 1. 3.

Másfélévi gyarapodás: 4 drb 5 K értékben.

A könyvtár őre: *dr. Vértesy Dezső.*

V. **Történelmi szertár.** *A)* **Térképek és éremgyüjtemény.** *Vétel útján* 1913-ban: Finály: Magyarország térképe a rómaiak alatt. — 172 drb történelmi diapozitiv. — Történelmi éremtáblák (3 keretben). — 2 drb diapozitiv. — *Ajándék:* Ujházy: Magyar történelmi pecsétgyűjtemény. 30 drb,

Másfélévi gyarapodás: 208 drb 332 K értékben.

A szertár őre: *Ujházy László.*

B) **Művészettörténet és klasszika filológia.** *Vétel útján:* Die Galerien Europas. 1913. és 1914. évfolyam. — Báró Eötvös József arcképe. — Furtwängler-Ullrichs: Denkmäler der griechischen und römischen Skulptur (3. kiadás). — Baumgarten, Poland, Wagner: Die hellenistisch-römische Kultur. — Klassiker der Kunst XXIII. kötet: Anselm Feuerbach. — Haendke: Kunstanalysen. — Cybulszky: 5 tábla a görög és római élet megvilágítására. — Slevogt: 15 Bilder zur Ilias. — Blümner: Karte von Griechenland zur Zeit des Pausanias. — 12 színes kőrajz (Teubner-féle). — Weniger: Der Schild des Achilles. — Zippelius: Priene. — Eggenberger-féle 3 művészkönyv (Tiziano, Munkácsy, Goya). — Malonyai: A magyar nép művészete (IV. kötet). — Hekler Antal: Görög-római arcképszobrászat (V. K. Min. aj.). — Ő csász. és ap. kir. Felsége 75. születésnapja alkalmából kiadott díszalbum (Reiman Gyula úr ajándéka.)

Másfélévi gyarapodás: 36 drb 385 K 90 f értékben.

A szertár őre: *dr. Geréb József.*

VI. **Földrajzi szertár.** *Vétel útján:* Wandtafeln f. elem. Unterr. im Kartenlesen, 12 lap. — Hölzel: Az alpok térképe. — Dames—Putz: Geologiai földgömb.

Másfélévi gyarapodás: 14 drb 107 K 20 f értékben.

A szertár őre: *Pályi Sándor.*

VII. **Természetrajzi szertár.** *Vétel útján:* mezei pacsirta, búbospacsirta, barázdabillegető, széncinke, kékcinke, függőcinke, tűzfejü királyka, ökörszem, feketerigó, fenyőrigó, éneklőrigó, vörösbegy, magyar fülemile, gerle, kuvik, gyöngybagoly, fakúszó, közönséges ponc, tövisszuró gébics, dolmányos varju, csóka, mezei veréb, erdei pinty (oikologiai csoport fészekkel, tojással), tengelic, keresztcsőrü pinty, citromsármány, Spongilla fluviatilis, bőrmetszetmodell, különböző gombák gyűjteménye

üveges dobozban, Claviceps purpurea (Brendel-modell), Munium cuspidatum (Brendel-modell), üllő, Budapest környéke térkép 3 drb, Bécs, Pozsony és Komárom környéke térkép 3 drb, Bécs környéke (Specialkarte), Plan von Wien, Pfurtscheller-féle állattani fali tábla 3 drb, házi egér, vándorpatkány, házi patkány, közönséges menyét, nagyfülü denevér, patkósorrú denevér, sün, hörcsög, örvös galamb, házi fecske fészkével, holló, nagy tarkaharkály, kakuk, dankasirály, kutyacsontváz, denevércsontváz, mezei nyúl koponyája, tyúkcsontváz, pontycsontváz, kecskebéka csontváza, macskacápa, fatálca 2 drb. (Leltárba nem sorozott vett tárgyak: balzsam-üveg 3 drb, preparatum-üveg 30 drb, ásványdoboz vasbádogból 300 drb.) *Adomány útján:* alsóbbrendü tengeri állatok 6 drb (kiskarandi dr. Nánássy Ödönné ajándéka), Maja squinado (dr. Garády Viktor ajándéka), Sepia officinalis petéi (Szikla Gábor ajándéka), jegesmedvekoponya (Mandl F. VI. o. t. ajándéka), barna rétihéja (Heinrich G. III. o. t. ajándéka), Ardea purpurea és Botaurus stellaris oikologiai csoport (dr. Siklóssy József úr ajándéka), tengeri csiga- és kagylóhéjjak 3 drb (kiskarandi dr. Nánássy Ödönné ajándéka), carte géologique internationale de l'Europe VI—VII, 10 lap (Vallás- és közoktatásügyi minisztérium ajándéka), fiatal Elephas africanus zápfoga (leltáron kívül) (Mandl F. VI. o. t. ajándéka), gatyás ölyv (csoport) (Heinrich Dezső dr. úr ajándéka), carte géologique internationale de l'Europe VIII, 8 lap (Vallás- és közokt. min. ajándéka), vándorsólyom (Heinrich G. III. o. t. ajándéka), kartonkristályminták (Dvorzsák J. VII. o. t. ajándéka).

Másfélévi gyarapodás: 89 drb 712 K 40 f értékben.

A szertár őre: *dr. Balázs István.*

VIII. **Természettani szertár.** *Vétel útján:* Centrifugális erőmérő. — Rúgós dinamométerek sorozata. — Kockák különféle anyagokból, dobozban. — Zsebspektroszkóp. — Optikai állvány vas-háromlábbal (2 drb). — Vetítő előzet színes fotografiához, 3 drb háromszínű diapozitiv, negativ kép, szemcsés réteg nagyított és mikroszkopikus képe. — Vertikális vetítő. — Szemüvegsorozat. — A régi Zeiss-féle csillagászati távcsövet kicseréltük egy nagyobb távcsővel. — Egy pár Kolbe-féle papiros-elektroszkóp. — Nagy Geissler-cső. — Taschen-féle galvanométer. — Földinduktor mintája. — 2 drb önindukciós normale (0·001 és 0·01 Henry). — Üvegkészülék a lecsapódással járó hőmérséklet-emelkedés kimutatásához. — Nikkelezett gömbsorozat. — Szijártó-féle összeállítás a sivító lángokkal valók ísérletezéshez. *Adomány útján:* Esztergapad felszerelve, fémesztergályozáshoz. (A m. kir. vall.- és közokt. minisztérium aj.)

Másfélévi gyarapodás: 26 drb 2638 K 74 fill. értékben.

A szertár őre: *Szijártó Miklós.*

IX. **Vegytani szertár.** *Vétel útján:* vasháromláb 2 drb, Hugershoff-féle asztalra erősíthető dugófúró 8 acélfúróval, szűrőállvány. Leltárba nem sorozott vett tárgyak: homokfürdő 2 drb, égető kanál 2 drb, kémlelőcsőkefe 5 drb, kémlelőcső 50 drb, mérőhenger, porcellánmozsár, órarugó 10 drb, parafadugó 100 drb, parafalemez 2 drb, porcelláncsésze 2 drb, csiptető 3 drb, Bunsen-égő 3 drb, Bunsen-égő-kémény, lepkeégő, aszbeszt-drótháló 5 drb, csap-kenőzsír üvegben, frakcionáló lombik 2 drb, drótháromszög 6 drb, dugófúró-élesítő, dugóvágókés, szűrőpapiros 50 ív, szűrővágó-minta-sorozat, porcellántégely 3 drb, üvegbot félkiló, üvegvágó eszköz 2 drb, reszelő 3 drb, kémcsőfogó fából, lombik (gömb-fenék) 2 drb, lombik (lapos-fenék) 6 drb, gázfejlesztő palack 2 drb, gummigázcső 20 deka, gummicső 10 deka, összekötő üvegcső, Welter-tölcsér 2 drb, kaucsukdugó 4 drb, klórkálciumcső 2 drb, pneumatikus kád cinkhiddal, kerek üvegkád, Schott-retorta 11 drb. vacuumcső (finom gummi) 1 drb, porcellán-vacuumtölcsér 1 drb, diamantfenőkő 2 drb. *Adomány útján:* 96 %-os alkohol 5 liter (Grauer Vilmos dr. ajándéka).

Másfélévi gyarapodás (leltározva): 4 drb 30 K 70 f értékben.

A szertár őre: *dr. Balázs István.*

X. **Mértani szertár.** *Vétel útján:* Vájt félgömb. — Csonka kúp. — Kúp hasábalakú alappal. — Derékszögű háromszögvonalzó. — 60°-os háromszög-vonalzó. — Tábla-körző. — Szögmérő. — 1·5 m hosszú vonalzó. — Vonalzó dm-es beosztással.

Másfélévi gyarapodás: 9 drb 65 K 50 fill. értékben.

A szertár őre: *dr. Szabó Péter.*

XI. **Rajzszertár.** *Vétel útján:* 5 drb kocka, 3 drb négyzetes oszlop, 2 drb alma, 3 drb paradicsom, 2 drb paprika, 2 drb narancs, 4 drb váza, 4 drb gipszláb, 2 drb gipszkéz, 4 drb gipszedény, 3 drb gipszminta négyszögű alapon. — Elssner: Aufgaben für Zeichnen (2 kötet). Mátrai: Látszattan. 1 drb öntöző kanna, 2 drb faláda, 1 drb szivattyus kút, 1 drb kerekkút, 20 drb lepke, 1 drb szarka, 1 drb tyúk.

Másfélévi gyarapodás: 64 drb 145 K 50 fill. értékben.

A szertár őre: *Bokor László.*

XII. **Torna szertár.** *Vétel útján:* Pingpong asztal. — Turul játék.

Másfélévi gyarapodás: 2 drb 107 K — fill. értékben.

A szertár őre: *Szervánszky Jenő.*

XIII. **Amerikai iskolai szerek.** (Nem gyarapodott.)

XIV. **Ifjúsági könyvtár.** *Vétel útján:* Róna: Álattani olvasókönyv (5 példány). — Kisfaludy-Társ. Évlapjai XLVII. k. — Buda-

pesti Ujságírók Egyesületének Almanachja. — Deme: Magyarország helyzete. — Eck: Észak vidékein. — Mauritz: Képek a természet köréből. — Gyulai: Varju István. — Szász: Horatius ódái és epodosai. — Katona: Irodalmi tanulmányok I—II. — Vahot I. emlékiratai. — Dayka költeményei. — Vajda János munkái I—II. — Balogh Zoltán munkái I—III. — Vitkovics munkái I—III. — Gaal József munkái I—III. — Beöthy László: A kék macskához. — Jephson-Stanley: Emin pasa. — Jókai: Benyovszky Móric életrajza. — Benyovszky M. emlékiratai és útleírásai. — Auróra (1914). — Homeros-Vértesy: Ilias és Odysseia. — Barta M. Etimologiai csevegések. — Cholnoky: A jég világa. — Franklin Lexikona III. — Kisfaludy-Társ. Nemzeti Könyvtára, I. sorozat (Drámai emlékek, Deákosok, Zrinyi művei, I., Bajza művei I., Tompa művei, I., Szigeti drámái.) — Gibson: Villamosság. — Turner: A levegő meghódítása. — Grew: A modern geologia. — Williams: Újkori híres utazók, A modern bányászat. — Verne: Sándor Mátyás, Várkastély a Kárpátokban, Gőzház. — Mikszáth: Töviskes látogatóban. — Shakespeare: Makranczos hölgy, Windsori vig nők, Hamlet. — Jókai Önmagáról. — Fazekas: Ludas Matyi. — Kármán: Fanni hagyományai. (2 péld.). — Csokonai: Dorottya, Lilla, Ódák (5—5 péld.). — Szigligeti: Liliomfi, Trónkereső, Fenn az ernyő (5—5 péld.). — Gvadányi: Egy falusi nótárius (5 péld.). — Kisfaludy K.: Iréne, Csalódások, Kérők, Pártütők (5—5 péld.). — Ilosvai: Tholdi (5 péld.). — Zrinyi: Szigeti veszedelem (5 péld.). — Ráskai: Vitéz Francisco (5 péld.). — Arany: Buda Halála (5 péld.), Toldi Estéje. — Vörösmarty: Zalán futása, Két szomszédvár, Eger. (5—5 péld.). — Czuczor költeményei (6 péld.), Hőskölteményei (13 péld.), Népies költeményei (4 péld.). — Gaal: Peleskei nótárius (8 péld.). — Kemény: Rajongók (4 péld.). — Jókai: Új földesúr (2 péld.). — Jósika: Abafi (7 péld.). — Bessenyei: Ágis tragédiája (5 péld.). — Tinódi: Ali basa (5 péld.). — Katona: Bánk-bán (14 péld.). — Kölcsey Válogatott versei (5 péld.). — Kisfaludy S.: Válogatott regéi (5 péld.). — Virág B.: Válogatott költeményei (5 péld.). — Kisfaludy K.: Víg elbeszélései (5 péld.). — Faludi: Három elbeszélés (5 péld.). — Zrinyi: Török áfium (5 péld.). — Barlám és Józafát (5 péld.). — Székely S.: A székelyek Erdélyben (5 péld.). Gyöngyösi István: Összes költeményei. I. — Vértesi: A romantikus dráma. — Koeppel: Byron élete. — Gardner: A régi Athén II. k. — Váczy: Tompa élete. — Kerékgyártó: Budapest (5 pld.). — Mátrai: A Balaton (5 pld.). — Erődi: Az Alduna (5 pld.) — Mikszáth: A saját ábrázatomról, Az igazi humoristák, Az én ismerőseim, Az én halottatm, Szeged könyve, I—II. k., Dekameron, I—II. k. — Dante—Babits: A pokol. — Jókai: Van még új a nap alatt, Túl a láthatáron, Öreg ember nem vén ember, Emlékeimből,

Az én életem regénye, Forradalom alatt írt művek, Félistenek bolondságai, A mi lengyelünk, Egetvívó asszonyszív, Börtön világa. — Budapesti Szemle, 1914. évf. — Magyar Shakespeare-Tár, VI. k. — Juventus, IV. évf. —

Ajándék útján: Szemák: Ifjúsági könyvtárjegyzék. — Dús László: A Rákócziak. — Fejes István: Összes költeményei. — Deutsches Knabenbuch. —

Tanévi gyarapodás: 306 drb 608 K 50 fill. értékben.

A könyvtár őre: *dr. Császár Ernő.*

XV. **Ének- és zeneszertár.** Zeneközlöny. Álarcok az «Állatnégyes»-hez.

Tanévi gyarapodás: 6 drb 30 K — fill. értékben.

A szertár őre: *Willmouth Bódog.*

XVI. **Egészségtani szertár.** Mentőszekrény teljes felszereléssel. Balázs: A baktériumokról.

Tanévi gyarapodás: 2 drb 87 K 34 fill. értékben.

A szertár őre: *dr. Lobmayer Géza.*

Az összes szertárak és könyvtárak másfélévi s a XIV—XVI. fejezetnek egy tanévi gyarapodása: 1462 db 12131 kor. 33 fill. értékben.

XIII.

INTÉZETI ALAPÍTVÁNYOK, ÖSZTÖNDÍJAS ÉS JUTALMAZOTT TANULÓK.

A) Kivonatok az intézetünkhöz kötött alapítványok alapító-leveleiből.*

1. Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár alapítványa.

Az alapító-levél kelt Budapesten 1896. évi nov. 18-án. Jóváhagyatott a Vall. és Közokt. Minisztérium 1897. évi febr. 19-én 70307/96. sz. a. kelt rendeletével.

Eredeti tőke: az alapító takarékpénztár igazgatósága által a budapesti m. kir. tanárképző-int. gyakorló-főgimnázium részére 1897. febr. 27-én kötményezett 5000, azaz ötezer korona névértékű (V. sor 0923. és 0924. à 2000 K és VII. sor 0766. à 1000 K) 4%-ot kamatozó «*Egyesült bpesti főv. takarékpénztári*» záloglevelek szelvények nélkül.

Az évi 200 K-t tevő ösztöndíjat a tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnáziumot látogató szegénysorsú, jeles előmenetelű és jó magaviseletű tanuló kapja vallásfelekezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül. Az intézet tanári-kara három tanulót jelöl, s ezek egyikének az alapító takarékpénztár igazgatósága szabadon adományozza az ösztöndíjat, mely utólagos félévi részletekben (minden évnek jan. 2-án és a tanév végén) a tanulónak az igazgató által láttamozott nyugtatványára az alapító takarékpénztár központi osztályánál fizettetik ki.

Az ösztöndíjas tanuló az alapító-lev. IV. pontja értelmében az ösztöndíj élvezetében marad mindaddig, míg ezen intézet tanulója, de ez idő alatt is elveszthető «az iskolai törvényeknek meg nem felelő magaviselete vagy elégtelen előmenetele miatt» az igazgató jelentésére az alapító takarékpénztár igazgatósága által hozandó határozat alapján.

* Közzététetnek a Vallás- és Közokt. Minisztérium 1914. febr. 20-án 15397. sz. a. kelt rendelete értelmében az Utasítások szerint szerkesztett «*Alapítványi törzskönyv*» alapján.

A föntjelzett *szelvény nélküli* záloglevelek 1898. dec. 15-ike óta a tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium igazgatójának őrizete alatt vannak.

2. *Strauss Ármin nevére tett jutalomdíj-alapítvány.*

Az alapító-levél* kelt Budapesten 1899. évi márc. 24-én. Jóváhagyatott a Vall. és Közokt. Minisztérium 1899. évi júl. 8-án 36220. sz. a. kelt rendelettel.

Eredeti tőke: az 1899. márc. 2-án elhúnyt Strauss Ármin VII. oszt. tanuló emlékére atyja Strauss Antal által jutalomdíj-alapítványul adományozott 2 db «az italmérési jog kártalanítására» 1890. jan. 1-én kibocsátott s 4½%-kal kamatozó adómentes kötvény, egyik (37760. sz.) egyezer, másik (14265. sz.) ötszáz, összesen 1500 forint névértékű, melyek az alapítványt jóváhagyó min. rendelettel egy db 1500 forint névértékű s 4½%-kal kamatozó kötvénnyé irattak össze. A Vall. és Közokt. Miniszter 1902. szept. 2-án 3098. eln. sz. a. kelt rendeletére az «italmérési kötvények» a m. kir. központi állampénztárnál, — mivel ennek 1902. szept. 16-án 16923. sz. átirata szerint a 4½%-kal kamatozó állami kölcsön megszünt — beváltattak 4%-kal kamatozó magyar koronajáradék-kötvénnyé, mely 1902. okt. 6-án 7044. sz. a. 3000, azaz háromezer korona névértékkel állíttatott ki az intézet nevére.

Az évi kamatjövedelem 1901 végéig 135 kor. s még 1902 I. felére 65 kor. 50 fill. volt; azóta az évi tőkekamat állandóan 120 kor. Az időközi maradékok s felhasználásukig az évi kamatok takarékpénztárban tőkésíttetnek, Az 1913/4. tanév végén lezárt számadásban a 85 K 74 f maradék ekként van elhelyezve a «Pesti magy. keresk. bank» belvárosi fiókosztályában.

Az alapító-levél 1. pontja szerint az évi kamatokból 50 frt = 100 kor. jutalomdíj évenkint egy bármely vallásfelekezethez és nemzetiséghez tartozó szegényebb sorsú, jó magaviseletű s szorgalmas tanulónak adományozandó. A jutalomdíjat a tanári-kar kijelölése alapján az intézet igazgatója ítéli oda s a tanév végén adja ki. Ha valamely évben nem volna jutalomra érdemes tanuló, akkor a megmaradt 100 kor. a következő évben adható ki; ha ekkor sem volna kiadható, a 100 kor. a tőkéhez csatolandó s addig tőkésítendő, míg a kamatokból újabb 100 kor. jutalomdíj ki nem kerül.

Az alapító-levél 2. pontja szerint az 50 frt = 100 koronán felül fennmaradó összeg jutalomkönyvek beszerzésére fordítandó

* Az alapítólevél egész terjedelmében közöltetett 1899/1900. évi Értesítőnkben.

s ezekkel az intézet legfelső osztályainak önképzőkörében a legmunkásabb tagok évenkint március hóban jutalmazandók. Ennek odaitélése iránt az Önképzőkör tanárelnöke a kör kebelében intézkedik s az eredményről jelentést tesz a tanári-karnak. Ha valamely évben nem volna jutalomra érdemes tanuló, a jutalomkönyvek a tanév végén más osztályok tanulóinak is kiadhatók, kik szorgalmas tanulásukkal társaik közül kitűnnek.

A föntebb körülírt 3000 kor. névértékű m. koronajáradékkötvény *szelvények nélkül* az intézeti igazgató őrizete alatt van; a kamatok — félévenként 60 kor. — jún. 1-én és dec. 1-én esedékesek s az igazgató hivatalos nyugtatványai ellenében fizetési ív mellett a budapesti IX. ker. állampénztárban fizettetnek ki. A tanévek szerint szerkesztett okmányolt számadások a Vall. és Közokt. Minisztériumhoz terjesztetnek föl.

3. Brüll Ármin-féle ösztöndíj-alapítvány.

Az alapító-levél* kelt Budapesten, 1899. évi május 12-én. Jóváhagyatott a Vall. és Közokt. Min. 1899. július 8-án 36220. sz. a. kelt rendeletével.

Eredeti tőke: 4000 forint (8000 kor.), mely összeget néhai Brüll Ármin volt budapesti lakos 1895. márc. 20-án kelt s a budapesti VI. ker. kir. járásbíróságnál 1899. jan. 5-én kihirdetett végrendeletéhez csatolt pótlék 3. pontjában a pesti izr. hitközség által kezelendő ösztöndíj-alapítványul hagyott. A pesti izr. hitközség a hagyományt elfogadta s 1899. febr. 7-én kezelésébe vette a jelzett értékű, 4%-os magy. koronajáradék-kötvényekben elhelyezett összeget.

Az évi 320 koronát tevő kamatot az örökhagyó rendelkezéséhez képest szerkesztett alapító-levél szerint mindenkor intézetünknek «egy érdemes, szegény, izraelita tanulója» kapja. Minthogy a végrendelkező az alapítvány egyéb módozatai iránt nem intézkedett, a pesti izr. hitközség ezek tekintetében a hasonló alapítványokra nézve nála dívó szokás szerint jár el; vagyis minden év január havában pályázatot hirdet az ösztöndíjra, a beérkező folyamodványokat az intézeti igazgató a tanári-kar kijelölő javaslatával átküldi az izr. hitközséghez, melynek előljárósága *egy tanévre* adományozza az ösztöndíjalap egy évi kamatait.

Az alapító-levelet jóváhagyó fent id. miniszteri rendelet szerint «az alapítvány számadási kivonatai évenkint a Vall. és

* Az alapító-levél egész terjedelmében közöltetett 1899/1900. évi Értesítőnkben.

Közokt. Min.-hoz bemutatandók». Mivel az alapítvány teljes összegét és kamatait a pesti izr. hitközség kezeli, számadással nem intézetünk tartozik.

4. *Volf György nevére tett jutalomdíj-alapítvány.*

Az alapító-levél* kelt Budapesten, 1899. évi május 27-én. Jóváhagyatott a Vall. és Közokt. Min. 1899. aug. 23-án 45868. sz. a. kelt rendeletével.

Eredeti tőke: 625 frt 10 kr., mely összeget, mint a tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium egykori igazgatójának, az 1897. szept. 13-án elhúnyt Volf Györgynek síremlékére gyüjtött összeg maradékát, az elhúnytnak tisztelői-, barátai- és tanártársaiból alakult gyűjtő-bizottság «Volf György-jutalom-alap» címmel megőrzés és kezelés végett az alapítás napján adott át a gyakorló-főgimnázium igazgatójának. Az alaptőke 1903 őszéig a «Pesti hazai első takarékpénztár»-ban helyeztetett el kamatozás végett. Mivel azonban a takarékpénztár a kamatlábat leszállította, s így az esedékes kamatok nem biztosították volna az alapszabályok szerint évenkint kiosztandó jutalomdíjak összegét: a Vall. és Közokt. Min. számvevőségének $\frac{\text{1903. évi } 14692}{\text{III. ü. o.}}$ szv. sz. a. kelt utasítására a takarékpénztárban felmondott tőke erejéig 4%-kal kamatozó koronajáradék-kötvény vásároltatott mely «Volf György-jutalomdíj-alapítvány» névre 1903. szept. 24-én 9750. sz. a. 1200 kor., azaz egyezerkettőszáz korona névértékben állíttatott ki a m. kir. központi állampénztár által. A maradékösszeg az időközi kamatokkal 1910. őszén annyira felszaporodott, hogy az intézet igazgatója a m. kir. központi állampénztárnál újabb magyar koronajáradék-kötvényt vásárolhatott, mely ugyanazon címre 1910. dec. 21-én 20079. sz. a. 200 kor., azaz kettőszáz korona névértékben állíttatott ki.

A *teljes tőke* tehát: 1400 kor. névértékű magyar koronajáradékkötvény, melynek állandó évi kamata 56 kor. Az időközi maradékok s felhasználásukig a kamatok takarékpénztárban tőkésíttetnek. Az 1913/4. tanév végén lezárt számadásban a 97 kor. 48 fill. pénztári maradék a «Pesti m. keresk. bank» belvárosi fiókosztályában ekként van elhelyezve.

Az alapító-levél 2. pontja szerint az alapítvány évi kamataiból három db körmöci arany a tanárképző-intézeti gyakorló-főgimnázium oly tanárjelöltjének adományozandó, aki a magyar nyelvészet és őstörténelemnek Volf György szellemében való

* Az alapító-levél egész terjedelmében közöltetett 1899/1900. évi Értesítőnkben.

kutatására hivatottságot tanusít, esetleg oly VII. vagy VIII. oszt. tanulójának, aki a magyar nyelv és stílus tanulmányában kiváló eredményt tüntet föl; egy körmöci arany pedig Törökbálint község oly elemi iskolai tanulójának adandó, ki a magyar nyelvben legnagyobb előmenetelt tanusít, elsőbbség azokat illetvén, kiknek német az anyanyelvük. A 3. pont szerint az aranyak beváltása után fennmaradó fölösleg a tőkéhez csatolandó ,s ha ezáltal a tőke annyira növekednék, hogy a kamatokból négynél több arany is kitelik, akkor a többlet szintén a jelzett célra adandó akként, hogy a négy aranyból hármat tanárjelöltek, egyet, utóbb kettőt külön a főgimn. tanulók kapjanak.

Az adományozás joga az alapító-levél 4. pontja szerint a tanárképző-int. gyakorló-főgimnázium tanártestületét illeti, mely az előbbi jutalomra nézve a magyar nyelv és irodalom szaktanárának, illetőleg az önképzőkör vezetőjének, az utóbbi jutalomra nézve pedig Törökbálint község iskolaszékének javaslata alapján dönt. A jutalmazás megerősítés végett bejelentendő a tanárképzőintézet igazgatójának. A díj átadása ünnepélyesen történik a gyakorló-főgimnázium évzáró ünnepén, illetőleg a község iskoláinak évi vizsgálata alkalmával.

A föntebb körülírt, összesen 1400 kor. névértékű magyar koronajáradékkötvények *szelvények nélkül*, valamint az 1913/14. végén 97 kor. 48 f-ről szóló takarékpénztári betétkönyvecske a tanárképző-int. gyakorló-főgimn. igazgatójának őrizete alatt vannak; a járadékkamatok — félévenkint 1911-től 28 kor. — jún. 1-én és dec. 1-én esedékesek s az igazgató hivatalos nyugtatványai ellenében fizetési ív mellett a budapesti IX. ker. állampénztárnál fizettetnek ki. A tanévek szerint szerkesztett okmányolt számadások a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszteriumhoz terjesztetnek föl.

5. Havas Ernő nevére tett jutalomkönyv-alapítvány.

Az alapító-levél* kelt Budapesten, 1904. nov. 15-én. Jóváhagyatott a Vallás- és Közokt. Miniszt. 1905. évi márc. 31-én 26245. sz. a. kelt rendelettel.

Eredeti tőke: 200 kor., mely összeget Havas Emil bankigazgató fia nevére tett abból az alkalomból, hogy ez nyolc évi itt tanulás után jeles érettségi vizsgálatot tevén, elhagyta az intézetet. Az alapítványi tőke a «Magyar leszámitoló és pénzváltó bank» belvárosi fiókosztályában 16042. folyószám 17. k. 021. lapján a fenti címen 1904. jún. 10-én befizettetvén, az erről szóló

* Az alapító-levél egész terjedelmében közöltetett 1904/5. évi Értesítőnkben.

betéti könyvecske megőrzés s megfelelő használat végett átadatott az intézet igazgatójának.

Az alapító-levél 1. pontja szerint az alapítványi összeg kamataiból *minden második évben* jutalomkönyv vásárlandó s ez olyan VIII. oszt. tanulónak adományozandó, ki az év folyamán a legsikerültebb magyar dolgozatokat készítette. A 2. pont szerint a jutalomkönyvet a tanév végén a magyar nyelv és irodalom mindenkori szaktanárának javaslatára s a tanári testület véleményének meghallgatása után az igazgató itéli oda s az évzáró ünnepen adja ki az illető tanulónak. A 3. pont szerint, ha nem volna jutalmazásra érdemes tanuló, akkor a tanév végén esedékes kamatok a tőkéhez csatolandók; ennek gyarapítására fordítandó a jutalomdíj vásárlásából esetleg fennmaradó összeg is. Az 1913/4. tanév végén lezárt számadásban pénztári maradék: 7 K 30 fill., mely összeg ugyanazon pénzintézetnél az alapítványi tőke mellett van elhelyezve kamatozás végett.

Az alapító-levelet jóváhagyó s fentebb idézett miniszteri rendelet szerint «az alapítványnak az alapító-levél rendelkezései szerint való kezeléséért a gyakorló-főgimnázium mindenkori igazgatóját vagyoni felelősség terheli» s a számadási kivonatok a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz «évenként» (helyesebben *kétévenként* — mert a jutalomdíj kamatai csak minden *második* évben használtatnak fel) — beterjesztendő.

6. Dr. Kármán Mór nevére tett jutalomkönyv-alapítvány.

Az alapító-levél kelt Budapesten, 1913. dec. 12-én. Jóváhagyatott a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1914. évi április hó 24-én 34652/VIII. a) sz. a. kelt rendeletével.

Eredeti tőke: 500 kor. névértékű 4%-kal kamatozó járadékkölcsön (államadóssági kötvény) és 43 kor. 89 f készpénz. Az alapítvány akkép létesült, hogy az iskolánk negyvenéves fennállása alkalmából tartott ünnepélyre az intézet volt és jelenlegi tanárai s volt tanítványai gyüjtéséből elkészíttettük iskolánk első szervezőjének s huszonöt éven át nagyérdemű pædagógiai vezetőjének, dr. Kármán Mórnak művészi kivitelű arcképét az intézet számára. A gyüjtésből fennmaradt összegből vásároltatott az említett 500 kor. névértékű, 4%-kal kamatozó járadékkölcsön, mint az 1892. évi XXI. t.-c. alapján kibocsátott államadóssági kötvény, melynek betűje *C*, száma 091.494. Ezen kötvény 1914. jún. 1-től kezdődő s félévenkint 10 koronáért beváltandó szelvényeivel s a készpénzmaradékkal, mely 1913. dec. 15-én 3·15% mellett «Kármán Mór-alapítvány» címen a «Pesti magyar kereskedelmi bank» belvárosi fiókosztályában 71148. számú XLVI. tőkekönyv jelzés alatt helyeztetett el, a betét napján az intézeti

igazgatónak adatott át megőrzés s az alapító-levél értelmében való kezelés végett.

A tanári-kar, mint gyüjtőbizottság, a Gyakorló-főgimnáziumi Egyesület (az intézet volt s jelenlegi tanárainak és volt tanítványainak egyesülete) 1913. máj. 16-iki közgyűlésén nyert fölhatalmazása alapján az arckép költségeinek kifizetése után fennmaradó s az 1913. november végén lezárandó gyüjtés által esetleg még gyarapodó összeg kamatainak felhasználása iránt az alapító-levélben akkép intézkedett, hogy az évi kamatokból mindaddig, míg dr. Kármán Mór «Pædagogiai dolgozatok» című kétkötetes munkája kapható lesz, ennek egy kötött példányát, azontúl ezzel egyenlő pénzértékű pædagógiai munkát fog jutalomkönyvül adni a gyakorló-főgimnázium oly tanárjelöltjének, aki az év folyamán szorgalmas gyakorlati működésével és a pedagógia-elméleti kérdések iránt tanusított mélyebb érdeklődésével tünt ki. (Alap.-lev. 1. és 2. pont.) A jutalomkönyvek vásárlása után fennmaradó összeg a tőkéhez csatoltatik, s ha a kamatok évi jövedelme idővel eléri a 40 koronát, akkor a jelzett munkából két tanárjelölt fog jutalomkönyveket kapni. (Alap.-lev. 3. pont.)

A jutalomkönyvek odaitélésének jogát a gyakorló-főgimn. tanári testülete gyakorolja; az adományozás azonban megerősítés végett bejelentendő a tanárképző-intézet igazgatójának. A jutalomkönyvek átadása a tanév utolsó értekezletén az egész tanári testület jelenlétében történik. (Alap.-lev. 4. pontja.)

Az alapítványi összeg (értékpapirok, takarékpénztári könyvek, készpénz) a gyakorló-főgimnázium mindenkori igazgatójának őrizete alatt vannak, aki a kamatok felhasználásáról az alapítványok kezelését szabályozó miniszteri rendeletek szerint szerkesztett számadást minden évben fölterjeszti a Vallás- és Közokt. Minisztériumhoz. (Alap.-lev. 5. pont.)

A két példányban kiállított alapító-levél egyike a Vallás- és Közokt. Minisztériumban van, másika a tanárképző-int. gyakorló-főgimnázium levéltárában őriztetik. (Alap.-lev. 6. pont.)

Az 1913/4. tanév végén lezárt első számadásban 53 K 89 f bevétellel szemben a kiadás 23 K 10 fill., készpénzmaradék tehát 30 K 79 fill., mely a föntebbi bank takarékbetéteül van elhelyezve.

B) Ösztöndíjas, jutalmazott és tandíjmentes tanulók az 1913/14. tanévben.

I. Az intézetünkhöz kötött ösztöndíj- és jutalomdíj-alapítványoknak rendelkezésre álló kamatait az 1913/14. iskolai évben a következők kapták:

a) Az *Egyesült Budapest-fővárosi takarékpénztár* millenniumi alapítványának ösztöndíj-kamatait (200 kor.) az alapító takarékpénztár adományából *Pályi Gyula* VI. oszt. tanuló élvezte. (Az alapító tkpt. 1912. nov. 28-án 1367 sz. alatt kelt végzése.)

b) A *Strauss Ármin-féle alapítvány* 100 koronát tevő jutalomdíját a tanári-kar hármas kijelölése alapján az igazgató *Major Róbert* VIII. o. tanulónak adományozta. Ugyanezen alapítványból dicséretes önképzőköri működéseért *jutalomkönyvet* (Kisfaludy-társaság Nemzeti Könyvtára 6 köt.) kapott: *Weiser Arthur* VIII. o. t. a kör ifjusági elnöke.

c) A *Brüll Ármin-féle ösztöndíj-alapítvány* kamatait 320 korona összegben a «Pesti izr. hitközség» elöljársága ez idén is *Szilasi Jenő* IV. oszt. tanulónak adományozta. (1914 május 18-án 3496. sz. a. kelt végzése.)

d) A *Volf György-féle jutalomdíj-alapítvány* kamataiból 3 db. körmöci aranyat a tanári-kar a tanárképző-intézet igazgatójának alapszabályszerű jóváhagyásával *dr. György Lajos* tanárjelöltnek adományozott, mint aki a régi magyar irodalom köréből vett szép dolgozataival tűnt ki. Továbbá az alapítólevél értelmében egy darab körmöci aranyat a tanári-kar — Törökbálint község iskolaszékének kijelölése alapján — *Mussola Tamás* az ottani elemi iskola VI. oszt. tanulójának adományozott, mint aki társai közt a magyar nyelvben legnagyobb előmenetelt tanusított.

e) A *Havas Ernő-féle jutalomdíj-alapítvány* két évi kamataiból — sikerült magyar dolgozataiért — jutalomkönyvet (Kemény Zs.: Zord idő) kapott: *Sebők Andor* VIII. o. t.

f) A *Dr. Kármán Mór nevére tett alapítvány* kamataiból: dr. Kármán Mór, «Paedagogiai dolgozatok»-című két kötetes munkáját mélyebb paedag. érdeklődéséért a tanári-kar *dr. Dengyel Lajos* okl. gyakorló-tanárnak adományozta.

II. Külső ösztöndíjat élvezett, még pedig: *a) Gr. Löwenburg-féle ösztöndíjat* (600 kor.): *Steffanits Pál* III. oszt tanuló. (Ő cs. és ap. kir. Felségének Bécsben 1912. júl. 17-én kelt legkegyelmesebb adományából: Vall. és Közokt. Min. 1912. júl. 30-án kelt 99,452. sz. r.).

b) Kincstári Mária Terézia-féle ösztöndíjat: (240 kor.) *Marinovich Marcel* IV. oszt. tanuló. (M. kir. Pénzügymin. adományából 1912. aug. 14-én 2904. sz. r.).

c) Budai és váci Mária-Terézia-féle ösztöndíjat (240 kor.): *Rácz László* V. o, tanuló. (Vallás- és Közokt. Miniszt. adományából 1914 május 15-én kelt 51941 sz. r.).

d) Belánszky-féle ösztöndíjat (210 kor.): *Szóke Zoltán* I. oszt. tanuló. (A váczi káptalan 2663/1913. sz. a kelt adományából, melyet a Vall. és Közokt. Min. 188,175/1913. sz. r. tudomásul vett.)

III. **Jutalomkönyvek.** *a)* A Vallás- és Közokt. Minisztérium f. é. május 23-án 70,693 sz. a. kelt rendeletével intézetünk jó magaviseletű és jeles előmenetelű tanulók részére kilenc díszkötésű munkát adományozott, melyekre a tanári-kar a következő tanulókat jelölte ki: *Streitman Jenő* I. oszt. (Beecher St.: Tamás bátya kunyhója), *Vass László* II. oszt. (De Amicis: A szív), *Sándor György* III. oszt. (Vaszary: Történeti életrajzok), *báró Brandenstein Béla* III. oszt. (Havas: Dalmáczia), *Schay Géza* IV. oszt. (Scott: Angolok a déli sarkvidéken), *Rácz László* V. oszt. (Smiles: A boldogulás útja), *Szászy István* V. oszt. (Lóczy: A mennyei birodalom története), *Pacher Béla* VI. oszt. (Eötvös: Magyarország 1514-ben), *Horváth Lóránt* VII. oszt. (Eötvös: Gondolatok).

b) Dr. Demeczky Mihály udv. tanácsos, egyetemi r. tanár úr *Volf György összegyűjtött munkái*nak általa kiadott két kötetéből két példányt adományozott egy tanárjelölt és egy VIII. oszt. tanuló részére; a tanári-kar amarra *dr. Zolnai Béla* okl. gyakorló-tanárt, emerre *Bartha József* VIII. oszt. tanulót találta legérdemesebbnek.

c) Dr. Waldapfel János intézeti r. tanár, mint a theoretikumok vezetője, dr. Kármán Mór *Paedagogiai dolgozatok* című kétkötetes munkájából egy példányt ajánlott fel, melyet nagy szorgalmáért és mélyebb paedagogiai érdeklődéséért a tanári-kar *Gálos R. Bernát* okl. gyakorló-tanárnak adományozott.

d) Dr. Balázs István intézeti r. tanár, mint a természetrajzi gyakorlatok vezetője, szorgalmas gyakorlati munkásságukért és szép gyűjteseikért emlékül három szép könyvet adományozott: *Marinovich Marcel* IV. oszt. (De Candole-Pavlicsek: Termesztett növényeink eredete), *Rácz László* V. oszt. (Klug: Az érzékszervek élettana) és *b. Korányi Sándor* VI. oszt. (Nuricsán: Szénvegyületek chemiája) tanulóknak.

e) Brisits Frigyes okl. gyakorló-tanár egyik jeles tanítványának *Mészáros Károly* III. oszt. tanulónak adott emlékkönyvet (Radó: Magyar költők albuma).

f) Az 1914. június 13-iki nyári mulatságon tartott *szavalóversenyen* a majálisi pénztárból sikerült szavalatukért szép emlék-

könyveket kaptak: *Szomjas L.*, *Szirmai Zsolt*, *Groák Béla* és *Waldapfel József* I. oszt. tan. *Gazdy Tibor*, *Marinovich László* II. oszt., *Mattyasy Dezső*, *Szinyey-Merse György*, *Mészáros Károly* III. oszt., *Benedek László*, *Marinovich Marcel* és *Jármai Sándor* IV. oszt. tan., *Komor János*, *Rózsavölgyi László*, *Szilasi Imre* V. szt. tan. *Gál László*, *Pacher Béla* VI. oszt., *Rottmann Jenő*, *Hatvany László*, *Rudó István* VII. oszt. tanulók.

IV. Az iskolai tandíj fizetése alól mentességet élvezett az I. félévben: I. oszt. 4 — II. oszt. 7 — III. oszt. 6 — IV. oszt. 9 — V. oszt. 11 — VI. oszt. 8 — VII. oszt. 7 tanuló. — VIII. oszt. 7 tanuló, összesen 59 tanuló 57 mentességet; a II. félévben: I. oszt. 4 — II. oszt. 8 — III. oszt. 7 — IV. oszt. 9 — V. oszt. 11 — VI. oszt. 8 — VII. oszt. 6 — VIII. oszt 8 tanuló, összesen 61 tanuló 57 mentességet. A kedvezmény pénzértéke összesen: 5700 korona.

Az ösztöndíjak, jutalomdíjak, jutalomkönyvek és tandíjmentességi kedvezmények összege: 7938 korona 80 fillér.

XIV.

ADATOK AZ INTÉZET 1913/14. ÉVI TÖRTÉNETÉHEZ.

1. **Intézetünk teljes nyolc osztályú.** Ez az év iskolánk történetében nevezetes időközt jelent. Alapításától (1872) kezdve ugyanis egész az 1906/7. tanév végéig váltakozó osztályaink voltak: egyik évben páratlan, másikban páros osztályok, úgy hogy iskolánk az egy-egy évi négy osztály mellett is teljes gimnáziumi tipust képviselt. Azzal, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az intézeti épület földszinti helyiségeit rendelkezésünkre bocsátotta, a törzsépület nyugoti szárnyát pedig 1907/8-ban kiépíttette, lehetővé vált, hogy minden évben nyissunk új első osztályt s idővel teljes nyolc osztályúvá fejlesszük intézetünket. Ezt a teljességet az 1913/4. tanév kezdetén értük el, de hogy így megszaporodott osztályainkat s gyűjteményeink egy részét megfelelő módon tudjuk elhelyezni, az udvarunkra dülő szomszéd épület első és második emeletén már három osztálytermet és három mellékhelyiséget kellett bérelnünk addig, míg elhelyezésükről véglegesen gondoskodhatunk.

2. **Változások a tanügyi kormányzatban.** Benedek Sándor államtitkár úr 1914. január első napjaiban a közigazgatási bíróság másodelnökévé neveztetvén ki, utódául Ő cs. és ap. kir. Felsége *dr. Ilosvay Lajos* műegyetemi tanár és országgyűlési képviselő urat méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. A középiskolai tanárság osztatlan örömmel fogadta a kinevezést, mert a nagytudományú műegyetemi tanárban a középiskolák fontos kulturális munkáját megértő s magas szakértelemmel irányító vezetőt nyertünk, aki a tanárság érdekeit is mindig jóakarólag fogja támogatni. Meggyőződtünk erről már január 17-iki üdvözlő tisztelgésünk alkalmával tett nyilatkozataiból is, ezért a legnagyobb bizalommal tekintünk államtitkári működése elé.

3. **A tanári testület személyi ügyei.** A VIII-ik osztály megnyiltával a fölszaporodott tanári munka elláthatása végett három új tanszék rendszeresítése vált szükségessé. Ezekre a tanári-kar kijelölése alapján *dr. Vértesy Dezső* a budapesti III. ker. áll. főgimnázium, *dr. Staud János* a pozsonyi kir. kath. főgimnázium, *Bokor László* az erzsébetvárosi áll. főgimnázium tanárai neveztettek ki. (Vall. és Közokt. Min. 1914. szept. 5-én kelt 116,897. sz. r.) Mindhárman kiváló tagjai az ifjabb tanár-nemzedéknek,

kik tudományos és művészi törekvéseikkel, buzgó és sikeres tanári működésükkel már eddig is kitűntek, s ezért mint új munkatársainkat örömmel üdvözöltük körünkben. *Csizik Gyula* szfőv. iparrajziskolai tanártól pedig, ki intézetünknél egy negyedszázadon át volt a szabadkézi rajz kisegítő tanára, a tanári testület külön összejövetelen vett meleg búcsút s jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét hosszú és buzgó működéséért.

4. A tanárjelöltek gyakorlati képzése. Az iskolai év folyamán összesen 35 tanárjelölt vétetett föl, köztük két ciszterci-rendi áldozópap, akik dr. Békefi Remig zirci apátúr engedélyével és óhajára jöttek intézetünkhöz, hogy magukat a módszeres tanításban gyakorolják. A tanárjelöltek közül öten évközben tanári vagy más alkalmazást nyertek, s így az év végéig 30-an maradtak az intézet kötelékében. A felvétel alkalmával valamennyinek volt szakvizsgálata, néhány régi tagnak pedig tanári vagy doktori oklevele is; a tanév végén már 28-nak volt tanári és 16-nak doktori oklevele. (A tanárjelöltek mindennemű viszonyát a IV. fejezet *a), b), c)* szakaszai tüntetik föl.)

Jelöltjeinket különben az elmult iskolai évben is intézetünk hagyományos módja szerint foglalkoztattuk: az első hónapokban rendszeresen hospitáltak a szakmájukbeli s más előadásokon; később arra a tárgyra, melyet tanítani szándékoztak, írásbeli preparációkkal készültek, melyeket vezetőtanáraikkal előzetesen megbeszéltek, a megtartott leckeórák után pedig tüzetesen megbeszélték az órákon történteket. Ilyen előkészület és huzamosabb tanítási gyakorlat után többen tartottak ú. n. próbatanításokat, melyeken az igazgató s az összes vezető- és gyakorló-tanárjelöltek jelen voltak; ilyen nagypublikumos előadást tartottak: a I. osztályban *Szilber József* természetrajzból, a III-ikban *Bányai Géza* latinból, az V-ikben *Geduly Olivér* természetrajzból, a VI-ikban *dr. György Lajos* magyarból, a VII-ikben *dr. Kertész Ármin* görögből, a VIII-ikban *Egervári Jenő* fizikából.. Mindezek az előadások a heti-értekezleteken tüzetes megvitatás alá kerültek; az előadó jelölt írásban részletesen beszámolt a tanítás céljáról, egész lefolyásáról és eredményéről, ezután az előadáshoz az igazgató által előre kijelölt referens vette vizsgálat alá az előadó preparációját s magát a tanítást; ilyen referensek voltak: *dr. Zolnai Béla* a magyar nyelvi, *Brisits Frigyes* a latin nyelvi, *Ihász József* a görög nyelvi, *Jablonszky Jenő* és *Svehla Gyula* a természetrajzi és *H. Kovács Gyula* a fizikai előadásokhoz. A jelentések felolvasása után következtek — a jelöltek és szaktanárok részéről — a hozzászólások, melyek rendesen tanulságos megbeszélésekre adtak alkalmat. A rendes heti-üléseken végeztük el a tanulmányi ellenőrzést és osztályozást s általában mindazt az iskolai munkát, mely a jelöltekre nézve bármi tekintetben tanulságos lehetett.

hogy ekként az iskolai élet minden teendőjével megismerkedve, jövendő feladataikról és kötelességeikről tájékozódást nyerhessenek. Ilyen összes ülést, melyeken a jegyzőkönyvet gyakorlásul, felváltva, a tanárjelöltek vezették, az év folyamán összesen 12-őt tartottunk; jegyzők voltak: *dr. Asztalos Lajos* (két ízben), *Szilber József*, *H. Kovács Gyula*, *Egervári Jenő*, *Brisits Frigyes*, *dr. Zolnai Béla*, *Jablonszky Jenő*, *dr. Dengyel Lajos* és *Kilár István* (két ízben). Az összes üléseken kívül még külön 13 tanári értekezletet tartottunk. — A gyakorlótanárok paedagogiai képzésének kiegészítésére szolgáltak az idén is a *dr. Waldapfel János* rendes tanártól vezetett elméleti értekezletek, az u. n. *theoreticumok*. Ezeken az év első felében a vezető tanár iskolánk belső életének elvszerű megvilágítása után a gimnáziumi oktatás elméletet fejtegette, tekintettel iskolánk gyakorlatára. Az év második felében pedig Herbart *Allgemeine Paedagogik*-ját olvasták a gyakorlótanárok. Az olvasmány e tárgyalásában mint referensek működtek: *dr. Dengyel Lajos*, Gálos R. Bernát, *dr. Hille Alfréd*, *Kilár István*, *Ströbel Ernő* és *Szilber József* gyakorlótanárok.

5. **Az 1913/14. iskolai év tanulmányi tekintetben.** Szeptember első hetét a javító-, pótló- és magánvizsgálatok, utólagos beiratások, az új tanárjelöltek felvétele s egyéb előkészítő munkálatok foglalták le. Szept. 9-én volt az új iskolai év ünnepélyes megnyitása, s másnap mindjárt megkezdettük a rendes tanítást. Bár évközben két rendes tanár a maga betegsége, egy pedig a családjában előfordult fertőző betegség miatt hosszabb (4—6 heti) időre kénytelen volt távol maradni az iskolától, kellő szakszerű helyettesítésük folytán a tanítás munkája egész éven át zavartalanul folyt. — Régi szokásunkhoz híven a karácsonyi és husvéti szünetek előtt az addig tanultakra, június 16—20. napjain pedig az egész évben tanultakra visszatekintő összefoglalásokat tartottunk, melyek iránt mindannyiszor élénk érdeklődést tapasztaltunk a nagyszámban ellátogatott szülők részéről is. Tanítványaink munkáját ez utóbbi héten más módon is bemutattuk: két kiállítást rendeztünk a tanulók természetrajzi készítményeiből és geometriai meg szabadkézi rajzaikból. A tanulók szüleikkel együtt nagy érdeklődéssel szemlélték a két kiállításnak szinte tudományos és művészi igényeket is kielégítő tárgyait. (A rendes és rendkívüli tárgyakban tanusított eredményt a Statisztikai Kimutatások XII. táblázata mutatja.)

Az évvégi összefoglalásokat megelőzőleg a VIII. osztálynak május 11—14. napjain voltak az osztályvizsgálatai, *május 18—20. napjain* pedig *írásbeli érettségi vizsgálatai*. Ez utóbbira az egyes tárgyakból a következő tételek voltak kitűzve:

a) *A magyar nyelv és irodalom köréből:* A történeti regény Jósikától Jókaiig.

b) *A latin nyelv és irodalom köréből:* Fordítás latinból magyarra — Cicero, De natura deorum II. k. 60. f. (Az emberi kéz mint a munka és művészetek eszköze.)

c) *A mennyiségtan köréből:* 1. *Az algebrából:* Egy tisztviselő 30-ik évének betöltésekor 800 koronát tesz a takarékpénztárba azzal az elhatározással, hogy évenként ugyanannyit fog tenni a takarékpénztárba. E betéteket azonban anyagi viszonyai miatt beszünteti a 20-ik betét után, de pénzét kamatos kamatra a takarékpénztárban hagyja. Mennyi pénze lesz 60-ik évének betöltésekor, ha a takarékpénztár $4^1/_2$ %-ot számít? — 2. *A geometriából:* Egyenlő oldalú körkúpba, melyben az alap sugara R=48 cm., olyan gúlát írunk, melynek alapja szabályos tízszög. Mekkora a beírt gúla felszíne és köbtartalma?

Az írásbeli dolgozatok eredménye:

A magyarból:	15	jeles,	10	jó,	10	elégséges.
A latinból:	10	«	16	«	9	«
A mennyiségtanból:	18	«	10	«	7	«

Az Érettségi Vizsgálati Utasítás 17. §-a értelmében tehát valamennyi tanuló szóbeli vizsgálatra bocsáttatott, melyet *dr. Petz Gedeon* tud. egyetemi r. tanár, tanárképző-int. igazgató úr elnöklete alatt 1914 június 4—8. napjain tartottunk meg. (A vizsgálat eredményét, valamint a tanulók pályaválasztását a Statisztikai Kimutatások XIII—XIV. táblázatai mutatják.)

6. Az ifjúság vallás-erkölcsi nevelése. Iskolánk tanári karának az elmult évben is állandóan gondja volt arra, hogy az ifjúság lelki életének finomítására s jellemének nemesbítésére alkalmas erkölcsi vonások nevelő hatását minden egyes tárgy körében értékesítse; gondja volt továbbá az ifjúság vallásos érzületének ápolására. A szorosan vett vallástani oktatásról az egyes hitfelekezeti hatóságok maguk gondoskodtak. A római katholikus, izraelita, református és unitárius vallású tanulók az intézeti épületben részesültek vallástani oktatásban, a többiek más intézetek tanulóival együttesen az intézeten kívül nyertek oktatást. A róm. kath. tanulók vasárnaponkint szentbeszédet hallgattak, szentmisére pedig az egyetemi templomba jártak. Ezekről, valamint a más felekezetek vallási kötelmeinek elvégzéséről a hitoktatók saját hatáskörükben intézkedtek. A róm. kath. vallástanból az évvégi vizsgálatok *dr. Kováts Kálmán* apát-plébános, érseki biztos úr elnöklete alatt, az izraelita vallástanból *dr. Munkácsi Bernát* hitközségi tanfelügyelő és *dr. Hevesi Simon* főrabbi urak elnöklete alatt, a VIII. osztályban május 7-én, az I—VII. osztályban június 10-én, a református vallástanból pedig *dr. Szabó Aladár* ref. lelkész úr elnöklésével június 12-én tartattak meg.

7. Iskolai ünnepélyek. A tanári testület az elmult iskolai évben is minden alkalmat felhasznált, hogy az ifjúságban a

hazafias és kegyeletes érzelmeket ápolja és a közösség érzetét ébrentartsa; az ilyen ünnepélyes összejövetelek legtöbbször egyszersmind az ifjúság előadó-képességének gyakorlására és szépérzékének fejlesztésére is szolgáltak. Ilyen ünnepélyes alkalmak voltak: 1. *1913 szeptember 9-én* az új iskolai év megnyitása, amidőn *dr. Badics Ferenc* főigazgató intézett az ifjúsághoz alkalmi beszédet, melynek befejezése után a tanári-karral együtt az egész ifjúság templomba ment. — 2. *1913 szeptember 13-án* báró Eötvös József születésének száz éves fordulója alkalmával a tanári-kar kegyeletes ünnepet rendezett Ercsiben a költő-államférfiú mauzoleumánál. A főigazgató vezetése mellett a tanári-kar, tanárjelöltek, az ifjúsági önképzőkör tagjai s a IV—VI. osztályok képviselőinek ötventagú társasága szép verőfényes őszi napon megérkezvén Ercsibe, a Duna magas partján épült Eötvös-emlék előtt *Tóth Miklós* VIII. o. t. Eötvös *Búcsú*-ját szavalta, *dr. Császár Elemér*, önképzőköri tanárelnök emlékbeszédet mondott (l. Értesítőnk elején), *Weiser Artur* VIII. o. t. Eötvös *Végrendelet*-ét szavalta, végül a *Hymnus* éneklése következett. Ezek végeztével a sírboltban díszes koszorút helyeztünk Eötvös koporsójára. — 3. *1913 november 19-én* Magyarország néhai Nagyasszonya, Erzsébet királyné emlékezetére házi ünnepélyt tartottunk, melyen *dr. Badics Ferenc* főigazgató megnyitó beszéde után *dr. Staud János* tanár mondott emlékbeszédet s *Tóth Miklós* VIII. o. t. szavalta Sas Edének *A királynő s a virágok* c. költeményét. — 4. *1914 március 15-én* az ifjúsági *Önképzőkör* tartott márciusi ünnepélyt. (L. *Önképzőkör*-ről szóló VIII. A) fejezetet). — 5. *1914 március 16-án* tartottuk az egész ifjúság részvételével s az ifjúsági körök rendezése mellett a nagy hangversenyt a következő műsorral:

1. Mozart: «**Szöktetés a Szerályból**». Nyitány. Előadta az *ifjúsági zenekar*.
2. Mendelssohn: **Zongora-négyes.** (H-moll) Előadták: *Rudó István.* VII. o. t. (hegedűn), *Major R.* VIII. o. t. (mélyhegedűn), *Rózsavölgyi V.* VIII. o. t. (gordonkán) és *Weiser A.* VIII. o. t. (zongorán).
3. *a)* Matheson: **Air** (a XVIII. századból) — *b)* Wieniawsky: **Mazurka.** Előadta hegedűn: *Schwarz Miklós* VIII. o. t. harmoniumon (ill. zongorán) kísérte *Weiser Artur* VIII. o. t.
4. *a)* Reviczky: **Salamon király álma.** Szavalta *Tóth Miklós* VIII. o. t.
   b) Arany: **Fülemile.** Szavalta *Gál László* VI. o. t.
5. *a)* Rubinstein: **Melodie.** — *b)* Gabriel-marie: **La cinquentaine.** Gordonkán előadta *Rózsavölgyi Vilmos* VIII. o. t. zongorán kísérte *Weiser Artur* VIII. o. t.
6. *a)* Grieg: **Ase halála.**
   b) Delibes: **Pizzicati,** (Sylvia-ból).
   c) Csajkovszky: **Danse Chinoise.**
   } Előadta az *ifjúsági zenekar.*
7. Chopin: **Fantaisie.** (F-moll). Zongorán előadta *Major Róbert* VIII. o. t.
8. Haydn: **Szimfonia.** («L'ours»). Előadta az *ifjúsági zenekar.*
9. *a)* Major J. Gyula: «**Falu végén kurta korcsma**».
   b) Svendsen: **Alkony.** Előadta az *ifjúsági vegyes énekkar.*

A hangverseny iránt, melyen *dr. Ilosvay Lajos* vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr is jelen volt, a szülők és tanügybarátok részéről olyan érdeklődést tapasztaltunk, hogy az intézeti nagy tornacsarnok alig tudta befogadni vendégeinket, kik mindvégig élénk tetszéssel kísérték növendékeink szabatos előadásait. — 6. *1914 április 18-án* az 1848-iki törvények szentesítésének emlékezetére — az idén matinée-t rendeztünk a klasszikus zeneszerzők és költők műveiből összeállított következő műsorral:

1. Mozart: **Simphonie Concertante.** (Utolsó tétel). Előadták: *Rudó István* VII. o. t. (hegedűn), *Reiman Andor* VIII. o. t. (mélyhegedűn) és *Weiser Artur* VIII. o. t. (zongorán).
2. Arany: **Rendületlenül.** Szavalta: *Tóth Miklós* VIII. o. t.
3. Beethoven: **IV. trio.** (B-dur). Előadták: *Schwarz Miklós* VII .o. t. (hegedűn), *Rózsavölgyi Vilmos* VIII. o. t. (gordonkán) és *Major Róbert* VIII. o. t. (zongorán).
4. Kölcsey: **Hymnus.** Énekelte az *ifjusági vegyeskar.*

A zenekedvelő szülők e kisebb hangversenyünkön is nagy számban jelentek meg. — 7. *1914 május 18-án* — az első hágai békekongresszus megnyitásának évfordulóján — a tanári-kar és növendékeink egy része az írásbeli érettségi vizsgálaton lévén elfoglalva, ez idén az osztályfőnökök tartottak az összes osztályokban a növendékek értelmi fokához mért alkalmi beszédet. — 8. *1914. június 8-án*, az 1867-iki koronázás évforduló napján, az ifjuság tanári vezetés mellett, hálaadó istenitiszteleten volt. — 9. *1914. június 13-án*, ünnepszámba ment növendékeinknek hagyományos szokás szerint a szabadban tartott nyári mulatsága. A szeszélyesen változó időjárás az ilyenkor rendezni szokott tornaversenyek és játékok egyrészét megzavarta ugyan, de annál nagyobb élvezettel szolgáltak tanítványaink egymásnak, tanáraiknak és nagy számban megjelent szüleiknek és meghivott vendégeiknek a délutáni szavaló-versennyel, melynek nyertesei (l. a 132—133. lap) szép emlékkönyveket kaptak jutalmul, továbbá egy bohózatos vígjáték, egy monológ s egy ú. n. «állat-négyes» című tréfás ének- és zenedarab sikerült előadásával, melyekben *Bolváry Géza, Gold István, Herz György, Horváth Lóránt, Neményi István, Rudó István*, VII. oszt., *Bricht László* és *Gál László* VI. oszt. és *Sebestyén György* II. oszt. tanulók tüntették ki magukat. — Végül 10. *1914. június 25-én* az egyetemi templomban hallgatott hálaadó istenitisztelet után tartottuk az *évzáró ünnepélyt*, melyen *dr. Badics Ferenc* főigazgató intézett az ifjúsághoz búcsúszózatot s kiosztotta a jutalomdíjakat és emlékkönyveket, majd osztálytermeibe vonult az ifjúság, hol a bizonyítványok kiosztása után az osztályfők bucsúztak el tanítványaiktól.

Örömnapjaink és ünnepeink közben, sajnos, volt egy gyásznapunk is; hála a Gondviselés kegyelmének, hogy csak egy, de ez annál fájdalmasabb volt. mert «Elvitte a legszebb remények gazdag bimbaját». 1913. október 3-án temettük egyik legkedvesebb

s legjelesebb tanítványunkat: a II. osztályba járó kis *Tóth Jánost*. Orvul támadott rá egy rémes betegség, a vakbél-gyulladás, s alig három napi szenvedés után kioltotta a szeretett fiúcska életét. Bánatos atyja, Tóth János volt közokt. államtitkár, nővérei, rokonai s a család barátai közt ott álltak megkoszorúzott koporsója és sírja mellett kis pajtásai és volt tanárai is, szomorú részvéttel osztozva a család megrendítő gyászában. Legyen könnyű a föld kisded tetemének. Iskolánkban fájó kegyelettel őrizzük emlékét.

8. **Intézetünk jótevői. Az ifjúság jótékonycélú gyűjtései.** A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium adományából a most elmúlt iskolai év folyamán is több értékes tárgyat kaptak intézeti könyv- és szertáraink. Kivüle még külön ki kell emelnünk a M. Tud. Akadémia III-ik osztályát, mely Euler nagybecsű mathematikai munkáival, a Központi Statisztikai Hivatalt, mely becses kiadványai nagyobb sorozatával gyarapították könyvtárainkat. Egyes szerzők és kiadó-cégek, s tanítványaink és szüleik is kisebb-nagyobb értékű adományokkal járultak azok gyarapításához. (L. részletesebben a XII. fejezetet.) — Hogy a tanuló-ifjúságban az emberszeretet nemes érzését ápoljuk, két izben megengedtük a jótékonycélú gyűjtést, mely ez idén a Zsófia Orsz. Gyermek-szanatórium javára 639 kor. 50 fillért, a bpesti Önkéntes Mentőegyesület részére 353 kor. 71 fillért eredményezett, amiért az illető egyesületek vezetői meleg köszönetet mondottak.

9. **Intézetünk vendégei.** Itt első helyen mindig a legközelebb érdekelt szülőket kell említenünk, kikkel az elmúlt év folyamán is sűrűn volt alkalmunk találkozni az évközi és évvégi összefoglalásokon és iskolai ünnepélyeinken: az intézeti hangversenyen, a természetrajzi gyakorlatok munkáiból, szabadkézi és geometriai rajzokból rendezett kiállításokon és az ifjúság nyári mulatságán. A szülőkön kivül mint a mult években, az idén is több külföldi vendégünk, helybeli és vidéki kartársunk s más érdeklődő látogatott el intézetünkbe: így *Dr. Frankfurter S.*, kormánytanácsos, a bécsi egyetemi könyvtár aligazgatója, egy ki egész délelőttöt töltött intézetünkben, hospitálva több osztály latin és német óráin, *Dániel Viktor* sepsiszentgyörgyi és *Járai István* nagyenyedi főgimnáziumi tanárok és mások.

10. **Volt tanítványaink és a Gyakorló-főgimnáziumi Egyesület.** Az iskolai év utolsó hónapja ez idén ritka szép alkalmat nyújtott arra, hogy tanítványaink egymás iránt szeretetüket, volt tanáraik s az intézet iránt kegyeletes hálájukat és ragaszkodásukat kifejezésre juttassák. Alig bocsátottuk szárnyukra most végzett növendékeinket, egymás után gyülekeztek össze azok a tanítványaink, kik tíz, húsz és végül akik harminc évvel ezelőtt tettek iskolánkban érettségi vizsgálatot. A legifjabbak arcán láttuk a boldog öröm ragyogását, s a sejtelmes jövő munkájára való készséget, a tíz éves találkozón láttuk a férfias küzdelmet már

megkezdett fiatal ügyvédek, orvosok s más szabad pályán működők társaságát, a húsz éves találkozón már java férfikorukban dolgozó országos képviselőket, főbb tisztviselőket, mérnököket, s egy vezérkari századost, a harminc éves találkozón a deresedő férfiak közt már magasrangú udvari és miniszteri tiszviselőket, főispánt és országos képviselőt, egyetemi tanárokat, bank- és vasútigazgatót, földbirtokost és nagyvállalkozót stb. láttunk. De bármily foglalkozásúak, azon a napon a legifjabbakat s a legidősebbeket, s a tanárokat és tanítványokat is összetartozás érzete fűzte egybe: a tanárok lelkét büszke öröm, a tanítványokét valami megható, gyöngéd ragaszkodás töltötte el, mely egyik összejövetelen nem is elégedett meg az osztálytársak találkozásával, hanem egy indítvány kapcsán arra kérte az intézet vezetőjét: keressen módot és alkalmat, hogy egy bizonyos napon iskolánk *minden* régi tanítványa összejöhessen, s megismerhesse egymást. Annál szívesebben fogunk ez óhajnak megfelelni, mert jórészt ugyane célt szolgálja már tíz év óta iskolánk régi tanárai- és tanítványaiból alakult egyesületünk, mely éppen az összetartozás érzetének ápolására alakult.

Ez egyesületnek 1913/14. évi működéséről *Dr. Geréb József* egyesületi titkár a f. é. május 16-án tartott közgyűlésen a következő jelentésben számolt be:

Mélyen Tisztelt Közgyűlés! Szíves elnézést kérek, hogy a mult évvel szemben az idén szegényes titkári jelentést tudok csak előterjeszteni. A múlt évnek jubiláris jellege volt, mely sok gondot és fáradságot, de sok örömet is okozott és jogos büszkeséggel tekinthetünk vissza a ma egy éve lefolyt közgyűlés ünnepi lefolyására. E szorgos munka után a mostani év kis pihenőt jelez, s egyesületi életünkről csak röviden számolhatok be.

E tanév november havában jelent meg kis folyóiratunk legújabb füzete; ez a jubileumi beszédeket ama tagtársainkhoz is juttatta, kik meghallgatásukra személyesen nem jelenhettek meg. Tartalmaz továbbá e füzet két értékes dolgozatot. Az egyikben *Szabó Péter* tagtársunk eleven színekben mutatja be fővárosunknak 100 év előtti képét, jellemzi lakosságának gazdasági és kulturális életét. A másikban *Fest Sándor* tagtársunk azt az életrevaló gondolatot fejtegeti, hogy mennyire szükséges és szép dolog volna, ha középiskoláink egy részében az angol nyelvet is tanítanák. A most folyó középiskolai reform-munkálatok talán lehetővé teszik, hogy e gondolat intézményileg is érvényesüljön.

A folyó tanévben e közgyűlésen kívül kétszer küldöttünk szét tagtársainknak meghívót, s alkalmat adtunk nekik annak a megfigyelésére, hogy miként nagyobbodnak iskolánk keretei. Márciusi hangversenyünkön és áprilisi matinéenken láthatták, hogy intézetünk ebben a tanévben teljes nyolc osztályú gimnáziummá egészült ki. Kétszer oly sok a tanulója, kétszer olyan nagy a

tanári kara, de tanárjelöltjei most gyakran nincsenek oly sokan, mint voltak a 80-as években, mikor még kisebb kerete volt iskolánknak; mert újabb időben más középiskolákban is tölthetik gyakorlati évüket a tanárjelöltek. E körülmény egyesületi tagjaink csoportjaiban is érdekes változást fog előidézni, mert új tagokat ezentúl inkább tanítványaink, mint tanárjelöltjeink fognak szolgáltatni, és ez esetleg egyesületi életünk megnyilvánulására is módosító hatással lesz a jövőben.

Tagjaink egyébként híven megmaradnak sorainkban és gyarapodik is a számuk. De az idén érzékeny két veszteségünk is van. Elhúnyt körünkből jan. 13-án *Rombauer Emil*, c. főigazgató, a markó-utcai reáliskola igazgatója, kiben reális tudományköre mellett a humanisztikus ideálok iránt mindvégig meleg szív dobogott, ki pædagogiai munkakörében hive maradt iskolánk szellemének, s aki nemzetiségi vidékű igazgatói életének keserű tanulságait egyesületünkben is fejtegette. Meghalt továbbá febr. 25-én *Perényi Adolf*, az I. ker. főgimnázium tanára, a gyermeki lélekért rajongó pædagogus, ki tanító pályájában mindvégig meg tudta őrizni azt a friss kedélyt, mely őt tanítványaihoz, tanítványait pedig hozzá meleg barátsággal fűzte együvé.

Ugyanezen közgyűlést, két előadás tette a megjelent tagok számára élvezetessé. *Dr. Waldapfel János* megható megemlékezést mondott *Volf György*-ről, iskolánk második igazgatójáról, összegyűjtött munkái második kötetének megjelenése alkalmából. Utána *Dr. Láng Nándor* vetített képek kiséretében *Myron*nak, a Pheidiast megelőző nagy görög szobrásznak művészetét mutatta be szabad előadásban.

Ezek befejeztével *Dr. Szabó Péter* a következőkben mutatta be *végleges számadását a Kármán-alapítványról.*

Kármán Mór arcképére a múlt évi jelentésünk óta (l. 1912 13-i Értesítő 135—136. l.) a következő adományok érkeztek: Csathó Ernő 40 K, Marczali Henrik 10 K, Négyesy László 10 K. A gyüjtés végleges összege az időközi kamatokkal: 1632 korona 51 fillér. Fogadják az adakozók ismételve intézetünk és egyesületünk hálás köszönetét.

Az ünnepséget rendező bizottság múlt évi határozata értelmében, az újabban felmerült költségekkel együtt 1182 korona 2 fillér összegű kiadásnak levonása után fennmaradt 450 korona 49 fillért tőkésítettünk. Felhasználva az értékpapirok alacsony árfolyamát, vettünk 1 db 500 koronás magyar 4 %-os koronajáradék-kötvényt, a maradék 43 korona 89 fillért pedig a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankban helyeztük el, még 1913 december 15-én. A most már miniszteri jóváhagyást nyert alapító-levél kivonatáról s első évi kamatainak felhasználásáról jelen Értesítőnk XIII. fejezetében (a 129. és 131. lapon) számoltunk be.

XV.

ÉRTESÍTÉS A JÖVŐ ISKOLAI ÉVRE.

Mivel a júniusi beiratáskor a meghatározott maximális számig mind a nyolc osztály egészen megtelt, a szeptemberi beiratáskor *új tanulót csak abban az esetben vehetünk fel, ha az intézet valamelyik régi vagy már bejegyzett új tanulójának távozása által üresedés támad.*

Az új iskolai évben f. évi *szeptember 2—3. napjain* d. e. 9 órakor lesznek a pótló- és javító-vizsgálatok, 4. és 5-én a magánvizsgálatok és az utólagos beiratások, 7-én az új tanárjelöltek fölvétele és bevezetése.

A beiratás alkalmával a Középiskolai Rendtartás szerint minden tanuló születési és előző évi iskolai bizonyítványával s atyja, anyja vagy ezek helyettese kíséretében *személyesen* tartozik megjelenni és ha 12 éves elmult, ujraoltását is igazolni. Az V-ik osztályba lépők szülői nyilatkozatot tartoznak bemutatni az iránt, vajjon a görög nyelvet vagy az ezt helyettesítő tantárgyakat fogják-e tanulni.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1909. december 20-án 136,364. sz. a. kelt rendelete értelmében a gyakorló-főgimnázium tanulói felvételi díj címén 10 koronát, az 1899. évi jún. 4-én 34,176. sz. a. kelt r. szerint mellékdíjak (ifj. könyvtárra, évi Értesítőre stb.) címén továbbra is a régi díjakat: 9 korona 70 fillért, rendes tandíj fejében 100 koronát, a rendkívüli tárgyak szabad tanulásáért 28 kor. külön díjat, *összesen tehát egész évre 147 kor. 70 fill.-t fizetnek.* Ezen díjak közül a felvételi és mellékdíjak a beiratás alkalmával fizetendők, a rendes és rendkívüli tandíjak később is fizethetők: az első félévi részlet legkésőbb december 1-ig, a második félévi legkésőbb május 1-ig. A Vall. és Közokt. Miniszt. 1913. jún. 16-án 106,283. sz. a. kelt intézkedése szerint a rendes tandíjat (100 kor.) a pósta-takarékpénztába, a rendkívüli tandíjat az intézet tandíjkezelő tanáránál kell lefizetni.

Az új iskolai év ünnepélyes megnyitása szeptember 9-én (kedden) reggel 8 órakor lesz, amidőn minden tanuló

a felvételi díjak lefizetését igazoló nyugtatványt is magával hozza. Az esetleges távolmaradás orvosi bizonyítvánnyal igazolandó. *Aki harmad napig (szept. 12-ig) ezt is elmulasztja, kimaradottnak tekintetik s helye más tanulóval töltetik be.*

Akik a cs. és kir. közös hadsereg és haditengerészet, valamint a m. kir. honvédség nevelőintézeteibe való felvételért folyamodtak, ügyök elintézéséig (szept. végeig) minden díj fizetése nélkül fölvétetnek s járhatnak iskolába.

Budapest, 1914 június 25-én.

A m. kir. tanárképzőintézeti gyakorló-főgimnázium igazgatósága.

TARTALOM.

Lap

Értekezések:

A negyedik nemzetközi értekezlet a mathematikai oktatásról (Páris, 1914. április 1—4.) *Szabó Pétertől* ... 3

Báró Eötvös József sírjánál. *Császár Elemértől* ... 12

Iskolai értesítő:

I. A m. kir. középiskolai tanárképző-intézet gyakorló-főgimnáziumának tanári személyzete 1913/14-ben ... 17

II. A tanári testület rendes tagjainak irodalmi működése 1913/14-ben 20

III. A vezető és gyakorló-tanárok intézeti munkaköre az 1913/14. iskolai évben ... 23

IV. Az intézet tanár-jelöltjei az 1913/14. iskolai évben ... 26

V. Az 1913/14. iskolai évben feldolgozott tananyag:

A) Rendes tárgyak ... 29

B) Rendkívüli tárgyak ... 59

C) A tanulók természetrajzi, khémiai és fizikai gyakorlatai ... 63

D) Művészettörténeti előadások és tanulmányi kirándulások ... 70

VI. A m. kir. tanárképzőint. gyakorló-főgimnázium tanulóinak névsora az 1913/14. isk. évben ... 74

VII. A rendkívüli és szabad tárgyak önkéntes tanulói:

A) A rendkívüli tárgyakat tanulók névsora ... 81

B) A természetrajzi és fizikai gyakorlatokban résztvett tanulók névsora ... 83

C) Az egészségtani és művészettörténeti előadások látogatói ... 84

VIII. Az ifjúsági körök működése:

A) Báró Eötvös József önképzőkör ... 85

B) Ifjúsági énekkör ... 90

C) Ifjúsági zenekör ... 92

D) Gyorsírókör ... 93

IX. Az ifjúság testi nevelése ... 95

X. Iskolai egészségügy ... 101

XI. Statisztikai kimutatások ... 105

XII. Az intézeti szer- és könyvtárak gyarapodása 1913-ban és 1914. I. felében ... 112

XIII. Intézeti alapítványok; ösztöndíjas és jutalmazott tanulók:

A) Kivonatok az intézetünkhöz kötött alapítványok alapítóleveleiből ... 124

B) Ösztöndíjas, jutalmazott és tandíjmentes tanulók az 1913/14. isk. évben ... 131

XIV. Adatok az intézet 1913/14. évi történetéhez ... 134

XV. Értesítés a jövő iskolai évre ... 143

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.